



Województwo
Śląskie



Ewaluacja mid-term Strategii Rozwoju Wojewódzwa Śląskiego „Śląskie 2020+”

Spis treści

Streszczenie	5
Abstract	11
Metodologia	17
Wstęp	22
I. SOR i jej implikacje dla zapisów SRW	25
Model rozwoju.....	27
Cele SOR.....	28
Zasady realizacji SOR	30
Zasady tworzenia polityk publicznych zgodne z SOR	32
II. Aktualność celów i kierunków SRW w świetle SOR	34
I obszar priorytetowy (A).....	37
II obszar priorytetowy (B).....	48
III obszar priorytetowy (C)	60
IV obszar priorytetowy (D).....	70
Zmiany legislacyjne i ich wpływ na realizację SRW	77
III. Prognozy i trendy kształtujące procesy rozwoju regionu	80
Weryfikacja trendów i prognoz zawartych w SRW	81
Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa śląskiego na tle Polski	94
Nowe trendy rozwojowe	105
Analiza uwarunkowań zewnętrznych i implikacje dla SRW	106
IV. Analiza SWOT w ramach obszarów priorytetowych	110
Weryfikacja szans i zagrożeń ujętych w SRW	111
Nowe szanse i zagrożenia.....	119
V. Ocena realizacji Strategii	121
Realizacja celów operacyjnych SRW	122
Ocena skuteczności działań samorządu woj. śląskiego	127
Obszary wymagające koncentracji działań	149

Ocena spójności wydatków z celami operacyjnymi SRW	150
VI. Terytorialny wymiar SRW.....	156
Realizacja terytorialnego wymiaru celów, skuteczność oraz dynamika procesu wdrażania SRW	161
Ocena instrumentów i rozwiązań	166
Ocena podziału województwa śląskiego.....	168
VII. Rekomendacje.....	169
VII. Rekomendacje.....	169
Załączniki.....	169
Załączniki.....	169

Streszczenie

Zgodnie z opracowanym systemem monitoringu i ewaluacji Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” (SRW), ocenie efektów wdrażania zapisów dokumentu strategicznego służy ewaluacja *mid-term* (tzw. ewaluacja śródkresowa przeprowadzana mniej więcej w połowie realizacji Strategii). Działania ewaluacyjne wykonywane są raz na kadencję Sejmiku Województwa Śląskiego.

Ewaluacja SRW ma na celu określenie postępów w realizacji zapisów tego dokumentu oraz stopnia wypełnienia założonych celów. Ewaluacja powinna dać odpowiedź na pytanie, na ile zapisy Strategii są aktualne, a jeżeli się zdezaktualizowały, jakie w związku z tym działania należałoby podjąć, aby rozwiązać zaistniały problem. Czy należałoby rozpocząć proces aktualizacji Strategii (a jeśli tak, to w jakim zakresie), czy może konieczne jest podjęcie działań na rzecz opracowania zupełnie innego dokumentu?

Po przeprowadzeniu weryfikacji celów i kierunków działań ujętych w SRW pod kątem zgodności z zapisami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju ustalono:

W odniesieniu do priorytetu A:

Wszystkie zapisy SRW (cele szczegółowe i operacyjne oraz kierunki działań) są aktualne w świetle założeń przyjętych w SOR. Kierunek wsparcia rozwoju gospodarczego zarysowany w SOR jest zasadniczo zgodny z tym, w jaki sposób założono wspieranie rozwoju w SRW. W obu dokumentach skoncentrowano się na takich tematach jak: zwiększanie innowacyjności i kreatywności przedsiębiorstw, wspieranie transferu wiedzy między sektorem B+R a biznesem, rozwijaniem powiązań i relacji między firmami (np. w formie klastrów, porozumień itp.) oraz podnoszeniu kompetencji instytucji otoczeniu biznesu w efektywnym wspomaganie krajowych podmiotów gospodarczych. Analiza zapisów SRW w kontekście SOR wykazała jednak, że obszar priorytetowy A należałoby uzupełnić o działania, którym przypisano w Strategii ogromne znaczenie, a które jednocześnie odpowiadają potrzebom rozwojowym województwa śląskiego. Do takich działań należy zaliczyć: reindustrializację, ekspansję zagraniczną polskich podmiotów gospodarczych oraz dostosowanie procesu edukacji do potrzeb pracodawców i rynku pracy.

W odniesieniu do priorytetu B:

Cel strategiczny oraz cele operacyjne obszaru priorytetowego (B) są aktualne. W stosunku do zdecydowanej większości kierunków działań można sformować podobną ocenę, przy czym w przypadku czterech działań niemożliwe było określenie ich aktualności. Wynikało to z tego, iż w krajowym dokumencie strategicznym nie odniesiono się bezpośrednio do tych kwestii. Oba dokumenty przywiązują dużą wagę do takich kwestii jak poprawa dostępności usług publicznych, tworzenie innowacyjnych usług (społecznych i zdrowotnych) efektywniej zaspakajających potrzeby mieszkańców, tworzenie dogodnych warunków do zakładania rodzin, czy rozwijanie zasobów społeczeństwa informatycznego itp. SRW w mniejszym stopniu niż SOR kładzie nacisk na takie problemy jak ubóstwo czy przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. W II obszarze strategicznym żadne działanie nie jest bezpośrednio zadedykowane osobom niepełnosprawnym. O potrzebach osób starszych wspomniano tylko raz i to w kontekście dywersyfikowania podmiotów świadczących usługi na rzecz tej grupy. Inną sprawą jest brak odniesień do wyzwań polityki migracyjnej, które w obecnych warunkach nabierają coraz większego znaczenia i wydaje się, że w przyszłości również pełnić będą bardzo ważną rolę. Uzasadnione więc wydaje się uwzględnienie brakujących kwestii przy aktualizacji dokumentu strategicznego.

W odniesieniu do priorytetu C

Cel strategiczny, jak i cele operacyjne są zgodne z założeniami przyjmowanymi w SOR. Także zdecydowana większość kierunków działań wykazuje zgodność z zapisami strategii krajowej. W dwóch przypadkach nie udało się jednoznacznie ocenić aktualności kierunków działań SRW, ponieważ zapisy SOR nie odnosiły się do tych kwestii, co uniemożliwiło dokonanie porównań. Obie strategie bazują na koncepcji zrównoważonego rozwoju, w której proces budowy konkurencyjnej gospodarki jest harmonizowany z interesem społecznym i środowiskowym. Zrównoważony rozwój ma prowadzić do osiągnięcia spójności terytorialnej zarówno pomiędzy regionami, jak i wewnątrz regionów. Nie ma istotnych różnic między SRW a SOR pod względem projektowanych działań odnoszących się do ochrony środowiska, wdrażania rozwiązań niskoemisyjnych, upowszechniania alternatywnych źródeł energii, czy rozwijania transportu publicznego. Także rozwiązania odnoszące się do polityki miejskiej są do siebie zbliżone. Pomimo faktu, iż III obszar priorytetowy SRW jest zgodny z założeniami SOR to uwidacznia się w nim brak treści związanych z poprawą jakości powietrza, mimo iż poziom zanieczyszczenia powietrza należy w województwie śląskim do najwyższych w Polsce. Wynika to nie tylko z profilu gospodarczego regionu, ale też z zanieczyszczeń powstających w sektorze bytowo-komunalnym. Przy aktualizacji SRW rekomenduje się dodanie działania związanego z poprawą jakości powietrza.

W odniesieniu do priorytetu D

Cele wpisane do ostatniego obszaru priorytetowego odpowiadają założeniom SOR i można je uznać za aktualne. Podobnie należy ocenić kierunki działań, przy czym w przypadku trzech działań niemożliwe było ustalenie zgodności z SOR. Powodem był brak w dokumencie krajowym bezpośrednich odniesień do tych kwestii. Warty rozważania jest pomysł zakładający przebudowanie ostatniego obszaru priorytetowego w taki sposób, aby zawarte w nich treści dotyczyły zadań, jakie może zrealizować samorząd terytorialny, aby poprawić efektywność swojego działania, zwiększyć inkluzywność procesów decyzyjnych i rozwijać skutecznej partnerstwa transgraniczne i ponadregionalne. W ten sposób możliwe byłoby uzyskanie zgodności z III celem szczegółowym SOR.

W odniesieniu do zmian legislacyjnych i ich wpływu na realizację SRW

W związku z trwaniem prac nad przyjęciem kluczowych zmian legislacyjnych bardzo silnie oddziałujących na programowanie rozwoju regionalnego i proces realizacji celów rozwojowych zaleca się wstrzymanie prac nad aktualizacją SRW do momentu wprowadzenia w życie planowanych zmian legislacyjnych. Obecny stan zaawansowania prac nad zmianami aktów prawnych nie pozwala precyzyjnie określić kierunków zmian w zapisach SRW i sposobie realizacji Strategii.

W odniesieniu do prognoz i trendów kształtujących procesy rozwoju regionu

Po przeprowadzeniu weryfikacji prognoz i trendów kształtujących procesy rozwoju regionu ustalono, iż zdecydowana większość trendów jest aktualna, przy czym cztery z nich zdezaktualizowało się, a pięć zostało uznanych jako częściowo aktualne. Ponadto zidentyfikowano pięć nowych trendów, które należałoby ująć w zaktualizowanej strategii. Zaliczono do nich: kryzys migracyjny w Europie, Brexit, podpisanie Transatlantyckiego Partnerstwa w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP) oraz Kompleksowej Umowy Gospodarczo-Handlowej pomiędzy Unią Europejską a Kanadą (CETA), pogłębianie się integracji w ramach Unii Gospodarczej i Walutowej oraz osłabienie dynamiki rozwoju gospodarki światowej.

W odniesieniu do szans i zagrożeń ujętych w analizie SWOT

Po przeprowadzeniu weryfikacji szans i zagrożeń zawartych w analizie SWOT osobno dla każdego obszaru priorytetowego ustalono, iż zdecydowana większość z nich zachowuje aktualność, przy czym występują znaczne różnice w poziomie aktualności szans i zagrożeń w poszczególnych obszarach.

Dla obszaru priorytetowego A wszystkie szanse uznano za aktualne. Na 10 wskazanych zagrożeń 6 uznano za aktualne, 2 za nieaktualne i tyle samo za częściowo aktualne. W ramach obszaru priorytetowego B również wszystkie szanse uznano za aktualne. Na 15 wskazanych zagrożeń, 10 zachowało aktualność, 2 oceniono jako nieaktualne, a 3 jako częściowo aktualne. Spośród 8 szans przypisanych do priorytetu C tylko 1 straciła aktualność. Z 12 zdefiniowanych zagrożeń 7 oceniono jako aktualne, 1 jako nieaktualne i 4 jako częściowo aktualne. W ostatnim obszarze priorytetowym, 8 szans cechuje się aktualnością, a tylko 1 można uznać za częściowo aktualną. Na 9 zagrożeń, 2/3 z nich zachowało aktualność, a co trzecia zdezaktualizowała się.

W odniesieniu do realizacji celów SRW

Po przeprowadzeniu badań na temat realizacji celów SRW ustalono, iż zdecydowana większość celów operacyjnych zapisanych w SRW jest realizowana. W niewielkim stopniu realizowany jest tylko jeden cel operacyjny (D.1 Współpraca z partnerami w otoczeniu). Ponadto trudno wskazać efekty realizacji celu D.3 (Region w sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych), co może wynikać z faktu, iż zapisane w nim kierunki działań w dużej mierze nie należą do kompetencji władz regionalnych i lokalnych. Badanie jakościowe wykonane metodą IDI wykazało, iż działania podejmowane przez samorząd województwa śląskiego mają istotny wpływ na osiąganie celów ujętych w SRW. Ustalono również, że środki finansowe z budżetu województwa w istotnym stopniu przyczyniają się do realizacji SRW. Oceniono też, że widoczny jest postęp w wielu obszarach, które obejmuje SRW.

W odniesieniu do analizy wskaźnikowej

Na podstawie przeprowadzonej analizy wskaźnikowej ustalono, że poprawia się sytuacja społeczna, gospodarcza, infrastrukturalna i środowiskowa w województwie śląskim. W niektórych przypadkach (np. długość życia kobiet i mężczyzn, spadek liczby przestępstw) osiągnięto poziom docelowy trzy lata przed czasem. Także w zakresie poziomu bezrobocia odnotowano znaczną

poprawę, dzięki czemu województwo śląskie jest dziś regionem o najniższej stopie bezrobocia w Polsce (po woj. wielkopolskim). Do sukcesów należy zaliczyć spadek umieralności niemowląt, wzrost liczby turystów odwiedzających region, poprawę jakości powietrza oraz wzrost poziomu przedsiębiorczości wśród mieszkańców. Pomimo faktu, iż nadal występują obszary, w których nie uzyskano zakładanych efektów (np. ujemny przyrost naturalny, negatywne procesy w zakresie ruchu naturalnego ludności), należy pozytywnie ocenić działania Samorządu Województwa Śląskiego w zakresie realizacji celów SRW. Należy stwierdzić, że środki finansowe przeznaczane na realizację celów SRW przyczyniły się do poprawy sytuacji w regionie w wielu analizowanych obszarach. Z pozytywną oceną działań Samorządu korespondują opinie przedstawione przez uczestników badania jakościowego.

W odniesieniu do obszarów wymagających koncentracji działań

Na podstawie analizy wskaźnikowej zidentyfikowano obszary, w których nie odnotowano podstępów lub uwidaczniają się w nich tendencje regresywne, w wyniku czego skala niektórych problemów w województwie śląskim pogłębia się. Za obszary wymagające koncentracji działań uznano te obszary, w który pogarsza się sytuacja lub odnotowany progres jest niewystarczający, a jednocześnie są one niezwykle istotne z punktu widzenia rozwoju regionu w wymiarze społecznym, gospodarczym itp.

Do obszarów wymagających koncentracji działań zaliczono:

- ✓ podniesienie poziomu zdrowia mieszkańców regionu, w szczególności obniżenie odsetka zgonów z powodu nowotworów i chorób układu krążenia.
- ✓ rozbudowę koszyka usług społecznych dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych z uwagi na zachodzące trendy demograficzne (starzenie się społeczeństwa) i brak efektywnych mechanizmów wsparcia dla ww. grup.
- ✓ Przeciwdziałanie procesom suburbanizacji i poprawianie ładu przestrzennego w regionie.
- ✓ Zahamowanie odpływu migracyjnego.
- ✓ Poprawę parametrów przyrostu naturalnego.
- ✓ Zwiększenie odsetka przedsiębiorstw prowadzących działalność eksportową.
- ✓ Podniesienie poziomu innowacyjności firm.
- ✓ Poprawę jakości powietrza.

W odniesieniu do terytorialnego wymiaru celów

Analiza WPF i projektów unijnych wykazała, iż realizowany jest terytorialny wymiar celów SRW.

Abstract

In accordance to the developed monitoring and assessment system for the Development Strategy of the Silesian Voivodeship "Śląskie 2020+" (SRW), the assessment of the effects of incorporation of the strategic document's provisions will be conducted by way of the *mid-term* evaluation (so-called mid-term evaluation conducted more or less half way towards the Strategy's completion). The evaluation activities are executed once per term of the Silesian Voivodeship Regional Parliament.

The purpose of the SRW evaluation is to determine the progress in the execution of the document's provisions and the degree of fulfilment of the assumed goals. The evaluation should provide the answer concerning the timeliness of the Strategy's provisions, and if they are out-dated, what are the actions that need to be taken to solve the problem. Is it necessary to commence an update of the Strategy (if so, what would be its scope) or whether it is necessary to take action towards developing a completely different document?

The verification of the goals and directions of the actions specified in the SRW in terms of their compliance with the Responsible Development Strategy's (SOR) provisions lead to the following findings:

In relation to priority A:

All SRW provisions (specific and operational goals and directions of activities) are up-to-date in terms of the assumptions adopted in the SOR. The direction of the economic growth support outlined in the SOR is compliant, in principle, with the assumptions of growth support specified in the SRW. Both documents focus on the following topics: improvement of innovation and creativity in enterprises, supporting the transfer of knowledge between the R&D sector and business, development of links and relations between companies (e.g. in the form of clusters, agreements, etc.) and improvement of competencies of business environment institutions in effective support of domestic economic entities. The analysis of the SRW's provisions in the SOR's context demonstrated however that the priority area A would require supplementation with activities given huge significance in the Strategy and which simultaneously meet the developmental needs of the Silesian Voivodeship. These activities include: re-industrialisation, foreign expansion of Polish economic entities and adaptation of education to the needs of employers and the labour market.

In relation to priority B:

The strategic and operational goals of priority area (B) are up-to-date. The vast majority of activity directions can be assessed in the same way, whereas in the case of four activities it was impossible to determine their timeliness. The reason for this was the fact that the

strategic document did not directly refer to these aspects. Both documents put emphasis on such aspects as improvement of availability of public services, creation of innovative services (social and health care related) that would meet the needs of residents more effectively, creation of proper conditions for starting families or development of information society resources, etc. The SRW puts less emphasis on such problems as poverty or counteracting social exclusion than the SOR. No activity in the II strategic area is directly dedicated to disabled persons. The needs of elder persons are mentioned only once and only in terms of diversifying the entities providing services for this group. Another problem is the lack of reference to the challenges of the migration policy, which in current conditions are becoming increasingly important and it seems that they will also be very important in the future. Therefore, it seems justified to introduce the missing aspects into the update of the strategic document.

In relation to priority C

The strategic and operational goals are compliant with the assumptions adopted in the SOR. The vast majority of activity directions is also compliant with the domestic strategy's provisions. In two cases, it was not possible to conclusively assess the timeliness of the SRW's activities, because the SOR's provisions included no references to these aspects, thereby preventing any comparison capabilities. Both strategies are based on the concept of sustainable development, in which the process of building a competitive economy is harmonised with the social and environmental interests. Sustainable development is to ensure territorial coherence both between regions and within regions. There are no substantial differences between the SRW and the SOR in terms of the designed activities concerning environmental protection, incorporation of low-emission solutions, dissemination of alternative energy sources or developing public transport. The solutions concerning the urban policy are also similar to one another. Despite the fact that the SRW's III priority area is compliant with the SOR's assumptions, it is possible to observe in it the lack of content related to improving the air quality, despite the fact that the degree of air contamination in the Silesian Voivodeship is one of the highest in Poland. This results not only from the region's economic profile, but also from the contaminants created in the household and municipal sector. When updating the SRW, it is recommended to add an activity related to improving the air quality.

In relation to priority D

The goals of the last priority area correspond to the SOR's assumptions and can be deemed as up-to-date. We can similarly assess the directions of activities, whereas in the

case of three activities it was impossible to determine their compliance with the SOR. The reasons for this was the lack of direct reference to these issues in the domestic document. It is worth considering the idea of rebuilding the last priority area in a way that would ensure that its content concerns tasks that can be executed by the local government, thus improving the effectiveness of its activity, improving the inclusiveness of the decision-making processes and developing international and trans-regional partnerships more effectively. Thus, it would be possible to achieve compliance with the III specific goal of the SOR.

In relation to legislative changes and their impact on the SRW's execution

Due to the on-going work on the adoption of key legislative changes that will strongly impact the programming of regional development and the process of executing the developmental goals, it is recommended to halt the works on the SRW's update until the planned legislative changes come into effect. The current progress of the works on the legal act changes prevents accurate determination of the directions of changes in the SRW's provisions and the method of executing the Strategy.

In relation to forecasts and trends shaping the regional development processes

The verification of the forecasts and trends shaping the regional development processes allowed for the conclusion that the vast majority of the trends is up-to-date, whereas four of those trends are out-dated and five are deemed as partially up-to-date. Furthermore, we identified five new trends that would require to be included in the updated strategy. The aforementioned trends include: migratory crisis in Europe, Brexit, conclusion of the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) and the Complex Economic and Trade Agreement between the EU and Canada, deepening of the integration within the Economic and Monetary Union, and weakening of the dynamics of world economy growth.

In relation to opportunities and risks specified in the SWOT analysis

The verification of the opportunities and risks specified in the SWOT analysis for each priority area allowed for the conclusion that the vast majority of them is up-to-date, whereas substantial differences exist in the timeliness of the opportunities and risks in particular areas.

All opportunities are up-to-date for the priority area A. Among 10 designated risks, 6 were deemed as up-to-date, 2 as out-dated and 2 as partially up-to-date. All opportunities are

up-to-date for the priority area B. Among 15 designated risks, 10 are up-to-date, 2 are out-dated and 3 are partially up-to-date. Only 1 out of 8 opportunities is out-dated for the priority area C. Out of 12 defined risks, 7 were assessed as up-to-date, 1 as out-dated and 4 as partially up-to-date. In the last priority area, 8 opportunities are up-to-date and only 1 can be deemed as partially up-to-date. Out of 9 risks, 2/3 remain up-to-date and every third risk became out-dated.

In relation to the execution of the SRW's goals

The studies of the execution of the SRW's goals allowed for the conclusion that the vast majority of operational goals specified in the SRW is being executed. Only a single operational goal (D.1 Co-operation with surrounding partners) is executed to a minor degree. On the other hand, one goal in the priority area D is not executed at all (D.3 – Region in the network of international and domestic infrastructural relations), which may result from the fact that the directions of activities specified in it remain largely outside the competencies of regional and local authorities. The qualitative study conducted by using the IDI method demonstrated that the activities taken by the local government of the Silesian Voivodeship have substantial impact on the achievement of the goals specified in the SRW. It was also determined that the financial resources from the Voivodeship's budget greatly contribute to the execution of the SRW. We also assessed that there is progress in many areas embraced by the SRW.

In relation to the ratio analysis

Based on the conducted ratio analysis, we established that the social, economic, infrastructural and environmental situation in the Silesian Voivodeship is improving. In some cases (e.g. life expectancy of women and men, decrease in the number of crimes), the target level was reached 3 years before deadline. Substantial improvement is also noted in the unemployment rate, which is why the Silesian Voivodeship is currently the region with the lowest unemployment rate in Poland (behind the Wielkopolskie Province). The successes also include the decrease in infant mortality, increase in the numbers of tourists visiting the region, improvement in the air quality and increase in the degree of entrepreneurship among residents. Despite the fact that there are still areas in which the assumed effects are not yet achieved (e.g. negative population growth, negative processes in terms of vital statistics), it is necessary to assess the activities of the Local Government of the Silesian Voivodeship in terms of executing the SRW's goals as positive. It is necessary to note that the financial resources allocated for the execution of the SRW's goals contributed to the improvement of regional situation in many of the analysed areas. The

opinions of the qualitative study's participants correspond to the positive assessment of the Local Government's activities.

In relation to areas that require the focus of activities

Based on the ratio analysis, we identified the areas in which no progress is observed or in which regressive tendencies can be noted, thereby deepening the scale of some of the problems existing in the Silesian Voivodeship. The areas that require focusing of activities are areas in which the situation is worsening or the progress noted is insufficient, but which are very important from the point of view of the region's development in social, economic and other terms.

The areas that require the focus of activities are as follows:

- ✓ improvement in the level of health of the region's residents, especially lowering the share of deaths due to cancer and vascular system diseases.
- ✓ expansion of the social services portfolio for elderly and disabled people due to the demographic trends (ageing of society) and the lack of effective mechanisms of support for the aforementioned groups.
- ✓ Counteracting the suburbanisation processes and improving the spatial order in the region.
- ✓ Stopping the migratory outflow.
- ✓ Improvement in the birth rate parameters.
- ✓ Increase in the share of enterprises conducting export activities.
- ✓ Improvement in the innovation of companies.
- ✓ Improvement in air quality.

Metodologia

Ewaluacja SRW miała na celu określenie postępów w realizacji zapisów tego dokumentu oraz stopnia wypełnienia założonych celów. Ewaluacja miała dać odpowiedź na pytanie, na ile zapisy Strategii są aktualne, a jeżeli się zdezaktualizowały, jakie w związku z tym działania należałoby podjąć, aby rozwiązać zaistniały problem. Czy należałoby rozpocząć proces aktualizacji Strategii (a jeśli tak, to w jakim zakresie), czy może konieczne jest podjęcie działań na rzecz opracowania zupełnie innego dokumentu.

Efektom ewaluacji miało być ponadto przygotowanie rekomendacji, uwzględniających to, w jaki sposób poprawić skuteczności osiągnięcia założonych w strategii celów oraz naprawiania problemów w realizacji jej zapisów.

Cele szczegółowe ewaluacji *mid-term* Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” zakładały:

- ✓ ocenę aktualności celów strategicznych i operacyjnych wyznaczonych w Strategii;
- ✓ ocenę aktualności i zgodności kierunków działań przyjętych w Strategii z zapisami dokumentów strategicznych szczebla krajowego i europejskiego (w tym w szczególności z zapisami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju);
- ✓ weryfikację aktualności ujętych w Strategii prognoz i trendów kształtujących procesy rozwoju regionu;
- ✓ identyfikację nowych prognoz i trendów rozwojowych na podstawie przeprowadzonej analizy desk research;
- ✓ weryfikację istniejących szans i zagrożeń dla realizacji zapisów Strategii ujętych w analizie SWOT oraz ujęcie nowych;
- ✓ weryfikację wydatków ponoszonych przez jednostki samorządu terytorialnego pod kątem ich zgodności z zapisami Strategii (stopnia, w jakim przyczyniają się do realizacji jej zapisów).

Metodologię badania oparto na 3 metodach badawczych:

1. Analizie desk research
2. Indywidualnych wywiadach pogłębionych (IDI)
3. Panelu eksperckim

1. Badanie desk research polega na analizie już istniejących dostępnych danych pochodzących z różnych źródeł, jak dokumenty strategiczne, raporty analityczne, zestawienia danych statystycznych. Analiza desk research może stanowić samodzielną technikę badawczą lub być wstępną fazą projektu poprzedzającą fazę zbierania danych pierwotnych. W kontekście celów niniejszego badania, analiza ta ma zweryfikować zgodność celów i kierunków działań ujętych w SRW z zapisami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). Innym celem jest sprawdzenie aktualności prognoz i trendów zawartych w SRW oraz szans i zagrożeń sformułowanych w analizie SWOT osobno dla każdego obszaru priorytetowego.

Do analizy desk research wykorzystano następujące źródła danych:

Krajowe dokumenty strategiczne:

- ✓ Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju
- ✓ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2020
- ✓ Strategia Rozwoju Kraju 2020
- ✓ Strategia Rozwoju Polski Południowej do roku 2020

Regionalne dokumenty strategiczne:

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”
- ✓ Plan Wdrożenia Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”
- ✓ Budżet Województwa Śląskiego
- ✓ Wieloletni Plan Inwestycyjny Województwa Śląskiego
- ✓ Kontrakt Terytorialny dla Województwa Śląskiego

Bazy Danych:

- ✓ Bank Danych Lokalnych GUS
- ✓ Baza STRATEG GUS
- ✓ EUROSTAT

Dokumenty lokalne:

- ✓ Wieloletnie Prognozy Finansowe podmiotów podległych województwu oraz wybranych JST

Sprawozdania:

- ✓ Sprawozdania finansowe UMWŚ

Raporty:

- ✓ Raporty monitoringowe SRW
- ✓ Raporty z badań wykonane przez Samorząd Województwa Śląskiego
- ✓ Badania RCAS

Akty prawne:

- ✓ Akty prawne WSL
- ✓ Akty prawne związane z prowadzeniem polityki rozwoju – np. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2014 r. poz. 379 wraz z późniejszymi zmianami).

2. Indywidualny wywiad pogłębiony (Individual in Depth Interview, IDI) polega na prowadzeniu szczegółowej, wnikliwej rozmowy z respondentem na określony temat. Podczas wywiadu wyspecjalizowany badacz posiłkuje się ustalonym schematem wątków tematycznych składających się na specyficzny scenariusz wywiadu. Celem wywiadu jest poszerzenie wiedzy na interesujący nas temat badania poprzez stawianie pytań o charakterze eksploracyjnym, które mają wyjaśnić, pomóc zrozumieć interesujące nas zagadnienie.

Wywiady IDI zostały przeprowadzone z trzema grupami docelowymi respondentów:

- ✓ 10 ekspertami zewnętrznymi (reprezentującymi uczelnie, jednostki badawcze, instytucje branżowe)
- ✓ 10 osobami odpowiedzialnymi za realizację poszczególnych obszarów (np. przedstawiciele wydziałów UMWSL, jednostki podległe UMWSL)
- ✓ 5 przedstawicielami ZIT/RIT.

3. Panel ekspertów pozwala uzyskać materiał badawczy od osób, które posiadają specjalistyczną i pogłębioną wiedzę związaną z przedmiotem badania. Panel ekspercki polega na bezpośrednim opiniowaniu wyników badania przez ekspertów dziedzinowych (specjalistów posiadających wiedzę w obszarze poradnictwa zawodowego). Eksperci po zapoznaniu się z wynikami przeprowadzonych badań biorą czynny udział w formułowaniu wniosków i rekomendacji. Materiał pozyskany w drodze badań i przekazany ekspertom ma formę wstępnych opracowań.

Panel ekspercki (liczący 25 osób) składał się z:

- ✓ 10 ekspertów zewnętrznych (reprezentujących uczelnie, jednostki badawcze, instytucje branżowe)
- ✓ 10 osób odpowiedzialnych za realizację poszczególnych obszarów
- ✓ 5 przedstawicieli ZIT/RIT.

W ramach ewaluacji przeprowadzono także analizę Wieloletnich Planów Finansowych. WPF były uchwalane w bardzo różnych okresach czasowych i wyznaczano dla nich odmienne ramy czasowe. Analizowane WPF obejmowały planem finansowym okres od 2014 do 2030 roku. Na dzień wykonania analizy (12 grudnia 2017 roku) wszystkie analizowane plany miały status aktualnych.

Dane były kodowane na podstawie ich dopasowania do celów i obszarów strategii. Działania, które wpisywały się w obszary wynikające z strategii były kodowane z uwzględnieniem nazwy wydatku, kwoty, planowanym końcem realizacji, obszarem priorytetowym i celem strategicznym. Na podstawie tak zakodowanych danych zostały opracowane analizy, których celem było oszacowanie stopnia w jakim gminy realizują założenia strategii. Dane na temat aktywności gmin w zakresie pozyskiwania funduszy europejskich zostały opracowane na podstawie danych z bazy KSI SIMIK 07-13 dla perspektywy 2007-2013 oraz z dostępnej listy projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020 dostępnej na platformie www.funduszeuropejskie.gov.pl dla perspektywy 2014-2020.

Proces badawczy opiera się na triangulacji metodologicznej, a zatem wiąże się z:

- ✓ triangulacją źródeł danych, oznaczającą wykorzystanie różnorodnych źródeł pochodzenia materiału badawczego, od danych zastanych, niewytworzonych przez badacza (gotowe opracowania, raporty, dokumenty programowe) do danych wywołanych, czyli pochodzących od respondentów i zebranych podczas realizacji badań terenowych,
- ✓ triangulacją metod badawczych, oznaczającą łączenie róż-nych metod i technik w badaniu tych samych zagadnień, np. badań kwestionariuszowych z wywiadami indywidualnymi, co pozwala na uchwycenie przedmiotu badania z różnych perspektyw, a także wykorzystanie mocnych stron stosowanych metod przy wzajemnej neutralizacji ich słabszych punktów i zwiększenie wiarygodności uzyskanych danych
- ✓ triangulacją perspektyw badawczych, oznaczającą zaangażowanie całego zespołu, nie zaś jednej osoby w realizację badania ewaluacyjnego, co pozwala uniknąć subiektywizmu i uzyskać wszechstronny, pogłębiony opis poddawanych badaniu zjawisk.

Wstep

1 lipca 2013 roku Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą numer IV/38/2/2013 wprowadził aktualizację do Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego¹.

Potrzeba aktualizacji wynikała ze zmieniających się uwarunkowań rozwoju regionalnego zawartych m.in. w dokumentach szczebla krajowego, w szczególności w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego (KSRR) Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK), Strategii Rozwoju Kraju 2020 (SRK) oraz Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności. Proces aktualizacji służył również ocenie zgodności polityki regionu ze światowymi trendami związanymi z rozwojem gospodarki opartej na wiedzy, dyfuzją rozwoju poprzez ośrodki metropolitalne, podnoszeniem jakości życia przy uwzględnieniu wymogów wynikających z zasad zrównoważonego rozwoju. Aktualizacja Strategii zachowywała spójność zarówno z dokumentami programowymi Unii Europejskiej, w tym dokumentem Europa 2020, jak i wyznaczała kierunek dla opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

Zgodnie z opracowanym systemem monitoringu i ewaluacji SRW, ocenie efektów wdrażania zapisów dokumentu strategicznego służy ewaluacja *mid-term*. Działania ewaluacyjne wykonywane są raz na kadencję Sejmiku Województwa Śląskiego.

Ewaluacja Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” ma na celu określenie postępów w realizacji zapisów tego dokumentu oraz stopnia wypełnienia założonych celów. Ewaluacja powinna dać odpowiedź na pytanie, na ile zapisy Strategii są aktualne, a jeżeli się zdezaktualizowały, jakie w związku z tym działania należałoby podjąć, aby rozwiązać zaistniały problem. Czy należałoby rozpocząć proces aktualizacji Strategii (a jeśli tak, to w jakim zakresie), czy może konieczne jest podjęcie działań na rzecz opracowania zupełnie innego dokumentu?

Potrzeba przeprowadzenia ewaluacji Strategii nie wynika tylko ze względów formalnych. Przemawiają za tym istotne zmiany w otoczeniu regulacyjnym na szczeblu krajowym. Najważniejsze zmiany warte odnotowania w tym kontekście niesie Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwo-

¹ Sejmik Województwa Śląskiego przyjął 25 września 2000 roku uchwałę w sprawie „Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2015”. 4 lipca 2005 roku Sejmik Województwa Śląskiego Uchwałą nr II/37/6/2005 przyjął „Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 - 2020”. Była to aktualizacja przyjętej 5 lat wcześniej Strategii. W połowie lutego 2010 dokonano kolejnej aktualizacji dokumentu strategicznego. W 2013 roku przeprowadzono ostatnią aktualizację. Zapisy obowiązującego obecnie dokumentu pochodzą więc sprzed 4 lat.

ju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR) przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 14 lutego 2017 roku.

SOR jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej uchwałą Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r., zgodnie z wymogami ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2016 r. poz. 383, 1250, 1948 i 1954 oraz z 2017 r. poz. 5).

W SOR zawarta jest zarówno nowa wizja rozwoju, jak i propozycje rozwiązań mających służyć realizacji celów głównych. W obu aspektach SOR istotnie różni się od założeń przyjmowanych w SRK 2020. Szczególnej ekspozycji wymaga fakt, że SRK 2020 był kluczowym dokumentem strategicznym szczebla krajowego, silnie oddziałującym na rozwój regionalny, w tym na prace nad ostatnią aktualizacją SRW. Z uwagi na zmienione otoczenie regulacyjne należy ocenić, jakie skutki dla rozwoju regionalnego rodzi nowy dokument strategiczny i co należałoby zmienić w SRW, aby dostosować ją do nowych uwarunkowań.

Do celów ewaluacji *mid-term* należy też zaliczyć oszacowanie stopnia osiągnięcia zakładanych celów w świetle wcześniej przyjmowanych założeń, zwłaszcza pod względem dostarczonych produktów i osiągniętych rezultatów, a także określenie trafności zamierzeń w stosunku do aktualnych trendów społecznych i gospodarczych. Innymi słowy, ewaluacja ma dać odpowiedź na pytanie, czy cele Strategii są realizowane (jeśli tak, to w jakim stopniu, jest zaś nie, to z czego wynikają te problemy i jak można uruchomić realizację celów w tych aspektach) oraz w jakim stopniu działania podejmowane przez samorząd mają wpływ na osiąganie celów SRW.

I. SOR i jej implikacje dla zapisów SRW

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) jest rozwinięciem przyjętego 16 lutego 2016 roku przez Radę Ministrów Planu na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (tzw. planu Morawieckiego). Dokument przedstawiał wyzwania, jakie stoją przed polską gospodarką (tzw. pułapki rozwojowe), a także zarysował przykładowe instrumenty gospodarcze, finansowe i instytucjonalne, koncentrując propozycje działań wokół pięciu filarów rozwojowych. Prezentował on nowe podejście do polityki gospodarczej, a także inicjatywy kluczowe dla realizacji założeń przyjętych w Planie.

Na podstawie Planu na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, a także prac prowadzonych przez grupy robocze Ministerstwa Rozwoju (MR), z wykorzystaniem materiałów uzupełniających przygotowanych przez poszczególne ministerstwa i środowisko pozarządowe, opracowane zostały Założenia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, które następnie poddano dalszym pracom eksperckim. W tym celu powołano 12 zespołów międzyresortowych ds. opracowania Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. W dniu 25 lipca 2016 roku Komitet Koordynacyjny ds. Polityki Rozwoju pozytywnie zaopiniował projekt Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) i zarekomendował przekazanie go do konsultacji społecznych.

Po przeprowadzeniu procesu konsultacji społecznych Rada Ministrów podjęła uchwałę nr 8 w połowie lutego 2017 roku w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku).

SOR jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej uchwałą Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 roku, zgodnie z wymogami ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2016 r. poz. 383, 1250, 1948 i 1954 oraz z 2017 r. poz. 5).

SOR jest obecnie najważniejszym dokumentem o randze krajowej, wyznaczającym kierunki rozwoju Polski w perspektywie średniookresowej. Dokument łączy w sobie wymiar strategiczny z wymiarem operacyjnym, co oznacza, że wskazuje niezbędne działania oraz instrumenty realizacyjne (projekty flagowe i strategiczne). Ustala również system koordynacji i realizacji, wyznaczając role poszczególnym podmiotom publicznym oraz sposoby współpracy ze sferą biznesu, nauki oraz ze społeczeństwem.

Podkreślenia wymaga fakt, że w Strategii zawarte są też rekomendacje dla procesu tworzenia i realizacji polityk publicznych. SOR stanowi podstawę dla zmian w systemie zarządzania rozwojem, w tym obowiązujących dokumentów strategicznych (strategii, polityk, programów) oraz weryfikacji pozostałych instrumentów wdrożeniowych. Przeprowadzając ewaluację SRW zasadne jest więc przeanalizowanie zapisów SOR oraz spojrzenie na cele i kierunki zawarte w SRW pod kątem aktualności z założeniami krajowego dokumentu strategicznego.

Model rozwoju

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju opiera się na założeniu, że dotychczasowe czynniki rozwoju i wzrostu gospodarki (m.in. niskie koszty pracy, napływ inwestycji zagranicznych, wzrost wykształcenia, korzyści z członkostwa w UE) powoli tracą zdolność do pobudzania gospodarki polskiej. W związku z tym konieczne jest poszukiwanie nowych impulsów rozwojowych. Za takie uważa się m.in.: wytwarzanie w kraju wiedzy i technologii (a więc przekształcanie polskiej gospodarki w gospodarkę opartą na wiedzy), ekspansja zagraniczna polskich podmiotów gospodarczych, budowa systemu oszczędności oraz podwyższanie jakości funkcjonowania instytucji publicznych i rozwijanie ich zdolności w zakresie utrzymywania interakcji ze społeczeństwem.

SOR promuje nowy model rozwoju, który określony jest mianem rozwoju odpowiedzialnego. Jest on zdefiniowany jako taki rozwój, który budując siłę konkurencyjną z wykorzystaniem nowych czynników rozwojowych, zapewnia udział i korzyści wszystkim grupom społecznym bez względu na to, jaką część kraju zamieszkują. Podkreśla się jednocześnie, że w nowym modelu rozwoju aktualne potrzeby społeczne będą realizowane bez umniejszania szans przyszłych pokoleń. Promowany w Strategii wzorzec rozwoju nie ogranicza się do poprawy wskaźników gospodarczych, albowiem jego specyfika wyraża się postrzeganiem procesów rozwojowych przez pryzmat tego, w jaki sposób wpływają one na położenie obywateli i grup społecznych. Opisywany paradygmat rozwoju opiera się na takich conceptach jak: solidarność społeczna, solidarność pokoleniowa, zrównoważony rozwój i spójność społeczna. Daje się w nim zauważyć nachylenie w stronę niwelowania nierówności społecznych i zacierania różnic w stopniu rozwoju między poszczególnymi regionami Polski.

Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie nowego modelu rozwoju jest państwo, dla którego przewidziano szereg zadań do wykonania, począwszy od dokonywania wyborów strategicznych,

poprzez zapewnianie odpowiednich ram prawnych, kończąc na prowadzeniu selektywnej polityki inwestycyjnej w wymiarze gospodarczym, społecznym i terytorialnym oraz określaniu zasad współpracy z sferą biznesu, nauki i społeczeństwem.

Strategia wskazuje zasady organizujące proces jej programowania i realizacji – od określania celów i kierunków interwencji po procesy wdrażania, monitorowania i oceny uzyskanych rezultatów, tj.: selektywność podejścia (koncentracja, poszukiwanie nisz, sektory); podejście zintegrowane i zróżnicowane terytorialnie (zarządzanie organizowane wokół celów strategicznych, koordynacja sektorów i instytucji działających na różnych poziomach zarządzania); współpraca, partnerstwo i współodpowiedzialność podmiotów publicznych, biznesu i obywateli przy realizacji polityk publicznych; mobilizacja krajowego kapitału; procesy demograficzne punktem odniesienia dla planowania i realizacji działań rozwojowych.

Cele SOR

SOR jest strategicznym instrumentem zarządzania polityką rozwoju Polski. W jednolitym systemie programowym Strategia przedstawia cele do realizacji w horyzoncie roku 2020 i 2030, określa wskaźniki ich realizacji, wskazuje sposób ich osiągnięcia oraz definiuje najważniejsze projekty służące realizacji celów SOR.

Głównym celem SOR jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Postępy w realizacji powyższego celu uzależniono od realizacji trzech celów szczegółowych:

- ✓ trwałego wzrostu gospodarczego opartego coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną;
- ✓ rozwoju społecznie wrażliwego i terytorialnie zrównoważonego;
- ✓ skutecznego państwa i instytucji służących wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

W omawianym dokumencie strategicznym, oprócz doprecyzowania celu głównego i celów strategicznych, można także odnaleźć zdefiniowane działania ukierunkowane na osiągnięcie założonych celów. Są one przypisane do dwunastu tzw. „głównych obszarów koncentracji działań”. Zaliczono do nich następujące działania:

- ✓ reindustrializacja;
- ✓ rozwój innowacyjności firm;
- ✓ małe i średnie przedsiębiorstwa;
- ✓ kapitał dla rozwoju;
- ✓ ekspansja zagraniczna
- ✓ spójność społeczna;
- ✓ rozwój zrównoważony terytorialnie;
- ✓ prawo w służbie obywatelom i gospodarce;
- ✓ system zarządzania procesami rozwojowymi, w tym instytucje publiczne;
- ✓ e-państwo;
- ✓ finanse publiczne;
- ✓ efektywność wykorzystywania środków UE.

Analiza zapisów SOR wymaga także zwrócenia uwagi na tzw. „obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii”. Do tej kategorii zakwalifikowano takie zagadnienia jak: kapitał ludzki i społeczny, cyfryzacja, transport, energia, środowisko oraz bezpieczeństwo narodowe.

Cel główny SOR: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym					
Cel szczegółowy I Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną		Cel szczegółowy II Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony		Cel szczegółowy III Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu	
Główne obszary koncentracji działań		Główne obszary koncentracji działań		Główne obszary koncentracji działań	
Reindustrializacja		Spójność społeczna		Prawo w służbie obywatelom i gospodarce	
Rozwój innowacyjności firm		Rozwój zrównoważony terytorialnie		System zarządzania procesami rozwojowymi, w tym instytucje publiczne	
Małe i średnie przedsiębiorstwa				E -państwo	
Kapitał dla rozwoju				Finanse publiczne	
Ekspansja zagraniczna				Efektywność wykorzystywania środków UE	
Obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii					
kapitał ludzki i społeczny	cyfryzacja	transport	energia	środowisko	bezpieczeństwo narodowe

Zasady realizacji SOR

SOR został przygotowany w oparciu o sześć zasad, które umożliwić mają sprawne realizowanie zapisów dokumentu strategicznego, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym.

Zasady	Opis
Selektywność podejścia (koncentracja, poszukiwanie nisz, sektory)	Oznacza skupienie się na tych produktach, technologiach, sektorach, które decydować będą o przewadze konkurencyjnej w przyszłości, a jednocześnie pozwolą zwiększać produktywność i podnosić jakość życia społeczeństwa.
Podjęcie zintegrowane i zróżnicowane terytorialne (zarządzanie organizowane wokół celów strategicznych, koordynacja sektorów i instytucji działających na różnych poziomach zarządzania)	<p>Podjęcie zintegrowane oznacza koncentrację różnego typu działań podejmowanych przez podmioty na wielu poziomach (rządowym, samorządowym, społecznym itp.) wokół wyznaczonych celów strategicznych. Koordynacja powinna rozpoczynać się już na etapie programowania, a następnie być kontynuowana na kolejnych etapach realizacji interwencji publicznej.</p> <p>Podjęcie zróżnicowane terytorialnie ma na celu wykorzystywanie specyficznych potencjałów terytorialnych oraz likwidację barier w rozwoju poszczególnych obszarów. Wspieranie rozwoju na poziomie regionalnym na odbywać się poprzez pakiety działań łączące wiązki interwencji sektorowych, odpowiednio dopasowanych do potrzeb i potencjałów poszczególnych regionów.</p>

<p>Współpraca, partnerstwo, współodpowiedzialność</p>	<p>Oznacza wykorzystywanie potencjałów podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych itp. do współtworzenia procesów rozwojowych. Szczególną rolę w tym zakresie SOR przypisuje samorządowi terytorialnemu, który ma inicjować najważniejsze przedsięwzięcia rozwojowe.</p>
<p>Zwiększanie aktywności Polski na forum UE oraz w bliskim sąsiedztwie</p>	<p>SOR przewiduje bardziej efektywne wykorzystywane środków finansowych przyznawanych Polsce w ramach obecnej i kolejnych perspektyw finansowych UE. Oznacza to wykorzystanie środków unijnych w zakresie działań prozwojowych i proinnowacyjnych oraz w kreowaniu stabilnych miejsc pracy.</p>
<p>Mobilizacja krajowego kapitału</p>	<p>Oznacza silniejsze wykorzystanie środków krajowych w inicjowaniu i realizacji działań rozwojowych. Za kluczowe uznaje się aktywizację już istniejących zasobów kapitałowych oraz budowanie kultury oszczędności w Polsce. Równie ważne jest także zwiększanie efektywności inwestowania krajowych środków publicznych.</p>
<p>Procesy demograficzne punktem odniesienia planowania i realizacji działań rozwojowych</p>	<p>Oznacza ukierunkowanie interwencji w ramach polityk publicznych, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym, w taki sposób, aby uwzględniały one aktualne i przyszłe trendy demograficzne. Chodzi więc o to, aby przygotować nowe instrumenty, które pozwolą łagodzić negatywne zmiany demograficzne. Nie mniej istotnym elementem jest to, by kwestie demograficzne (wielkość, struktura populacji, kierunek zmian demograficznych) brać pod uwagę przy ocenie zasadności realizacji inwestycji bądź sposobu w jaki inwestycje mają być realizowane.</p>

Zasady tworzenia polityk publicznych zgodne z SOR

Strategia wskazuje szereg wyborów strategicznych polityki państwa, które stanowią punkt odniesienia w procesie konstruowania wszystkich polityk, programów i projektów realizacyjnych, niezależnie od szczebla, na którym mają one być implementowane.

Najważniejsze zasady promowane w SOR przewidują:

- ✓ koncentrację na działaniach wyprzedzających – ukierunkowujących rozwój w różnych sferach życia społeczno-gospodarczego – mająca za zadanie zarówno zapobieganie negatywnym zjawiskom, jak i wybór najbardziej pożądanym kierunków i sposobów rozwoju;
- ✓ implementowanie rozwiązań w obszarze polityki społeczno-gospodarczej w sposób nie naruszający stabilności finansów publicznych – każde rozwiązanie będzie podlegało, w trakcie jego obowiązywania, ocenie i modyfikacji w zależności od zmieniających się uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz wpływu na finanse publiczne;
- ✓ określenie listy sektorów strategicznych, na których skoncentrowane zostanie wsparcie w ramach poszczególnych polityk publicznych (m.in. przemysłowej, innowacyjnej, eksportowej, związanej z napływem inwestycji zagranicznych);
- ✓ wskazanie projektów flagowych, odnoszących się do określonego produktu/przełomowej technologii, które charakteryzują się wysokim stopniem wpływu na realizację celów strategicznych SOR, a tym samym odpowiednio dużą skalą oddziaływania na całą gospodarkę;
- ✓ wskazanie perspektywicznych (geograficznych) kierunków ekspansji zagranicznej polskich przedsiębiorstw;
- ✓ koncentracja wsparcia publicznego na tych przedsiębiorstwach, które chcą się rozwijać; dostosowanie instrumentów do skali i etapu działania podmiotów, zdiagnozowanych potrzeb oraz perspektyw rozwoju;
- ✓ zwiększenie koncentracji polityki regionalnej na obszarach problemowych i potencjałach terytorialnych obszarów miejskich i wiejskich;
- ✓ wskazanie kluczowych inwestycji infrastrukturalnych (transportowych, energetycznych, środowiskowych, telekomunikacyjnych).

Należy też zwrócić uwagę na fakt, że proces realizacji zapisów SOR oparto na podejściu projektowym. W każdym z obszarów dokument wskazuje konkretne projekty (strategiczne i flagowe) służące realizacji celów strategicznych. Projekty strategiczne stanowią wiązkę przedsięwzięć

o zróżnicowanym lub punktowym charakterze i mają za zadanie pobudzenie innych działań. Projekty flagowe zaś nakierowane są na stworzenie określonych produktów (materialnych lub niematerialnych) lub usług w celu umożliwienia ich zaistnienia na rynku i wywołania pozytywnych skutków dla kondycji polskiej gospodarki.

II. Aktualność celów i kierunków SRW w świetle SOR

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” oparta jest na jasno wyartykułowanej wizji, zgodnie z którą region stanie się w perspektywie najbliższych kilku lat (perspektywa 2020+) obszarem zrównoważonego i trwałego rozwoju, stwarzającym mieszkańcom korzystne warunki życia w oparciu o dostęp do usług publicznych o wysokim standardzie, o nowoczesnej i zaawansowanej technologicznie gospodarce oraz istotnym partnerem w procesie rozwoju Europy wykorzystującym zróżnicowane potencjały terytorialne i synergię pomiędzy partnerami procesu rozwoju.

Konkretyzacja tej wizji została zawarta w czternastu punktach, które rozwijają pożądany kształt regionu w różnych aspektach (społecznym, gospodarczym, środowiskowym itp.). Przewiduje się, że województwo śląskie stanie się regionem:

- ✓ stwarzającym szanse rozwojowe mieszkańcom, dającym poczucie bezpieczeństwa publicznego, zdrowotnego i socjalnego;
- ✓ którego mieszkańców cechuje otwartość, tolerancja, solidaryzm społeczny, przedsiębiorczość, wysokie kompetencje, zdolność adaptacyjna i kreatywna, mobilność zawodowa, ugruntowana tożsamość kulturowa i wysoki stopień identyfikacji z regionem;
- ✓ dobrze rozwiniętym i dostępnym systemie szkolnictwa na wszystkich poziomach, zapewniającym wysoką jakość kształcenia i dostosowanym do potrzeb rynku pracy;
- ✓ o efektywnym i innowacyjnym systemie kształcenia ustawicznego, zorientowanym na różne środowiska i zaspokajającym oczekiwania różnych grup wiekowych ludności oraz aktywnym systemie przekwalifikowań zawodowych zwiększającym mobilność zawodową;
- ✓ o ugruntowanym, pozytywnym wizerunku funkcjonującym w świadomości Europejczyków;
- ✓ otwartym na współpracę zarówno w skali krajowej, jak i międzynarodowej, w tym w ramach euroregionów;
- ✓ organizującym procesy rozwojowe i skuteczną współpracę społeczności lokalnych w dobrze zorganizowanych i ukształtowanych w wymiarze funkcjonalno-gospodarczym obszarach polityki rozwoju, kreującym i wspierającym rozwój funkcji metropolitalnych w aglomeracjach miejskich w oparciu o wysoką pozycję konkurencyjną Metropolii Górnośląskiej i Aglomeracji Bielskiej, Częstochowskiej i Rybnickiej;
- ✓ w którym nowoczesna gospodarka, rozwój przedsiębiorczości, edukacji, kultury i ochrony zdrowia zapewniają utrzymanie pozycji jednego z kilku centrów rozwoju cywilizacyjnego Polski i Europy;
- ✓ opartym na wiedzy, kreatywnym i innowacyjnym, o dużej koncentracji aktywności w dziedzinie badawczo-rozwojowej, zaawansowanych technologii, tworzącym i absorbującym liczące się w skali międzynarodowej innowacje, dysponującym dużym potencjałem wysoko

wykwalifikowanej kadry naukowo-badawczej, otwartym na współpracę z otoczeniem europejskim i światowym;

- ✓ rozwijającym nowe produkty przy wykorzystaniu dorobku innowacyjnego i wynalazczego regionu oraz zdolności do komercjalizacji technik i rozwiązań innowacyjnych;
- ✓ o zdywersyfikowanej nowoczesnej strukturze gospodarczej, wydatnie przyczyniającej się do wzrostu gospodarczego kraju, m.in. odgrywającym czołową rolę w jego systemie energetycznym dzięki swoim tradycyjnym przemysłom oraz posiadającym silny sektor przedsiębiorstw, w tym MŚP, charakteryzujący się licznymi powiązaniem z międzynarodowymi koncernami;
- ✓ o rozbudowanej i zmodernizowanej infrastrukturze, włączonym w transeuropejskie systemy infrastrukturalne, zwłaszcza transportowo-logistyczne, energetyczne, komunikacyjne i informacyjne;
- ✓ „czystym” we wszystkich składnikach środowiska naturalnego, zapewniającym zachowanie bioróżnorodności obszarów, stwarzającym warunki do zdrowego życia i realizującym zasady zrównoważonego rozwoju;
- ✓ o dużych walorach przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, a także turystyczno-rekreacyjnych, z różnorodną ofertą spędzania czasu wolnego.

Osiągnięcie przedstawionej wyżej wizji uzależniono w SRW od skoncentrowania działań prowadzonych w regionie w ramach czterech obszarów priorytetowych, do których zaliczono:

I obszar priorytetowy	II obszar priorytetowy
Nowoczesna gospodarka	Szanse rozwojowe mieszkańców
III obszar priorytetowy	IV obszar priorytetowy
Przestrzeń	Relacje z otoczeniem

W ramach czynności ewaluacyjnych zostanie przeprowadzona osobna ocena każdego obszaru priorytetowego wskazanego w SRW pod kątem tego, na ile odpowiada on zapisom SOR i ewentualnie, o jakie treści powinien być każdy obszar uzupełniony.

I obszar priorytetowy (A)

W ramach I obszaru priorytetowego SRW pt. Nowoczesna gospodarka przewiduje się rozwijanie regionu opartego na wiedzy, kreującego własne i absorbującego pojawiające się innowacje, w tym technologiczne, atrakcyjnego i przyjaznego dla przedsiębiorców i inwestorów, wykorzystującego dorobek i tradycje przemysłowe regionu, potencjały i specjalizacje związane z nowoczesnymi przemysłami; istotą będzie wzmocnienie kapitału kreatywnego województwa i uczestnictwa w kształtowaniu europejskiej przestrzeni badawczej dla wzrostu gospodarczego regionu, wspieranie przedsiębiorczości oraz tworzenia i implementacji nowych technologii do przedsiębiorstw oraz unowocześnianie i wsparcie przemian sektorów tradycyjnych i rolnictwa.

Cel strategiczny zakłada, że województwo śląskie stanie się regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność.

Wskazany cel strategiczny ma być osiągnięty poprzez realizację czterech celów operacyjnych, dla których zdefiniowano kierunki działań – mają one charakter horyzontalny w wymiarze przestrzennym, a więc ich osiągnięcie powinno być sprzężone ze zrównoważonym rozwojem całego regionu, a nie wybranych części województwa śląskiego.

I Obszar priorytetowy (A): Nowoczesna gospodarka
Cel strategiczny: Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność
Cel operacyjny 1: Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa
Kierunki działań: <ol style="list-style-type: none">1. Wsparcie podnoszenia zdolności firm regionu do wdrażania innowacji i nowoczesnych rozwiązań technologicznych.2. Wzmocnianie innowacyjnego potencjału uczelni oraz podmiotów sektora B+R.3. Promowanie wśród przedsiębiorców znaczenia wartości kulturalnych, środowiskowych, społecznych i etycznych przy wytwarzaniu dóbr i usług.4. Promowanie postaw przedsiębiorczych w środowiskach twórczych regionu oraz wspieranie aktywności kulturalnych zorientowanych na tworzenie wartości rynkowych.5. Wsparcie rozwoju instrumentów finansowych i poprawa efektywności podmiotów otoczenia biznesu wspierających innowacyjność i kreatywność firm oraz działalność na rynkach międzynarodowych.

6. Wspieranie rozwoju i komercjalizacji badań naukowych przede wszystkim w zakresie nowoczesnych technologii.
7. Wspieranie współpracy instytucji nauki, B+R i przedsiębiorstw na rzecz tworzenia i wdrażania rozwiązań innowacyjnych i kreatywnych, w tym patentów.
8. Wsparcie tworzenia nowych i rozwoju istniejących firm opartych na potencjałach regionu i wykorzystujących technologie rozwijane w regionie, w tym w obszarach inteligentnych specjalizacji regionu.
9. Wsparcie działań na rzecz eksportu innowacyjnych rozwiązań technologicznych tworzonych w regionie.

Cel operacyjny 2:
Otwarty i atrakcyjny rynek pracy

Kierunki działań:

1. Podnoszenie stopnia absorpcji kapitału ludzkiego przez regionalny rynek pracy w wyniku tworzenia miejsc pracy i wzmacniania ich atrakcyjności (w aspekcie finansowym i poza-finansowym).
2. Wdrażanie w firmach regionu nowoczesnych metod zarządzania zasobami ludzkimi umożliwiających gospodarowanie wiedzą oraz możliwie pełne wykorzystywanie kwalifikacji zatrudnianych pracowników.
3. Tworzenie warunków dla wykorzystywania przez gospodarkę regionu potencjału osób o ograniczonej aktywności zawodowej, w tym rozwój elastycznych form zatrudnienia, praca na odległość, usuwanie barier w podejmowaniu pracy.

Cel operacyjny 3:
Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych

Kierunki działań:

1. Wsparcie rozwoju infrastruktury ułatwiającej lokowanie i prowadzenia działalności gospodarczej (strefy aktywności gospodarczej i ekonomicznej, w tym specjalne strefy ekonomiczne, parki technologiczne, produkcyjne, lokalne inkubatory przedsiębiorczości).
2. Tworzenie instrumentów ułatwiających nawiązywanie relacji pomiędzy firmami, w tym poprzez zwiększenie dostępności infrastruktury i usług sektora ICT.
3. Wspieranie procesów restrukturyzacji i adaptacji gospodarczej sektorów tradycyjnych, m.in. poprzez wspieranie ich modernizacji, zwiększenie efektywności i wykorzystania nowoczesnych technologii.
4. Wdrażanie w firmach nowoczesnych metod zarządzania oraz strategii opartych na współpracy i specjalizacji;
5. Wsparcie specjalizacji usług instytucji działających na rzecz umiędzynarodowienia działalności firm.
6. Współpraca przedsiębiorstw, w tym w ramach klastrów, w tworzeniu wspólnej oferty konkurencyjnej.
7. Wsparcie rozwoju infrastruktury i pakietowych produktów turystycznych.

Cel operacyjny 4:
Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały

Kierunki działań:

1. Wspieranie działań na rzecz zrównoważonego wzrostu produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego przy uwzględnieniu dobrych praktyk rolniczych.
2. Tworzenie i rozwój firm opierających się na wykorzystaniu potencjału gospodarstw rolnych.
3. Tworzenie i rozwój MŚP, w tym firm rzemieślniczych oraz promocja produktów lokalnych, w tym produktów tradycyjnych.

4. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości w obszarze turystyki oraz usług wolnego czasu wykorzystujących atrakcje i potencjały lokalne.
5. Wsparcie i promocja rozwoju podmiotów działających w obszarze ekonomii społecznej.
6. Rozwój mechanizmów wspierających wzrost zatrudnienia i inicjatyw lokalnych w tym zakresie.
7. Współpraca lokalnych podmiotów gospodarczych na rzecz zajmowania silnej pozycji w ponadlokalnych sieciach kooperacji.
8. Budowanie struktur sieciowych doradztwa w zakresie przedsiębiorczości na poziomie lokalnym.
9. Wsparcie sprzedaży lokalnych produktów na lokalnych rynkach.

Podkreślenia wymaga fakt, że założenia wpisane w I obszar priorytetowy pt. „Nowoczesna gospodarka” zasadniczo odpowiadają treściom zawartym w celu szczegółowym I Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Zarówno SRW, jak i SOR wychodzą z założenia, że dotychczasowe źródła konkurencyjności polskiej gospodarki, opierające się m.in. na niskich kosztach pracy, powoli wyczerpują się. Dla wytworzenia nowych przewag konkurencyjnych konieczne jest unowocześnianie gospodarki poprzez rozwój innowacji i technologii.

W obu dokumentach przyjmuje się, że wzrost gospodarczy powinien być oparty na inteligentnym rozwoju, co oznacza zwiększenie roli wiedzy i innowacji jako motorów napędowych gospodarki. W warunkach zaostrzającej się konkurencji na rynkach światowych oczekuje się od polskich przedsiębiorstw, aby budowali swoją pozycję rynkową w oparciu o szeroko rozumianą innowacyjność – produktową, usługową, organizacyjną itp. W obu dokumentach zwraca się uwagę na potrzebę oparcia procesów technologicznych i produkcyjnych na zasobach wiedzy. Za konieczne uznaje się też wspieranie transferu wiedzy i innowacji. W tym celu postuluje się wsparcie firm w budowie kompetencji innowacyjnych. Inne podobieństwa między SRW a SOR zasadzają się na wskazaniu, iż niezbędne jest pogłębianie współpracy między przedsiębiorstwami a sektorem B+R oraz zwiększenie nakładów finansowych na badania.

I obszar priorytetowy (A) Nowoczesna gospodarka	Ocena aktualności	Uzasadnienie
Cel strategiczny: województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność	Aktualny	SOR podkreśla potrzebę budowy gospodarki opartej na wiedzy, w której innowacyjność i kreatywność stanowią główne siły napędowe rozwoju.
Cel operacyjny 1: Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa	Aktualny	SOR przykłada szczególną wagę do podnoszenia kompetencji innowacyjnych przedsiębiorstw i kładzie nacisk na rozwój innowacyjności polskich firm
Kierunki działań:		
Wsparcie podnoszenia zdolności firm regionu do wdrażania innowacji i nowoczesnych rozwiązań technologicznych	Aktualny	SOR uważa za konieczne wspieranie polskich firm w zakresie budowania kompetencji innowacyjnych
Wzmacnianie innowacyjnego potencjału uczelni oraz podmiotów sektora B+R	Aktualny	Intensyfikacja współpracy między środowiskiem biznesu a sferą nauki i sektorem B+R uważana jest w SOR za jeden z warunków podnoszenia innowacyjności polskiej gospodarki.
Promowanie wśród przedsiębiorców znaczenia wartości kulturalnych, środowiskowych, społecznych i etycznych przy wytwarzaniu dóbr i usług	Aktualny	W Strategii promowany jest wzrost gospodarczy, który wywoływałby jak najmniej negatywnych efektów zarówno dla środowiska naturalnego, jak i społeczeństwa. Z tego punktu widzenia należy ocenić kierunek działań w SRW jako wpisujący się w założenia SOR.
Promowanie postaw przedsiębiorczych w środowiskach twórczych regionu oraz wspieranie aktywności kulturalnych zorientowanych na tworzenie wartości rynkowych	Aktualny	SOR popiera pomysły zakładające promowanie kultury przedsiębiorczości.
Wsparcie rozwoju instrumentów finansowych i poprawa efektywności podmiotów otoczenia biznesu wspierających innowacyjność i kreatywność firm oraz działalność na rynkach międzynarodowych	Aktualny	SOR zakłada wzmocnienie otoczenia prawnego i instytucjonalnego dla innowacyjnych przedsiębiorstw, w tym także podniesienie wydajności systemu obsługi innowatora oraz profesjonalizacja usług dostarczanych przez IOB.
Wspieranie rozwoju i komercjalizacji badań naukowych przede wszystkim w zakresie nowoczesnych technologii	Aktualny	Strategia zakłada wprowadzenie działań mających na celu zwiększenie potencjału rynkowego prowadzonych badań oraz stopnia komercjalizacji wyników prac B+R

Wspieranie współpracy instytucji nauki, B+R i przedsiębiorstw na rzecz tworzenia i wdrażania rozwiązań innowacyjnych i kreatywnych, w tym patentów	Aktualny	W SOR kładzie się nacisk na animowanie współpracy między sektorem nauki a biznesem oraz powstawanie strategicznych partnerstw biznesowych (m.in. szersze wykorzystanie potencjału Grup Roboczych ds. KIS oraz Smart Labów i Krajowych Klastrow Kluczowych).
Wsparcie tworzenia nowych i rozwoju istniejących firm opartych na potencjałach regionu i wykorzystujących technologie rozwijane w regionie, w tym w obszarach inteligentnych specjalizacji regionu	Aktualny	W Strategii przyjmuje się założenie, że potencjały regionu powinny być brane pod uwagę przy kształtowaniu polityki rozwoju. Z tego powodu należy uznać, że kierunek działań wpisany do SRW wypełnia warunek zgodności z założeniami SOR i należy go uznać za aktualny
Wsparcie działań na rzecz eksportu innowacyjnych rozwiązań technologicznych tworzonych w regionie	Aktualny	Priorytetowe znaczenie SOR przypisuje kwestii zwiększenia obecności polskich firm na rynkach zagranicznych, zwłaszcza w obszarze zwiększania eksportu rozwiązań innowacyjnych.
Cel operacyjny 2: Otwarty i atrakcyjny rynek pracy	Aktualny	Jednym z priorytetów SOR jest stworzenie warunków sprzyjających podnoszeniu atrakcyjności rynku pracy, mając przede wszystkim na uwadze interes pracowniczy. Mają temu służyć takie rozwiązania jak: wyrównywanie kosztów pracy pomiędzy umowami cywilno-prawnymi a pracą świadczoną na podstawie kodeksu pracy (np. stawka minimalna za pracę, jednolite zasady podatkowo-ubezpieczeniowe, redukcja klina podatkowego dla najmniej zarabiających), stosowanie minimalnej stawki godzinowej dla niektórych umów cywilnoprawnych czy lepsze egzekwowanie obowiązujących rozwiązań prawnych dotyczących zakazu zastępowania umów o pracę umowami cywilnoprawnymi.
Kierunki działań:		
Podnoszenie stopnia absorpcji kapitału ludzkiego przez regionalny rynek pracy w wyniku tworzenia miejsc pracy i wzmocnienia ich atrakcyjności (w aspekcie finansowym i pozafinansowym)	Aktualny	SOR ukierunkowany jest na przekształcenia polskiego rynku pracy w taki sposób, żeby w większym stopniu wykorzystać potencjał zasobów ludzkich. Wiąże się to z lepszym wykorzystaniem mechanizmów regulacji rynku pracy.

<p>Wdrażanie w firmach regionu nowoczesnych metod zarządzania zasobami ludzkimi umożliwiającymi gospodarowanie wiedzą oraz możliwie pełne wykorzystywanie kwalifikacji zatrudnianych pracowników</p>	<p>Aktualny</p>	<p>W SOR za konieczne uznano zwiększanie doskonałości organizacyjnej polskich przedsiębiorstw, w tym poprawianie metod zarządzania zasobami ludzkimi.</p>
<p>Tworzenie warunków dla wykorzystywania przez gospodarkę regionu potencjału osób o ograniczonej aktywności zawodowej, w tym rozwój elastycznych form zatrudnienia, praca na odległość, usuwanie barier w podejmowaniu pracy</p>	<p>Aktualny</p>	<p>W związku z obserwowanym ubytkiem zasobów siły roboczej na rynku pracy SOR kładzie nacisk na aktywizację zawodową rezerw kapitału ludzkiego z grup dotychczas szczególnie zagrożonych bezrobociem i dezaktywizacją: osób młodych, kobiet (w tym matek nieaktywnych zawodowo), osób niepełnosprawnych, osób w wieku 50+, osób długotrwale bezrobotnych oraz w sektorach, gdzie występuje bezrobocie ukryte (np. rolnictwie).</p>
<p>Cel operacyjny 3: Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych.</p>	<p>Aktualny</p>	<p>W SOR przyjęte jest założenie, że współczesna gospodarka premiuje podmioty, które realizują wspólne projekty. Z tego też powodu uznaje, że wsparcia wymagają inicjatywy sieciowe (m.in. klastry, grupy producenckie), a także inne formy grupowania firm (m.in. izby, zrzeszenia).</p>
<p>Kierunki działań:</p>		
<p>Wsparcie rozwoju infrastruktury ułatwiającej lokowanie i prowadzenie działalności gospodarczej (strefy aktywności gospodarczej i ekonomicznej, w tym specjalne strefy ekonomiczne, parki technologiczne, produkcyjne, lokalne inkubatory przedsiębiorczości)</p>	<p>Aktualny</p>	<p>Strategia popiera pomysły rozwijania infrastruktury wspomagającej prowadzenie działalności gospodarczej (klastry, IOB itp.) W SOR zaplanowana jest reorganizacja zasad i celów działania Specjalnych Stref Ekonomicznych (SSE). Chodzi o zwiększenie roli SSE w integrowaniu działalności podmiotów gospodarczych.</p>
<p>Tworzenie instrumentów ułatwiających nawiązywanie relacji pomiędzy firmami, w tym poprzez zwiększenie dostępności infrastruktury i usług sektora ICT</p>	<p>Aktualny</p>	<p>SOR popiera integrację przedsiębiorców i wspiera rozwiązania prowadzące do intensyfikacji relacji między nimi.</p>

Wspieranie procesów restrukturyzacji i adaptacji gospodarczej sektorów tradycyjnych, m.in. poprzez wspieranie ich modernizacji, zwiększenie efektywności i wykorzystania nowoczesnych technologii	Aktualny	Tradycyjne sektory gospodarki (np. przemysł) stanowią dla SOR obszar wymagający szczególnego wsparcia, aby poprzez jego modernizację doprowadzić do intensyfikacji rozwoju gospodarczego Polski.
Wdrażanie w firmach nowoczesnych metod zarządzania oraz strategii opartych na współpracy i specjalizacji	Aktualny	W SOR za konieczne uznano zwiększanie doskonałości organizacyjnej polskich przedsiębiorstw. Wdrażanie nowoczesnych metod zarządzania oraz strategii opartych na kooperacji należy postrzegać jako rozwiązania, które zyskały poparcie SOR.
Wsparcie specjalizacji usług instytucji działających na rzecz umiędzynarodowienia działalności firm	Aktualny	Internacjonalizacja krajowych przedsiębiorstw jest jednym z celów SOR. Popiera się rozwiązania służące wzmocnieniu instytucji oferujących pomoc w tym zakresie.
Współpraca przedsiębiorstw, w tym w ramach klastrów, w tworzeniu wspólnej oferty konkurencyjnej	Aktualny	W Strategii przewidziano wsparcie organizacyjno-finansowe dla projektów badawczych i biznesowych realizowanych przez krajowe podmioty gospodarcze, w ramach krajowych klastrów kluczowych, platform, porozumień, itp.
Wsparcie rozwoju infrastruktury i pakietowych produktów turystycznych	Aktualny	W SOR nie odniesiono się w bezpośredni sposób do rozwoju pakietowych produktów turystycznych. Biorąc jednak pod uwagę udzielone wsparcie dla integracji przedsiębiorstw, tworzenia wspólnej oferty konkurencyjnej, usieciowienia biznesu, tworzenia klastrów, porozumień itp., można powiedzieć, że koncepcja ta zgodna jest z działaniami, które zyskały poparcie w ramach SOR.
Cel operacyjny 4: Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały	Aktualny	Stymulowanie rozwoju na poziomie lokalnym w oparciu o wykorzystanie potencjałów lokalnych wpisuje się w założenia przyjęte na gruncie SOR.
Kierunki działań:		

Wspieranie działań na rzecz zrównoważonego wzrostu produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego przy uwzględnieniu dobrych praktyk rolniczych	Aktualny	Założenia przyjęte w Strategii mają tworzyć warunki pozwalające zwiększać produktywność sektora rolno-spożywczego
Tworzenie i rozwój firm opierających się na wykorzystaniu potencjału gospodarstw rolnych	Aktualny	SOR jednoznacznie opowiada się za wykorzystaniem potencjału rolnictwa do prowadzenia działalności gospodarczej towarzyszącej produkcji rolniczej, a także wspierania pozarolniczej przedsiębiorczości. Wiąże się to ze wsparciem usług sprzyjających rozwojowi pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (turystycznych, edukacyjnych, zdrowotnych, opiekuńczych i in.).
Tworzenie i rozwój MŚP, w tym firm rzemieślniczych oraz promocja produktów lokalnych, w tym produktów tradycyjnych	Aktualny	Rozwój produktów lokalnych, w tym produktów tradycyjnych jest postrzegany w SOR jako sposób rozwijania działalności gospodarczej na poziomie lokalnym i zwiększania jej efektywności
Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości w obszarze turystyki oraz usług wolnego czasu wykorzystujących atrakcje i potencjały lokalne	Aktualny	Strategia popiera rozwiązania stymulujące rozwój przedsiębiorczości na poziomie lokalnym z wykorzystaniem potencjałów lokalnych. Mając to na uwadze należy ocenić zapis SRW za aktualny i zgodny z założeniami SOR
Wsparcie i promocja rozwoju podmiotów działających w obszarze ekonomii społecznej	Aktualny	SOR za niezwykle ważny uważa rozwój podmiotów ekonomii społecznej i zwiększenie ich aktywności w zakresie dostarczania innowacyjnych usług społecznych
Rozwój mechanizmów wspierających wzrost zatrudnienia i inicjatyw lokalnych w tym zakresie	Aktualny	SOR popiera rozwój podmiotów ekonomii społecznej i traktuje sektor ekonomii społecznej jako miejsce aktywizacji i pracy dla różnych grup osób, w tym także dla osób o ograniczonej zatrudnialności na otwartym rynku pracy.
Współpraca lokalnych podmiotów gospodarczych na rzecz zajmowania silnej pozycji w ponadlokalnych sieciach kooperacji	Aktualny	SOR wspiera inicjatywy zwiększające integrację środowiska przedsiębiorców

Budowanie struktur sieciowych doradztwa w zakresie przedsiębiorczości na poziomie lokalnym	Aktualny	SOR opowiada się za wsparciem lokalnych i regionalnych IOB - inicjatyw klastrowych, profesjonalnych usług dla przedsiębiorców i gospodarstw rolnych, w tym także za poprawą ich dostępności dla przedsiębiorców z obszarów wiejskich
Wsparcie sprzedaży lokalnych produktów na lokalnych rynkach	Aktualny	SOR wspiera rozwój lokalnych rynków rolno-spożywczych - lokalne przetwórstwo, handel detaliczny prowadzony przez rolników, sprzedaż i dostawy bezpośrednie do konsumentów

Ocena końcowa

Wszystkie zapisy SRW (cele szczegółowe i operacyjne oraz kierunki działań) są aktualne w świetle założeń przyjętych w SOR.

Kierunek wsparcia rozwoju gospodarczego zarysowany w SOR jest zasadniczo zgodny z tym, w jaki sposób założono wspieranie rozwoju w SRW. W obu dokumentach skoncentrowano się na takich tematach jak: zwiększanie innowacyjności i kreatywności przedsiębiorstw, wspieranie transferu wiedzy między sektorem B+R a biznesem, rozwijaniem powiązań i relacji między firmami (np. w formie klastrów, porozumień itp.) oraz podnoszeniu kompetencji instytucji otoczeniu biznesu w efektywnym wspomaganiu krajowych podmiotów gospodarczych.

Analiza zapisów SRW w kontekście SOR wykazała jednak, że obszar priorytetowy I należałoby uzupełnić o działania, którym przypisano w Strategii ogromne znaczenie, a które jednocześnie odpowiadają potrzebom rozwojowym województwa śląskiego. Do takich działań należy zaliczyć: reindustrializację, ekspansję zagraniczną polskich podmiotów gospodarczych oraz dostosowanie procesu edukacji do potrzeb pracodawców i rynku pracy.

Rekomendacje dla I obszaru priorytetowego (A)

Nowoczesna gospodarka

Zapisy SRW w odniesieniu do I obszaru priorytetowego należałoby uzupełnić o działania związane z:

1. Reindustrializacją

Zalecane jest także silniejsze zaakcentowanie kwestii związanych z:

2. Ekspansją zagraniczną polskich podmiotów gospodarczych
3. Dostosowaniem procesu kształcenia do potrzeb pracodawców i regionalnego rynku pracy

1. Reindustrializacja

W SOR zapowiedziano przystąpienia do działań, mających na celu transformację krajowego

przemysłu. W ramach tych działań planowane jest opracowanie nowych założeń dla polityki przemysłowej wdrażającej koncepcję inteligentnej reindustrializacji. Ma ona dać impuls do wdrażania nowych cyfrowych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych, jak również rozwoju nowych gałęzi przemysłu opartych na technologiach cyfrowych, wymagających dużego zaangażowania nauki i wysoko wykwalifikowanej kadry pracowników. W SOR zakłada się, że nastąpi zmiana jakościowa modelu konkurencyjności przemysłu, dotychczas opartego na niskich kosztach pracy, w kierunku wykorzystania nowoczesnych mechanizmów generowania wiedzy i technologii. Transformacja ta ma przyczynić się do zmiany struktury przemysłu – zarówno w ujęciu wewnątrzgałęziowym (nowe produkty i usługi oraz awans funkcjonalny w łańcuchach wartości), jak i międzygałęziowym (nowe innowacyjne sektory).

W perspektywie do 2020 roku planowane jest podjęcie wielu inicjatyw, służących unowocześnianiu sektora przemysłowego w Polsce. Uruchomiona ma zostać m.in. tzw. Polska Platforma „Przemysłu 4.0”, która wspierać będzie proces transformacji przemysłowej w kierunku cyfryzacji procesów technologicznych i zarządczych przedsiębiorstw. Zaplanowano również uruchomienie wielu innych działań zakwalifikowanych do projektów strategicznych i flagowych.

2. Ekspansja zagraniczna polskich podmiotów gospodarczych

W SOR położony jest nacisk na zwiększenie umiędzynarodowienia polskiej gospodarki i zwiększenie eksportu towarów zaawansowanych technologicznie. Przyjęto bowiem założenie, że dzięki zwiększeniu powiązań z rynkami międzynarodowymi oraz rozwijaniu bardziej zaawansowanych form współpracy z zagranicą, możliwe będzie przyspieszenie rozwoju gospodarczego Polski oraz poprawa jej pozycji konkurencyjnej na arenie międzynarodowej.

W Strategii SOR zaplanowano podjęcie działań, mających na celu zwiększenie finansowego wsparcia eksportu i ekspansji zagranicznej udzielanego polskim przedsiębiorcom przez BGK i KUKI. Temu działaniu będą towarzyszyć następujące poddziałania:

- ✓ dostosowanie ustawy z 1994 r. o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych do nowych realiów gospodarczych oraz wzrostu konkurencji międzynarodowej;
- ✓ rozszerzenie zakresu działania rządowego programu Finansowe Wspieranie Eksportu,
- ✓ intensyfikacja działań BGK w zakresie mandatu własnego ukierunkowanego na finansowanie ekspansji zagranicznej w ramach bezpośrednich inwestycji zagranicznych reali-

zowanych przez polskie przedsiębiorstwa lub polskie grupy kapitałowe (w tym finansowanie kapitałowe oferowane przez Fundusz Ekspansji Zagranicznej TFI BGK),

- ✓ stworzenie dedykowanych programów współpracy pomiędzy KUKE, BGK i bankami komercyjnymi,
- ✓ intensyfikacja działań KUKE mających na celu stworzenie oferty ubezpieczeniowej dedykowanej najmniejszym podmiotom gospodarczym oraz produktów pozwalających zabezpieczać transakcje o wyższym niż standardowy poziomie ryzyka.

3. Dostosowanie kształcenia do potrzeb pracodawców i regionalnego rynku pracy

Osiągnięcie zaplanowanych w I obszarze priorytetowym celów, polegających na zwiększeniu innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw nie będzie możliwe, jeśli nie będą temu towarzyszyć działania ukierunkowane na dopasowanie oferty edukacyjnej i procesu kształcenia do potrzeb pracodawców i regionalnego rynku pracy. Działania na rzecz podniesienia jakości kształcenia mogą być pośrednio związane z budowaniem przyszłych kompetencji innowacyjnych regionalnych firm. Z punktu widzenia SOR, zharmonizowanie kształcenia z potrzebami rynku pracy jest jednym z ważniejszych czynników wpływających na zwiększenie udziału kapitału społecznego w rozwoju gospodarczym kraju, w tym podnoszeniu innowacyjności i kreatywności polskich firm.

II obszar priorytetowy (B)

II obszar priorytetowy poświęcony jest szansom rozwojowym mieszkańców województwa śląskiego. Zapisy zawarte w tym obszarze są odpowiedzią na rozpoznane trendy społeczno-gospodarcze, do których należą: sukcesywne zmniejszanie się liczby osób w wieku aktywności zawodowej, niedostosowanie umiejętności pracowników do oczekiwań nowoczesnego rynku pracy, zwiększanie długości trwania życia, kosztowne społeczno-ekonomiczne skutki zmian w sferze struktury wieku oraz prognozowany spadek liczby mieszkańców województwa śląskiego w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego i procesów migracyjnych.

Cel strategiczny zadedykowany II obszarowi priorytetowemu zakłada, iż województwo śląskie stanie się regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie.

Dla osiągnięcia powyżej sformułowanego celu strategicznego przewidziano trzy cele operacyjne z wyznaczonymi kierunkami działań.

Obszar priorytetowy II (B): Szanse rozwojowe mieszkańców
Cel strategiczny: Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie
Cel operacyjny 1: Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa
Kierunki działań: <ol style="list-style-type: none">1. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług medycznych, w tym podniesienie jakości infrastruktury ochrony zdrowia oraz efektywności systemu zarządzania, rozszerzenie zakresu usług medycznych i podniesienie jakości obsługi pacjentów.2. Wykorzystanie nowych technologii w tym ICT w zakresie obsługi pacjenta i diagnostyki zdrowotnej.3. Stworzenie systemu profilaktyki zdrowotnej, w tym działania na rzecz ograniczania chorób i uzależnień cywilizacyjnych oraz promocja zdrowego i aktywnego trybu życia, z uwzględnieniem zmian demograficznych.4. Tworzenie warunków dla aktywnego i zdrowego stylu życia, w tym rozwój infrastruktury sportowo- rekreacyjnej.5. Promocja, modernizacja, rozwijanie i integracja systemu szlaków i infrastruktury rowerowej.6. Wsparcie aktywności podmiotów działających w ochronie zdrowia w międzynarodowych sieciach i programach współpracy.7. Wspieranie „sieciowania” i optymalizacji dostępu do specjalistycznych placówek ochrony zdrowia i leczenia uzdrowiskowego.8. Wsparcie dla podnoszenia kwalifikacji pracowników związanych z ochroną zdrowia i kształcenie nowych kadr.
Cel operacyjny 2: Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców
Kierunki działań: <ol style="list-style-type: none">1. Podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty edukacyjnej na wszystkich poziomach nauczania odpowiadającej potrzebom rynku pracy oraz kształtującej postawę przedsiębiorcze i kreatywne.2. Wprowadzenie działań z zakresu monitoringu i ewaluacji polityki edukacyjnej w województwie i zapotrzebowania na określone kompetencje.3. Wzmocnienie kształcenia kluczowych umiejętności i kompetencji uczniów m.in. poprzez organizowanie tematycznych i praktycznych kursów zawodowych we współpracy z pracodawcami.4. Wsparcie działań i rozwój infrastruktury popularyzujących naukę.5. Podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty kształcenia ustawicznego umożliwiającej stały rozwój zawodowy i utrzymanie się na rynku pracy.6. Wdrażanie rozwiązań zwiększających dostępność do infrastruktury i podnoszących kompetencje społeczeństwa informacyjnego oraz rozwój usług elektronicznych i mobilnych.

7. Zwiększenie cyfrowych umiejętności/kompetencji administracji samorządowej, w tym umiejętności otwartej komunikacji z obywatelami z wykorzystaniem narzędzi ICT.
8. Stworzenie systemu rozwijania i odkrywania talentów mieszkańców województwa.
9. Realizacja długofalowych programów edukacji kulturalnej adresowanej do różnych grup odbiorców i zwiększających zainteresowanie uczestnictwem w kulturze.
10. Podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty kultury, sportu i rekreacji oferujących możliwości rozwoju mieszkańców oraz atrakcyjnego spędzania wolnego czasu.

Cel operacyjny 3:

Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz
dogodne warunki życia mieszkańców

Kierunki działań:

1. Podnoszenie dostępu do usług wspierających funkcjonowanie rodziny, w tym wspieranie podmiotów oferujących takie usługi.
2. Tworzenie i wdrażanie instrumentów wspierających rodziny w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych.
3. Wdrożenie działań poprawiających warunki startu życiowego i zawodowego osób młodych.
4. Wyposażenie przestrzeni publicznych w infrastrukturę umożliwiającą wspólne spędzanie czasu przez mieszkańców oraz integrację społeczności lokalnych.
5. Rewitalizacja społeczna obszarów o niskiej aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz nagromadzonych problemach społecznych.
6. Poprawa dostępności przestrzeni i obiektów publicznych dla wszystkich, w szczególności dla osób o obniżonej mobilności.
7. Rozwój publicznych i rynkowych usług wspierających funkcjonowanie osób starszych.
8. Wdrażanie instrumentów wspierających udział mieszkańców w procesach decyzyjnych na szczeblu lokalnym i regionalnym oraz rozwój idei governance.
9. Wspieranie rozwiązań w zakresie poprawy bezpieczeństwa publicznego, w tym realizacja działań w obszarze zarządzania kryzysowego.
10. Zwiększenie udziału mieszkańców w działaniach związanych z zachowaniem i eksponowaniem unikalności dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego województwa oraz jego charakterystycznych obszarów.

Generalnie rzecz biorąc, cele strategiczne i operacyjne, a także kierunki działań wpisane do II obszaru priorytetowego SRW odpowiadają założeniom, na jakich oparto cel szczegółowy II Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. W ramach tego celu zaplanowano działania na rzecz urzeczywistnienia rozwoju społecznie wrażliwego i terytorialnie zróżnicowanego. Wyróżniono w nim obszar pt. Spójność społeczna, gdzie wyartykułowano priorytety w zakresie poprawy życia mieszkańców Polski oraz obszar pt. Rozwój zrównoważony terytorialnie, w którym zajęto się sprawą niwelowania dysproporcji między poszczególnymi regionami kraju.

Oba dokumenty podkreślają znaczenie tych samych trendów społeczno-demograficznych (starzenie się społeczeństwa, depopulacja, emigracja) oraz wskazują na liczne zagrożenia z nimi związane dla wielu obszarów, w tym w szczególności na przyszły potencjał gospodarczy kraju,

kształt i wydajność systemów zabezpieczenia emerytalnego i społecznego, opieki zdrowotnej, edukacji itp.

W warstwie postulatywnej również zachodzi wiele podobieństw między SRW a SOR. W obu dokumentach zwraca się uwagę na konieczność poprawy dostępności do usług społecznych i zdrowotnych, poszerzenia koszyka usług w związku z pojawianiem się nowych problemów społecznych, wspierania rozwoju kapitału społecznego i unowocześnienia sektora usług społecznych poprzez m.in. większe wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych. Główne różnice bazują na tym, iż SOR skupia się w większym stopniu niż SRW na takich problemach jak wykluczenie społeczne, ubóstwo i poprawa sytuacji materialnych określonych grup społecznych (rodziny z dziećmi, seniorzy, osoby niepełnosprawne). Dla uspójnienia zapisów SRW i SOR konieczne wydaje się dodanie kierunków działań poświęconych spójności społecznej.

II obszar priorytetowy (B) Szanse rozwojowe mieszkańców	Ocena aktualności	Uzasadnienie oceny
Cel strategiczny: Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie	Aktualny	Cel strategiczny zbieżny z priorytetami SOR. Strategia krajowa za konieczne uznaje zwiększenie dostępności i efektywności usług publicznych i poprawę życia społeczeństwa, w szczególności grup najsłabszych. Podkreślenia jednak wymaga fakt, że cel strategiczny SRW mniej niż cele przyjęte w SOR akcentują kwestie związane ze spójnością społeczną, walką z ubóstwem i wykluczeniem społecznym
Cel operacyjny 1: Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa	Aktualny	Strategia przypisuje ogromne znaczenie kwestii podnoszenia kondycji zdrowotnej społeczeństwa. Cel operacyjny SRW wykazuje więc pełną zgodność z założeniami SOR
Kierunki działań:		
Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług medycznych, w tym podniesienie jakości infrastruktury ochrony zdrowia oraz efektywności systemu zarządzania, rozszerzenie zakresu usług medycznych i podniesienie jakości obsługi pacjentów	Aktualny	Kwestia poprawiania dostępności i efektywności sektora usług medycznych wpisuje się w założenia SOR. Strategia przewiduje podejmowanie i wspieranie działań projakościowych (akredytacji, przekształceń, restrukturyzacji, alokacji zasobów); poprawę jakości zarządzania i kontroli; wdrożenie rejestru zdarzeń niepożądanych; poprawę zarządzania ryzykiem medycznym; wsparcie rozwiązań projakościowych na poziomie podstawowej opieki zdrowotnej
Wykorzystanie nowych technologii w tym ICT w zakresie obsługi pacjenta i diagnostyki zdrowotnej	Aktualny	SOR wspiera wdrażanie nowych technologii na różnych poziomach świadczenia usług medycznych, począwszy od obsługi pacjenta, poprzez poprawę jakości danych oraz rozwój narzędzi analitycznych do prognozowania chorobowości, poprawy efektywności sposobu finansowania usług w systemie ochrony zdrowia, kończąc na diagnostyce zdrowotnej

Stworzenie systemu profilaktyki zdrowotnej, w tym działania na rzecz ograniczania chorób i uzależnień cywilizacyjnych oraz promocja zdrowego i aktywnego trybu życia, z uwzględnieniem zmian demograficznych	Aktualny	Promocja zdrowia, profilaktyka oraz zapobieganie chorobom uznaje się w SOR za działania wymagające wspierania zarówno przez instytucje publiczne, jak i sektor pozarządowy
Tworzenie warunków dla aktywnego i zdrowego stylu życia, w tym rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Aktualny	Kierunek działań zgodny z założeniami SOR z uwagi na wsparcie dla aktywnego trybu życia, promocji zdrowia itp.
Promocja, modernizacja, rozwijanie i integracja systemu szlaków i infrastruktury rowerowej.	Aktualny	Rozbudowa szlaków i infrastruktury rowerowej jest działaniem, które uzyskało wsparcie w ramach SOR.
Wspieranie aktywności podmiotów działających w ochronie zdrowia w międzynarodowych sieciach i programach współpracy.	Bez oceny	W SOR nie odniesiono się w bezpośredni sposób do tej kwestii. Istniejące zapisy nie pozwalają precyzyjnie ocenić aktualności tego kierunku działań.
Wspieranie „sieciowania” i optymalizacji dostępu do specjalistycznych placówek ochrony zdrowia i leczenia uzdrowiskowego.	Bez oceny	W SOR nie odniesiono się w bezpośredni sposób do tej kwestii. Istniejące zapisy nie pozwalają precyzyjnie ocenić aktualności tego kierunku działań.
Wspieranie dla podnoszenia kwalifikacji pracowników związanych z ochroną zdrowia i kształcenie nowych kadr.	Aktualny	Poprawa systemu kształcenia kadr medycznych jest jednym z działań, które zaplanowano w ramach SOR. Sposoby realizacji tego zadania przewidują: zwiększenie oferty dydaktycznej uczelni medycznych, wprowadzenie zachęt do podejmowania kształcenia na kierunkach deficytowych, wsparcie szkoleniowe dla lekarzy, rozwój kształcenia praktycznego (np. symulacyjnego) oraz podyplomowego (w tym kształcenia specjalizacyjnego); optymalizacja kadr (i procesu ich kształcenia) do zmieniających się potrzeb epidemiologiczno-demograficznych i wdrażanych rozwiązań technologicznych, kształcenie „liderów zmiany” dla sektora zdrowia publicznego, powoływanie nowych zawodów, odpowiadających na zapotrzebowanie w systemie ochrony zdrowia.

Cel operacyjny 2: Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców	Aktualny	SOR za pożądane uważa zwiększenie poziomu aktywności obywateli i wykorzystywanie jej do osiągnięcia celów służących lokalnej społeczności
Kierunki działań:		
Podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty edukacyjnej na wszystkich poziomach nauczania odpowiadającej potrzebom rynku pracy oraz kształtującej postawy przedsiębiorcze i kreatywne.	Aktualny	SOR uznaje potrzebę dostosowywania procesu kształcenia do potrzeb rynku pracy oraz rozwijania postaw przedsiębiorczych
Wprowadzenie działań z zakresu monitoringu i ewaluacji polityki edukacyjnej w województwie i zapotrzebowania na określone kompetencje.	Aktualny	W Strategii opowiedziano się za profesjonalizacją polityk publicznych i opierania procesów decyzyjnych na danych, w tym także za kształtowaniem polityki edukacyjnej uwzględniającej uwarunkowania społeczno-gospodarcze
Wzmocnienie kształcenia kluczowych umiejętności i kompetencji uczniów m.in. poprzez organizowanie tematycznych i praktycznych kursów zawodowych we współpracy z pracodawcami.	Aktualny	Współpraca ze środowiskiem pracodawców przy projektowaniu procesu kształcenia i wzmacnianie kluczowych umiejętności i kompetencji jest działaniem, które SOR uznaje za wartościowe i widzi w tym działaniu sposób na podniesienie jakości kapitału ludzkiego i przyspieszenie rozwoju gospodarczego
Wsparcie działań i rozwój infrastruktury popularyzujących naukę.	Aktualny	SOR traktuje wiedzę jako najważniejszy zasób, od którego zależeć będzie konkurencyjność i innowacyjność polskiej gospodarki. Rozwój infrastruktury popularyzującej naukę wpisuje się w założenia przyjmowane na gruncie SOR
Podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty kształcenia ustawicznego umożliwiającej stały rozwój zawodowy i utrzymanie się na rynku pracy.	Aktualny	Koncepcja kształcenia ustawicznego jest w pełni zgodna z zapisami SOR. W dokumencie krajowym również wskazuje się na potrzebę ciągłego rozwoju wiedzy i umiejętności.
Wdrażanie rozwiązań zwiększających dostępność do infrastruktury i podnoszących kompetencje społeczeństwa informacyjnego oraz rozwój usług elektronicznych i mobilnych	Aktualny	SOR wspiera rozwiązania rozwijające zasoby społeczeństwa informacyjnego w Polsce. Popiera cyfryzację, rozwój nowoczesnych technologii itp.

Zwiększenie cyfrowych umiejętności/kompetencji administracji samorządowej, w tym umiejętności otwartej komunikacji z obywatelami z wykorzystaniem narzędzi ICT	Aktualny	W Strategii uwidacznia się postulat większego wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w zarządzaniu państwem i komunikacji z obywatelami (w tym z przedsiębiorcami) na wszystkich szczeblach, począwszy od poziomu samorządowego, kończąc na poziomie centralnym
Stworzenie systemu rozwijania i odkrywania talentów mieszkańców województwa	Brak oceny	W SOR nie odniesiono się w bezpośredni sposób do tej kwestii. Istniejące zapisy nie pozwalają precyzyjnie ocenić aktualności tego kierunku działań
Realizacja długofalowych programów edukacji kulturalnej adresowanej do różnych grup odbiorców i zwiększających zainteresowanie uczestnictwem w kulturze	Aktualny	Edukacja kulturalna jest uznana w SOR za działanie na rzecz rozwijania kapitału społecznego. Zapis SRW należy więc uznać za aktualny i zgodny z założeniami Strategii
Podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty kultury, sportu i rekreacji oferujących możliwości rozwoju mieszkańców oraz atrakcyjnego spędzania wolnego czasu	Aktualny	SOR popiera inicjatywy prowadzące do powstawania lokalnych centrów aktywności społecznej. Są one bowiem miejscem nie tylko aktywnego spędzania czasu, ale również przestrzenią budowania więzi społecznych i rozwijania kompetencji społecznych.
Cel operacyjny 3: Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców	Aktualny	Jedną z najważniejszych kwestii dla SOR jest poprawa warunków materialnych społeczeństwa, a szczególnie tych grup społecznych, które do tej pory w mniejszym stopniu czerpały korzyści z rozwoju gospodarczego
Kierunki działań:		
Podnoszenie dostępu do usług wspierających funkcjonowanie rodziny, w tym wspieranie podmiotów oferujących takie usługi	Aktualny	SOR opowiada się za aktywną polityką prorodzinną i z tego powodu działania, mające na celu poszerzenie katalogu usług, którego odbiorcami będą rodziny, należy uznać za zgodne z założeniami Strategii

<p>Tworzenie i wdrażanie instrumentów wspierających rodziny w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych.</p>	<p>Aktualny</p>	<p>W SOR zidentyfikowano, iż niezaspokojone potrzeby mieszkaniowe to jeden z problemów, z którym muszą się zmierzyć polskie rodziny. Zapowiedziano w Strategii działania na rzecz zwiększenia dostępu do taniego mieszkalnictwa (mieszkania na wynajem), poprawy funkcjonowania prywatnego rynku najmu (m.in. poprzez reformę prawa lokatorskiego łączącą ochronę interesów osób prywatnych i firm oferujących mieszkania na wynajem) oraz rozwój mieszkalnictwa wspomaganego na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.</p>
<p>Wdrożenie działań poprawiających warunki startu życiowego i zawodowego osób młodych.</p>	<p>Aktualny</p>	<p>W SOR udzielono wsparcia dla rozwiązań aktywizujących zawodowo osoby młode z tzw. kategorii NEET</p>
<p>Wyposażenie przestrzeni publicznych w infrastrukturę umożliwiającą wspólne spędzanie czasu przez mieszkańców oraz integrację społeczności lokalnych</p>	<p>Aktualny</p>	<p>Część zapisów Strategii dotyczy tworzenia przyjaznych dla mieszkańców miast</p>
<p>Rewitalizacja społeczna obszarów o niskiej aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz nagromadzonych problemach społecznych</p>	<p>Aktualny</p>	<p>SOR uznaje potrzebę rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich i wspomaganie ośrodków miejskich dotkniętych problemami rozwojowymi. Trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że ustawa o rewitalizacji rezygnuje z posługiwania się terminem rewitalizacja społeczna. Obecne podejście terminologiczne jest takie, że występuję bezprzymiotnikowe rewitalizacja.</p>

<p>Poprawa dostępności przestrzeni i obiektów publicznych dla wszystkich, w szczególności dla osób o obniżonej mobilności.</p>	<p>Aktualny</p>	<p>Jednym z projektów strategicznych SOR jest tzw. projekt Przestrzeń dla wszystkich, w ramach którego sprecyzowane mają zostać standardy dostępności definiujące rozwiązania techniczne i przestrzenne, zgodne z zasadami projektowania uniwersalnego, w celu zapewnienia pełnej dostępności przestrzeni publicznej (w tym dostosowywania środków transportu) do potrzeb osób o ograniczonej sprawności lub mobilności.</p>
<p>Rozwój publicznych i rynkowych usług wspierających funkcjonowanie osób starszych.</p>	<p>Aktualny</p>	<p>Z uwagi na tendencje demograficzne potrzeby osób starszych stają się coraz większym wyzwaniem dla sektora usług społecznych. Popyt na usługi zadedykowane seniorom będzie rósł. SOR uznaje potrzebę rozwijania oferty dla tej grupy beneficjantkiej i zwiększania liczby podmiotów oferujących usługi.</p>
<p>Wdrażanie instrumentów wspierających udział mieszkańców w procesach decyzyjnych na szczeblu lokalnym i regionalnym oraz rozwój idei governance.</p>	<p>Aktualny</p>	<p>SOR wspiera koncepcję zwiększania roli obywateli w procesach decyzyjnych, szczególnie na poziomie lokalnym i regionalnym.</p>
<p>Wspieranie rozwiązań w zakresie poprawy bezpieczeństwa publicznego, w tym realizacja działań w obszarze zarządzania kryzysowego</p>	<p>Aktualny</p>	<p>SOR uznaje zwiększanie poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego, jako warunek rozwoju kraju</p>
<p>Zwiększenie udziału mieszkańców w działaniach związanych z zachowaniem i eksponowaniem unikalności dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego województwa oraz jego charakterystycznych obszarów</p>	<p>Brak oceny</p>	<p>SOR wielokrotnie wspomina o potrzebie zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, wychodząc z założenia, że dziedzictwo to ma nie tylko wartość samą w sobie, ale też przynosi pozytywne efekty społeczne (wzmacnia tożsamość i poczucie wspólnoty). Jednak nie jest wyartykułowane bezpośrednio poparcie dla zwiększenia udziału mieszkańców w działaniach związanych z zachowaniem i eksponowaniem dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego</p>

Ocena końcowa

Na podstawie analizy zapisów SRW i porównania ich z treściami SOR należy stwierdzić, że cel strategiczny oraz cele operacyjne II obszaru priorytetowego są aktualne. W stosunku do zdecydowanej większości kierunków działań można sformułować podobną ocenę, przy czym w przypadku czterech działań niemożliwe było określenie ich aktualności. Wynikało to z tego, iż krajowym dokumencie strategicznym nie odniesiono się bezpośrednio do tych kwestii.

Oba dokumenty przywiązują dużą wagę do takich kwestii jak poprawa dostępności usług publicznych, tworzenie innowacyjnych usług (społecznych i zdrowotnych) efektywniej zaspakajających potrzeby mieszkańców, tworzenie dogodnych warunków do zakładania rodzin, czy rozwijanie zasobów społeczeństwa informatycznego itp.

SRW w mniejszym stopniu niż SOR kładzie nacisk na takie problemy jak ubóstwo czy przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. W II obszarze strategicznym żadne działanie nie jest bezpośrednio zadedykowane osobom niepełnosprawnym. O potrzebach osób starszych wspomniano tylko raz i to w kontekście dywersyfikowania podmiotów świadczących usługi na rzecz tej grupy. Inną sprawą jest brak odniesień do wyzwań polityki migracyjnej, które w obecnych warunkach nabierają coraz większego znaczenia i wydaje się, że w przyszłości również pełnić będą bardzo ważną rolę. Uzasadnione więc wydaje się uwzględnienie brakujących kwestii przy aktualizacji dokumentu strategicznego.

Rekomendacje dla II obszaru priorytetowego (B)

Szanse rozwojowe mieszkańców

Zapisy SRW w odniesieniu do II obszaru priorytetowego należałoby uzupełnić o działania związane ze:

- ✓ Wsparciem osób niesamodzielnych (w tym niepełnosprawnych)
- ✓ Integrowaniem cudzoziemców
- ✓ Przeciwdziałaniem procesom demograficznym

1. Wsparcie osób niesamodzielnych

Aktywizacja społeczno-zawodowa osób niesamodzielnych, w tym niepełnosprawnych, stanowi

jedno z ważniejszych wyzwań przed polityką społeczną, zarówno na poziomie centralnym, jak i regionalnym. Pożądane kierunki działań to rozwój sieci KIS/CIS, zwiększanie udziału WTZ w aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, wspieranie inicjatyw takich jak spółdzielnie socjalne oraz promocja zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

W kontekście osób niesamodzielnych ważne jest też zapewnienie im odpowiedniej opieki. Nowoczesne podejście do usług społecznych na rzecz osób niesamodzielnych zakłada zmniejszenie ryzyka nadmiernego obciążenia opieką opiekunów nieformalnych (opieka wspierająca, opieka „wytchnieniowa”, opieka zastępcza) oraz umożliwia im łączenie aktywności społecznej i zawodowej z opieką nad osobą niesamodzielną. Wdrażane są też innowacyjne rozwiązania takie jak teleopieka.

Dla zwiększenia spójności SRW z SOR wydaje się konieczne uwzględnienie zapisów wskazujących na potrzeby osób niesamodzielnych i ich rodzin.

2. Integracja cudzoziemców

Skutkiem emigracji zarobkowej Polaków jest deficyt wykwalifikowanej kadry pracowników, co negatywnie odbija się na polskiej gospodarce, a jednocześnie zwiększa chłonność polskiego rynku pracy na pracowników z innych państw (głównie z Ukrainy, ale nie tylko). Mając na uwadze te kwestie SOR kładzie nacisk nie tylko na tworzenie ścieżek integracji dla wybranych kategorii cudzoziemców oraz członków ich rodzin, ale także na rozwój instrumentów integracyjnych oraz rozwijanie III sektora w kierunku zapewniania wsparcia dla cudzoziemców.

Nowe uwarunkowania społeczne nakazują uzupełnienie SRW o kierunki działań odpowiadające na kwestię migracji i wyzwania z tym związane.

3. Przeciwdziałanie procesom demograficznym

Postępujące procesy starzenia się społeczeństwa i rosnący udział w ogólnej populacji osób w wieku poprodukcyjnym będzie stanowić większe wyzwania w zakresie zarządzania rozwojem regionalnym. Nowe warunki społeczne będą w znaczący sposób oddziaływać na rzeczywistość społeczną i gospodarczą co powinno znaleźć odzwierciedlenie w działaniach strategicznych.

III obszar priorytetowy (C)

W III obszarze priorytetowym zajęto się kwestią odpowiedzialnego wykorzystania przestrzeni. Z uwagi na fakt, że przestrzeń regionu charakteryzuje się relatywnie niską jakością, obszar ten jest szczególnie ważny. Do najpoważniejszych problemów regionu należy zaliczyć: bardzo duże zanieczyszczenie środowiska (40% udziału emisji w skali kraju), wysokie stężenie substancji szkodliwych dla zdrowia oraz dużą liczbę zakładów szczególnie uciążliwych i terenów zdegradowanych. Zapisy zawarte w III obszarze priorytetowym mają być odpowiedzią na występujące w regionie problemy. Oparto je na koncepcji zrównoważonego rozwoju, którą strategia Europa 2020 rekomendowała do wdrażania. Zrównoważony rozwój oznacza budowanie konkurencyjnej gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, wykorzystując do tego technologie przyjazne środowisku, uwzględniającej wartości społeczne. Uniezależnienie wzrostu od energii i oparcie gospodarki, na bardziej efektywnym korzystaniu z zasobów, dzięki wdrożeniu innowacyjnych rozwiązań technologicznych, nie tylko ma zapewnić przewagę konkurencyjną, ale również zmniejszyć zależność od zewnętrznych źródeł zaopatrzenia w surowce i towary podstawowe.

Zgodnie z celem strategicznym zadedykowanym III obszarowi priorytetowemu, województwo śląskie ma stać się regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni.

Dla realizacji celu głównego wyznaczono trzy cele operacyjne, a dla każdego z nich sformułowano kierunki działań.

III Obszar priorytetowy (C)	
Przestrzeń	
Cel strategiczny: Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni	
Cel operacyjny 1: Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska	
Kierunki działań:	
<ol style="list-style-type: none">1. Promowanie działań oraz wdrażanie technologii ograniczających antropopresję na środowisko przyrodnicze (infrastruktura ograniczająca negatywny wpływ działalności gospodarczej i komunalnej).2. Przeciwdziałanie skutkom i ograniczenie negatywnego wpływu eksploatacji górniczej na środowisko, w tym na tkankę miejską.3. Wspieranie wdrażania rozwiązań w zakresie zintegrowanego i zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi w zlewni, w tym ochrony przeciwpowodziowej	

<p>i przeciwdziałania skutkom suszy.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi wykorzystywanymi do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz utrzymanie i rozwój systemów zaopatrzenia w wodę w województwie. 5. Wspieranie działań na rzecz poprawy jakości wód powierzchniowych oraz ochrony wód podziemnych i racjonalizacji ich wykorzystania. 6. Wspieranie wdrożenia rozwiązań ograniczających niską emisję oraz zużycie zasobów środowiska i energii w przedsiębiorstwach, gospodarstwach domowych, obiektach i przestrzeni użyteczności publicznej. 7. Wsparcie modernizacji elektrowni i linii przesyłowych. 8. Wspieranie tworzenia i wdrażania zintegrowanych systemów gospodarki odpadami ze szczególnym uwzględnieniem sieci instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów. 9. Wspieranie działań zmierzających do zachowania i odtwarzania bio- i georóżnorodności. 10. Wspieranie działań na rzecz zmniejszenia uciążliwości hałasu. 11. Wsparcie rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy minimalizacji kosztów środowiskowych i krajobrazowych. 12. Wspieranie edukacji ekologicznej i kształtowanie postaw prośrodowiskowych. 13. Rekultywacja terenów zdegradowanych na cele środowiskowe. 14. Rozwój trwale zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.
<p>Cel operacyjny 2: Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi</p>
<p>Kierunek działań:</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa powiązań transportowych poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury transportowej wzmocniającej związek funkcjonalny i przestrzenny a obejmującej m.in. rozbudowę i modernizację dróg wojewódzkich, w tym budowę obwodnic miejscowości. 2. Wsparcie rozwoju zintegrowanego, zrównoważonego i niskoemisyjnego transportu, w tym transportu publicznego obejmującego różne środki transportu i elementy infrastruktury takie jak: kolej, tramwaj, inny transport publiczny, lotniska, systemy kierowania ruchem, obiekty „parkuj i jedź” oraz infrastruktury rowerowej. 3. Wsparcie tworzenia systemów transportu zbiorowego, obejmujących Metropolię, aglomeracje i ich bezpośrednie otoczenie funkcjonalne, lokalne ośrodki rozwoju oraz obszary wiejskie. 4. Kreowanie i rozwój funkcji, infrastruktury i instytucji metropolitalnych na obszarach Metropolii i aglomeracji, w tym wsparcie instytucji działających w międzynarodowych sieciach współpracy. 5. Wspieranie rozwoju usług publicznych w lokalnych ośrodkach rozwoju. 6. Wzmacnianie rozwoju zróżnicowanych funkcji na obszarach wiejskich. 7. Tworzenie partnerstw wewnątrzregionalnych na rzecz integracji funkcji w ośrodkach różnej rangi. 8. Wsparcie działań na rzecz opracowania rozwiązań prawnych i organizacyjnych służących integracji i zarządzaniu obszarami metropolitalnymi. 9. Podwyższenie zdolności instytucjonalnej do zarządzania rozwojem na poziomie regionalnym i lokalnym.
<p>Cel operacyjny 3: Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni</p>
<p>Kierunki działań:</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rewitalizacja terenów i obiektów, w tym przemysłowych i zdegradowanych na terenach/obiektach o funkcjach społeczno- gospodarczych oraz zapewnienie ich dostępności.

2. Poprawa jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych, szczególnie centrów miast i centrów dzielnic oraz przestrzeni recepcyjnych.
3. Tworzenie i rewitalizacja obszarów zieleni urządzonej oraz terenów rekreacyjnych.
4. Przywracanie pozycji lub nadawanie nowych funkcji obiektom zabytkowym oraz symbolicznym w życiu społeczności lokalnych.
5. Zapewnienie praworządności gospodarowania przestrzenią poprzez skuteczną ochronę prawa własności i interesu społecznego.
6. Rewitalizacja osiedli mieszkaniowych, w tym starych dzielnic.
7. Wspieranie powstawania atrakcyjnych terenów mieszkaniowych w miastach oraz przeciwdziałanie procesom suburbanizacji.
8. Wsparcie działań podnoszących jakość planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym, w tym działań integracyjnych.

Na podstawie porównania zapisów SRW z założeniami przyjmowanymi w dokumencie krajowym można stwierdzić, iż cele i kierunki działania SRW wykazują zgodność z zapisami SOR. Oba dokumenty bazują na koncepcji zrównoważonego rozwoju. Ich cele zgodnie zakładają poprawianie stanu środowiska naturalnego. Uznają też potrzebę zmniejszania szkodliwości oddziaływania gospodarki i transportu na środowisko. W tym celu udzielają wsparcia dla odnawialnych źródeł energii, rozwoju transportu niskoemisyjnego i upowszechniania rozwiązań zmniejszających zużycie zasobów środowiska w przedsiębiorstwach, gospodarstwach domowych i obiektach użyteczności publicznej.

III obszar priorytetowy (C) Przestrzeń	Ocena aktualności	Uzasadnienie oceny
Cel strategiczny: Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni	Aktualny	Cel strategiczny SRW jest zgodny z zapisami SOR. Strategia krajowa podkreśla potrzebę zrównoważonego rozwoju, poprawiania stanu środowiska naturalnego i zmniejszania negatywnego oddziaływania gospodarki na środowisko. Wydaje się jednak, że sprecyzowanie w taki sposób celu strategicznego w SR nie do końca oddaje rzeczywiste intencje władz regionu. Wskazana jest modyfikacja celu priorytetowego, aby uwypuklić w nim kwestie związane ze zrównoważonym rozwojem, ładem przestrzennym, ekologią i zieloną polityką.
Cel operacyjny 1: Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska	Aktualny	SOR podkreśla potrzebę odpowiedzialnego wykorzystywania zasobów środowiska. Wspiera proces przechodzenia na model gospodarki niskoemisyjnej, która w większym stopniu wykorzystuje odnawialne źródła energii i generuje mniej zanieczyszczeń do środowiska.
Kierunki działań:		
Promowanie działań oraz wdrażanie technologii ograniczających antropopresję na środowisko przyrodnicze (infrastruktura ograniczająca negatywny wpływ działalności gospodarczej i komunalnej)	Aktualny	Zapisy Strategii mają na celu istotne zmniejszenie antropopresji poprzez inwestowanie w technologie niskoemisyjne i budowanie nowoczesnej gospodarki, minimalizującej negatywne efekty dla środowiska naturalnego.
Przeciwdziałanie skutkom i ograniczenie negatywnego wpływu eksploatacji górniczej na środowisko, w tym na tkankę miejską	Aktualny	SOR uznaje złoża węgla kamiennego za zasób zapewniający bezpieczeństwo energetyczne Polski w długiej perspektywie czasowej (20-40 lat). Z tego powodu opowiada się za kontynuowaniem eksploatacji górniczej. Jednocześnie jednak uznaje potrzebę zmniejszenia negatywnego wpływu eksploatacji na środowisko. W tym celu postuluje m.in. rekultywację terenów pokopalnianych, zwiększenie efektywności wydobywania węgla kamiennego itp.

<p>Wspieranie wdrażania rozwiązań w zakresie zintegrowanego i zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi w zlewni, w tym ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania skutkom suszy</p>	<p>Aktualny</p>	<p>Strategia opowiada się za stworzeniem i rozwojem jednolitej struktury zarządzania gospodarką wodną w układzie zlewniowym, odpowiedzialnej za wszystkie działania związane z wodą, w tym przede wszystkim w zakresie ochrony przed powodzią i suszą.</p>
<p>Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi wykorzystywanymi do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz utrzymanie i rozwój systemów zaopatrzenia w wodę</p>	<p>Aktualny</p>	<p>Działanie zakładające racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi wpisuje się w założenia SOR. Dokument strategiczny o randze krajowej przewiduje utworzenie mechanizmów prawno-finansowych sprzyjających racjonalnemu wykorzystaniu zasobów wodnych i wdrażaniu wodoszczędnych technologii. Przewiduje się także opracowanie mapy dyspozycyjnych zasobów wodnych do wykorzystania przez ludność, przemysł, rolnictwo i inne gałęzie gospodarki oraz zasad ich aktualizacji w oparciu o bilanse zasobów wód powierzchniowych oraz wód podziemnych.</p>
<p>Wspieranie działań na rzecz poprawy jakości wód powierzchniowych oraz ochrony wód podziemnych i racjonalizacji ich wykorzystania</p>	<p>Aktualny</p>	<p>Ważnym celem w Strategii jest zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych i osiągnięcie wysokiej jakości wód.</p>
<p>Wspieranie wdrożenia rozwiązań ograniczających niską emisję oraz zużycie zasobów środowiska i energii w przedsiębiorstwach, gospodarstwach domowych, obiektach i przestrzeni użyteczności publicznej</p>	<p>Aktualny</p>	<p>Zapisy zawarte w SOR wskazują na to, że celem jest przekształcenie polskiej gospodarki w gospodarkę niskoemisyjną, która zmniejszać będzie zużycie zasobów środowiska. Składać się będą na to działania podejmowane w przedsiębiorstwach, jak i gospodarstwach domowych.</p>
<p>Wsparcie modernizacji elektrowni i linii przesyłowych</p>	<p>Aktualny</p>	<p>Strategia zakłada poprawę efektywności energetycznej. Cel ten ma być zrealizowany poprzez zmniejszenie strat przesyłowych energii elektrycznej, prowadzenie inwestycji mających na celu podniesienie sprawności wytwarzania energii oraz dywersyfikowanie źródeł energii.</p>

Wspieranie tworzenia i wdrażania zintegrowanych systemów gospodarki odpadami ze szczególnym uwzględnieniem sieci instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów	Aktualny	SOR – zgodnie z unijnymi wymogami – dąży do wdrażania modelu gospodarczego opartego na obiegu zamkniętym. Za ważne zadanie uważa rozwój systemów selektywnego zbierania odpadów komunalnych w gminach, zapewniających pozyskanie odpadów nadających się do recyklingu i rozwój instalacji do przetwarzania bioodpadów.
Wspieranie działań zmierzających do zachowania i odtwarzania bio- i georóżnorodności	Aktualny	SOR nie odniosła się bezpośrednio do tej kwestii. Z analizy innych zapisów można jednak stwierdzić, że dokument strategiczny wspiera zachowanie i odtwarzanie bioróżnorodności i georóżnorodności.
Wspieranie działań na rzecz zmniejszenia uciążliwości hałasu	Aktualny	SOR uznaje potrzebę poprawiania klimatu akustycznego. W tym celu przewiduje określenie racjonalnych akustycznych standardów jakości środowiska.
Wsparcie rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii przy minimalizacji kosztów środowiskowych i krajobrazowych	Aktualny	SOR wspiera rozwój alternatywnych źródeł energii. Z jednej strony jest to sposób na dywersyfikowanie źródeł energii, a więc poprawienie bezpieczeństwa energetycznego Polski. Z drugiej strony jest to sposób na minimalizowanie negatywnego wpływu gospodarki na środowisko naturalne.
Wspieranie edukacji ekologicznej i kształtowanie postaw prośrodowiskowych	Aktualny	Strategia uznaje, że przejście w kierunku gospodarki niskoemisyjnej wymaga nie tylko stosowania nowoczesnych technologii, ale także kształtowanie postaw prośrodowiskowych.
Rekultywacja terenów zdegradowanych na cele środowiskowe	Aktualny	Zrównoważony rozwój, za którym opowiada się SOR, zakłada również wykorzystanie terenów zdegradowanych na cele środowiskowe.
Rozwój trwale zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej	Aktualny	SOR zapowiada utrzymanie, a w miarę dostępności gruntów do zalesienia, zwiększenie ogólnej lesistości kraju oraz zwartości kompleksów leśnych i powierzchni zalesianych.

<p>Cel operacyjny 2: Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi</p>	<p>Aktualny</p>	<p>SOR wspiera koncepcję zrównoważonego rozwoju, który generuje pozytywne bodźce rozwojowe dla wielu typów ośrodków, począwszy od dużych miast, poprzez miasta średnie, kończąc na terenach wiejskich.</p>
<p>Kierunki działań:</p> <p>Poprawa powiązań transportowych poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury transportowej wzmacniającej zwiazki funkcjonalne i przestrzenne a obejmującej m.in. rozbudowę i modernizację dróg wojewódzkich, w tym budowę obwodnic miejscowości</p>	<p>Aktualny</p>	<p>SOR zapowiada budowę zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce. Zaplanowano dokończenie budowy najważniejszych ciągów dróg ekspresowych i autostrad oraz obwodnic, a także realizację działań inwestycyjnych poprawiających bezpieczeństwo ruchu drogowego. Za ważny cel uznano powiązanie lokalnych i regionalnych ośrodków gospodarczych z aglomeracjami, głównymi miastami oraz ich obszarem funkcjonalnym z wykorzystaniem transportu drogowego i kolejowego.</p>
<p>Wsparcie rozwoju zintegrowanego, zrównoważonego i niskoemisyjnego transportu, w tym transportu publicznego obejmującego różne środki transportu i elementy infrastruktury takie jak: kolej, tramwaj, inny transport publiczny, lotniska, systemy kierowania ruchem, obiekty „parkuj i jedź” oraz infrastruktury rowerowej</p>	<p>Aktualny</p>	<p>Zapisy Strategii zakładają przygotowanie długofalowej i kompleksowej polityki rozwoju transportu, zawierającej plan zintegrowanego oraz zgodnego z wymogami ochrony środowiska rozwoju wszystkich gałęzi transportu.</p>
<p>Wsparcie tworzenia systemów transportu zbiorowego, obejmujących Metropolię, aglomeracje i ich bezpośrednie otoczenie funkcjonalne, lokalne ośrodki rozwoju oraz obszary wiejskie</p>	<p>Aktualny</p>	<p>SOR uznaje za konieczne wsparcie rozwoju infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym i lokalnym (zwłaszcza w obszarze transportu drogowego i kolejowego), włączającego obszary o słabej dostępności (m.in. obszary wiejskie, przygraniczne i peryferyjne) w procesy gospodarcze i rozwojowe.</p>

Kreowanie i rozwój funkcji, infrastruktury i instytucji metropolitalnych na obszarach Metropolii i aglomeracji, w tym wsparcie instytucji działających w międzynarodowych sieciach współpracy	Bez oceny	W Strategii nie odnaleziono zapisów bezpośrednio odnoszących się do tej kwestii.
Wspieranie rozwoju usług publicznych w lokalnych ośrodkach rozwoju	Aktualny	SOR wspiera rozwój lokalnych ośrodków rozwoju (małych i średnich miast) oraz zapowiada działania na rzecz poprawy dostępu do usług publicznych i optymalizacji zagospodarowania przestrzennego w skali miast i ich otoczenia, wzmocnienia roli ośrodków w świadczeniu ponadlokalnych usług publicznych i reorganizacji sieci usług na skutek spodziewanych zmian demograficznych.
Wzmacnianie rozwoju zróżnicowanych funkcji na obszarach wiejskich	Aktualny	Rozwój obszar wiejskich jest jednym z głównych celów SOR. Dla tych obszarów zaplanowano działania, zakładające wsparcie usług sprzyjających rozwojowi pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (turystycznych, edukacyjnych, zdrowotnych, opiekuńczych i in.).
Tworzenie partnerstw wewnątrzregionalnych na rzecz integracji funkcji w ośrodkach różnej rangi	Aktualny	SOR zapowiada wypracowanie i upowszechnianie elastycznych rozwiązań organizacyjnych i prawnych, ułatwiających współpracę pomiędzy miastami oraz wewnątrz miejskich obszarów funkcjonalnych.
Wsparcie działań na rzecz opracowania rozwiązań prawnych i organizacyjnych służących integracji i zarządzaniu obszarami metropolitalnymi	Aktualny	W Strategii zadeklarowano wprowadzenie w życie ustawy o związku metropolitalnym w województwie śląskim oraz intensyfikacja prac nad uregulowaniem kwestii dotyczących tworzenia związków metropolitalnych.
Podwyższenie zdolności instytucjonalnej do zarządzania rozwojem na poziomie regionalnym i lokalnym.	Aktualny	SOR popiera rozwiązania, mające na celu podniesienie jakości zarządzania rozwojem na szczeblu regionalnym i lokalnym
Cel operacyjny 3: Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni	Aktualny	Dla SOR optymalizacja i racjonalizacja zagospodarowania przestrzennego stanowi jeden z ważniejszych celów.
Kierunki działań:		

Rewitalizacja terenów i obiektów, w tym przemysłowych i zdegradowanych na tereny/obiekty o funkcjach społeczno-gospodarczych oraz zapewnienie ich dostępności	Aktualny	Tereny pokopalniane, przemysłowe i zdegradowane powinny – jak wynika z zapisów SOR – być poddawane procesowi rewitalizacji, by mogły dalej służyć celom społeczno-gospodarczym.
Poprawa jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych, szczególnie centrów miast i centrów dzielnic oraz przestrzeni recepcyjnych	Aktualny	SOR popiera rozwiązania zwiększające zarówno przyjazność miast dla mieszkańców, jak i funkcjonalność przestrzeni miejskiej.
Tworzenie i rewitalizacja obszarów zieleni urządzonej oraz terenów rekreacyjnych	Aktualny	SOR wspiera realizację zintegrowanych programów rewitalizacyjnych.
Przywracanie pozycji lub nadawanie nowych funkcji obiektom zabytkowym oraz symbolicznym w życiu społeczności lokalnych	Bez oceny	SOR w bezpośredni sposób nie odnosi się do tej kwestii. Jednak zapisy mówiące o ochronie dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków, mogą sugerować, że tego typu działanie może zostać uznane za aktualne i zgodne z zapisami SOR.
Zapewnienie praworządności gospodarowania przestrzenią poprzez skuteczną ochronę prawa własności i interesu społecznego	Aktualny	SOR opowiada się za racjonalnym gospodarowaniem przestrzenią i wykorzystywaniem jej w sposób jak najlepiej służący lokalnym społecznościom.
Rewitalizacja osiedli mieszkaniowych, w tym starych dzielnic	Aktualny	SOR wspiera realizację zintegrowanych programów rewitalizacyjnych.
Wspieranie powstawania atrakcyjnych terenów mieszkaniowych w miastach oraz przeciwdziałanie procesom suburbanizacji	Aktualny	Strategia wspiera racjonalną urbanizację jako sposób na przeciwdziałanie procesom suburbanizacji.
Wsparcie działań podnoszących jakość planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym, w tym działań integracyjnych	Aktualny	SOR zapowiada podniesienie jakości planowania przestrzennego m.in. poprzez zintegrowanie planowania przestrzennego z planowaniem społeczno-gospodarczym.

Ocena końcowa

Zarówno cel strategiczny, jak i cele operacyjne są zgodne z założeniami przyjmowanymi w SOR. Także zdecydowana większość kierunków działań wykazuje zgodność z zapisami strategii krajowej. W dwóch przypadkach nie udało się jednoznacznie ocenić aktualności kierunków działań SRW, ponieważ zapisy SOR nie odnosiły się do tych kwestii, co uniemożliwiło dokonanie porównań.

Obie strategie bazują na koncepcji zrównoważonego rozwoju, w którym proces budowy konkurencyjnej gospodarki jest harmonizowany z interesem społecznym i środowiskowym. Zrównoważony rozwój ma prowadzić do osiągnięcia spójności terytorialnej zarówno pomiędzy regionami, jak i wewnątrz regionów. Nie ma istotnych różnic między SRW a SOR pod względem projektowanych działań odnoszących się do ochrony środowiska, wdrażania rozwiązań niskoemisyjnych, upowszechniania alternatywnych źródeł energii, czy rozwijania transportu publicznego. Także rozwiązania odnoszące się do polityki miejskiej są do siebie zbliżone.

Warto przy tym zauważyć, że SOR wyraźnie dystansuje się od zapisów Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta i Obszary wiejskie (KSRR), gdzie promowano wizję rozwojową koncentrującą się przede wszystkim na kilku najlepiej rozwiniętych ośrodkach metropolitalnych. Wygenerowany w tych ośrodkach rozwój miał rozprzestrzeniać się na obszary peryferyjne, powodując ich rozwój. SOR działa na rzecz równomiernego rozwoju zarówno metropolii i miast o średniej wielkości, jak i terenów wiejskich. Uznaje również potrzebę uwzględnienia specyficznych uwarunkowań poszczególnych regionów i projektowania pod ich kątem odpowiednich mechanizmów wsparcia.

Pomimo faktu, iż III obszar priorytetowy SRW jest zgodny z założeniami SOR to uwidacznia się w nim brak treści związanych z poprawą jakości powietrza, mimo iż poziom zanieczyszczenia powietrza należy w województwie śląskim do najwyższych w Polsce. Wynika to nie tylko z profilu gospodarczego regionu, ale też z zanieczyszczeń powstających w sektorze bytowo-komunalnym. Przy aktualizacji SRW rekomenduje się dodanie działania związanego z poprawą jakości powietrza.

Zapisy SRW w odniesieniu do III obszaru priorytetowego należałyby uzupełnić o działania związane z:

- ✓ Poprawą jakości powietrza

1. Poprawa jakości powietrza

SOR postuluje całkowitą likwidację emisji zanieczyszczeń powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania. Uznaje się, że pilnej interwencji wymaga emisja zanieczyszczeń powietrza, powstających w sektorze bytowo-komunalnym i w transporcie. Działania naprawcze mają być prowadzone w całym kraju, jednak przede wszystkim na tych terenach, gdzie występują znaczne przekroczenia norm jakości powietrza z systemów grzewczych i transportu drogowego.

Zrównoważone podejście do rozwoju w SRW wymaga stworzenia działań ukierunkowanych na poprawę jakości powietrza, co byłoby działaniem zgodnym z założeniami przyjmowanymi na gruncie SOR. SRW co prawda wspomina o działaniach na rzecz wdrożenia rozwiązań ograniczających niską emisję oraz zużycie zasobów środowiska i energii oraz wsparcia rozwoju zintegrowanego, zrównoważonego i niskoemisyjnego transportu, jednak uwypuklenia wymaga kwestia poprawy jakości powietrza w regionie.

Zapis ten należy dodać do SRW także w związku z podjętymi już działaniami przez władze województwa na rzecz poprawy jakości powietrza (uchwała nr V/36/1/2017 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 7 kwietnia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa śląskiego ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw, tzw. uchwała antysmogowa).

IV obszar priorytetowy (D)

Ostatni obszar priorytetowy dotyczy relacji z otoczeniem. W ramach celu strategicznego przyjmuje się, że województwo śląskie stanie się regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy. W ramach tego obszaru podnoszone są takie kwestie jak współpraca międzynarodowa, promocja regionu, realizacja projektów ponadregionalnych i transgranicznych.

Dla tak zdefiniowanego celu strategicznego przypisane zostały trzy cele operacyjne, w ramach których zaplanowano określone kierunki działań.

IV obszar priorytetowy (D)

Relacje z otoczeniem

Cel strategiczny:

Województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy

Cel operacyjny 1:

Współpraca z partnerami w otoczeniu

Kierunki działań:

1. Wspieranie projektów ponadregionalnych poprawiających usytuowanie podmiotów z województwa śląskiego w krajowych i międzynarodowych sieciach współpracy, w tym podejmowanie działań przez Samorząd Województwa Śląskiego w ramach organizacji i stowarzyszeń samorządowych.
2. Rozwijanie przez podmioty publiczne i prywatne z województwa współpracy ponadregionalnej, transgranicznej i transnarodowej.
3. Wspieranie rozwoju współpracy transgranicznej, w tym w ramach współpracy Województwo Śląskie - Kraj Morawsko-Śląski (Cz) i Kraj Żyliński (Sk).
4. Realizacja strategii współpracy makroregionu Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego, w tym wzmocnienie współpracy w ramach Euroregionu Śląsko-krakowski.
5. Współpraca międzyregionalna w zakresie kreowania zintegrowanych produktów turystycznych.

Cel operacyjny 2:

Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego

Kierunki działań:

1. Promowanie województwa śląskiego jako miejsca atrakcyjnego dla mieszkańców, inwestorów, studentów, turystów.
2. Promowanie metropolitalnego wizerunku i potencjału regionu.
3. Organizacja flagowych wydarzeń biznesowych, naukowych, sportowych, kulturalnych promujących województwo i wykorzystujących wyjątkowe atuty regionu.
4. Promocja miejsc i obiektów o wartości historycznej, symbolicznej, architektonicznej, przyrodniczej.
5. Wspieranie rozwoju instytucji i infrastruktury (kulturalnych, naukowych, biznesowych (w tym wystawienniczych, sportowych, społecznych, religijnych) tworzących markę województwa śląskiego.
6. Promowanie marki produktów województwa śląskiego.

Cel operacyjny 3:

Region w sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych

Kierunki działań:

1. Rozwój infrastruktury i połączeń komunikacyjnych ułatwiających dostęp do regionu:
 - rozbudowa i modernizacja dróg krajowych, w tym autostrad i dróg ekspresowych,
 - rozbudowa i modernizacja sieci kolejowej,
 - rozwój infrastruktury lotniczej o znaczeniu międzynarodowym i regionalnym, w tym poprawa dostępności infrastruktury lotniczej połączeniami drogowymi i kolejowymi

(w szczególności MPL „Katowice” w Pyrzowicach).

2. Włączanie w europejskie systemy przesyłowe.
3. Włączanie w europejskie systemy transportowe (sieć TEN-T).
4. Wsparcie rozwoju transportu multimodalnego, w tym rozwój centrów logistycznych o znaczeniu międzynarodowym.

Dla analizowanego obszaru priorytetowego nie ma analogicznego obszaru w ramach SOR tak, jak było to w przypadku pozostałych obszarów. Nie znaczy to jednak, że jego zapisy są nieaktualne lub niezgodne z SOR. Inne ustrukturyzowanie obu dokumentów powoduje różnice w przyporządkowaniu treści.

Oceniając zawartość ostatniego obszaru priorytetowego można jednak odnieść wrażenie, że znajdują się w nim treści, które można byłoby przypisać do pozostałych obszarów priorytetowych. Kwestie infrastrukturalne, o których wspomina ostatni obszar, były już poruszane w trzecim obszarze priorytetowym. Promocja marki produktów województwa, której poświęcono uwagę w ostatnim obszarze, dałaby się pogodzić z kierunkami działań w I obszarze priorytetowym, w którym skupiono się na wsparciu lokalnej i regionalnej przedsiębiorczości.

III cel szczegółowy SOR dotyczy skutecznego państwa i instytucji służących wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu. W ramach tego celu skupiono się na takich sprawach jak: zwiększenie efektywności funkcjonowania instytucji publicznych, wzmocnienie systemu strategicznego zarządzania procesami rozwojowymi, polepszenie procesu gospodarowania środkami publicznymi czy efektywne wykorzystywanie środków UE. Warty rozważania jest pomysł zakładający przebudowanie ostatniego obszaru priorytetowego w taki sposób, aby zawarte w nich treści dotyczyły zadań, jakie może zrealizować samorząd terytorialny, aby poprawić efektywność swojego działania, zwiększyć inkluzywność procesów decyzyjnych i rozwijać skuteczniej partnerstwa transgraniczne i ponadregionalne.

Oceniając jednak aktualność istniejących zapisów SRW można powiedzieć, że zdecydowana większość z nich zachowuje aktualność i nie stoi w sprzeczności z założeniami dokumentu strategicznego o randze krajowej.

IV obszar priorytetowy (D) Relacje z otoczeniem	Ocena aktualności	Uzasadnienie oceny
Cel strategiczny: Województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy	Aktualny	SOR wspiera rozwój potencjałów regionalnych, aby każdy region mógł czerpać profity z rozwoju społeczno-gospodarczego i dzięki temu wzmocnić swoją pozycję na arenie krajowej i międzynarodowej.
Cel operacyjny 1: Współpraca z partnerami w otoczeniu	Aktualny	Strategia pozytywnie ocenia działania prowadzące do zintensyfikowania współpracy ponadregionalnej, transgranicznej i międzynarodowej.
Kierunki działań:		
Wspieranie projektów ponadregionalnych poprawiających usytuowanie podmiotów z województwa śląskiego w krajowych i międzynarodowych sieciach współpracy, w tym podejmowanie działań przez Samorząd Województwa Śląskiego w ramach organizacji i stowarzyszeń samorządowych.	Aktualny	SOR popiera realizację projektów ponadregionalnych w ramach krajowych i międzynarodowych sieci współpracy.
Rozwijanie przez podmioty publiczne i prywatne z województwa współpracy ponadregionalnej, transgranicznej i transnarodowej	Aktualny	Strategia przewiduje wsparcie dla działań na rzecz rozwoju współpracy transgranicznej, w szczególności nawiązania kontaktów gospodarczych, społecznych i poszukiwania partnerów lokalnych.
Wspieranie rozwoju współpracy transgranicznej, w tym w ramach współpracy Województwo Śląskie - Kraj Morawsko-Śląski (Cz) i Kraj Żyliński (Sk)	Aktualny	Strategia popiera rozwój współpracy transgranicznej i widzi w niej szanse na rozwój społeczno-gospodarczy regionów.
Realizacja strategii współpracy makroregionu Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego, w tym wzmocnianie współpracy w ramach Europolu śląsko-krakowskiego	Aktualny	Celem SOR jest wzmocnienie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym. Zaplanowano m.in. wypracowanie rozwiązań sprzyjających realizacji wspólnych, zintegrowanych projektów wynikających ze strategii ponadregionalnych (Centralnej, Wschodniej, Zachodniej i Południowej) oraz makroregionalnych (Strategii Bałtyckiej i planowanej Strategii Karpackiej).

Współpraca międzyregionalna w zakresie kreowania zintegrowanych produktów turystycznych	Bez oceny	W SOR bezpośrednio nie odniesiono się do tej kwestii. Ponieważ jednak Strategia wspiera międzyregionalne inicjatywy należy przypuszczać, że działanie to wpisuje się w założenia SOR.
Cel operacyjny 2: Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego	Aktualny	SOR uznaje potrzebę podejmowania działań na rzecz budowania pozytywnego wizerunku Polski i poszczególnych regionów.
Kierunki działań:		
Promowanie województwa śląskiego jako miejsca atrakcyjnego dla mieszkańców, inwestorów, studentów, turystów	Aktualny	Strategia uznaje za konieczne podejmowanie działań, mających na celu promowanie polskiej gospodarki, polskiej kultury za granicą i polskich marek. Mając to na uwadze należy ocenić działanie zakładające promowanie woj. śląskiego jako spójne z rozwiązaniami wpisanymi do SOR.
Promowanie metropolitalnego wizerunku i potencjału regionu	Aktualny	SOR popiera działania promocyjne służące budowie pozytywnego wizerunku regionu.
Organizacja flagowych wydarzeń biznesowych, naukowych, sportowych, kulturalnych promujących województwo i wykorzystujących wyjątkowe atuty regionu	Aktualny	Strategia popiera organizację wydarzeń i podejmowanie działań promocyjnych służących budowie pozytywnego wizerunku regionu.
Promocja miejsc i obiektów o wartości historycznej, symbolicznej, architektonicznej, przyrodniczej	Aktualny	SOR wspiera promocję produktów turystycznych opartych na potencjale kulturowym bądź przyrodniczym kraju lub regionu.
Wspieranie rozwoju instytucji i infrastruktury (kulturalnych, naukowych, biznesowych (w tym wystawienniczych, sportowych, społecznych, religijnych) tworzących markę województwa śląskiego	Bez oceny	Strategia nie porusza zagadnień instytucji i infrastruktury w kontekście tworzenia marki kraju lub regionu.
Promowanie marki produktów województwa śląskiego	Aktualny	Strategia popiera promocję produktów na arenie krajowej i międzynarodowej.
Cel operacyjny 3: Region w sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych	Aktualny	SOR dąży do poprawiania infrastruktury umożliwiającej rozwijanie sieci powiązań między regionami.

Kierunki działań:		
Rozwój infrastruktury i połączeń komunikacyjnych ułatwiających dostęp do regionu	Aktualny	SOR przewiduje rozbudowę infrastruktury drogowej i kolejowej, zwiększającej dostępność oraz atrakcyjność inwestycyjną regionów.
Włączanie w europejskie systemy przesyłowe	Bez oceny	SOR nie wspomina o rozwiązaniu zakładającym włączenie w europejskie sieci przesyłowe.
Włączanie w europejskie systemy transportowe (sieć TEN-T).	Aktualny	Strategia zakłada powiązanie Polski z korytarzami sieci bazowej TEN-T.
Wsparcie rozwoju transportu multimodalnego, w tym rozwój centrów logistycznych o znaczeniu międzynarodowym	Aktualny	SOR przewiduje rozwój infrastruktury wspierającej transport intermodalny, w szczególności poprzez powiązanie portów morskich oraz portów wodnych śródlądowych z lądową siecią transportów (drogową i kolejową); wsparcie rozwoju potencjału polskich centrów logistycznych.

Ocena końcowa

Analiza zapisów SRW i SOR wykazała, że cele wpisane do ostatniego obszaru priorytetowego odpowiadają założeniom SOR i można je uznać za aktualne. Podobnie należy ocenić kierunki działań, przy czym w przypadku trzech działań niemożliwe było ustalenie zgodności z SOR. Powodem był brak w dokumencie krajowym bezpośrednich odniesień do tych kwestii.

Wartym rozważania jest pomysł zakładający przebudowanie ostatniego obszaru priorytetowego w taki sposób, aby zawarte w nich treści dotyczyły zadań, jakie może zrealizować samorząd terytorialny, aby poprawić efektywność swojego działania, zwiększyć inkluzywność procesów decyzyjnych i rozwijać skuteczniej partnerstwa transgraniczne i ponadregionalne. W ten sposób możliwe byłoby uzyskanie zgodności z III celem szczegółowym SOR.

Rekomendacje dla IV obszaru priorytetowego (D)

Relacje z otoczeniem

Wartym rozważania jest pomysł zakładający przebudowanie ostatniego obszaru priorytetowego w taki sposób, aby zawarte w nich treści dotyczyły zadań, jakie może zrealizować samorząd terytorialny, aby poprawić efektywność swojego działania, zwiększyć inkluzywność procesów decyzyjnych i rozwijać skuteczniej partnerstwa transgraniczne i ponadregionalne. W ten sposób możliwe byłoby uzyskanie zgodności z III celem szczegółowym SOR.

Przyjęcie tego zalecenia wiązałoby się ze zmianą nazwy priorytetu D, wskazaniem nowego celu strategicznego i sformułowaniem nowych celów operacyjnych i kierunków działań.

Za modyfikacją ostatniego obszaru priorytetowego przemawia fakt, że wyznaczone cele operacyjne są luźno ze sobą powiązane, co wyróżnia ostatni obszar na tle pozostałych priorytetów, które były znacznie bardziej spójne wewnętrznie.

Zmiany legislacyjne i ich wpływ na realizację SRW

W związku z przyjętą Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju w istotny sposób zmienione zostaną zasady realizowania polityki rozwojowej na szczeblu krajowym i regionalnym. Rodzić to będzie określone implikacje zarówno dla zapisów SRW, jak i sposobu realizacji celów strategii. Z uwagi na fakt, że SOR Rada Ministrów przyjęła zaledwie kilka miesięcy temu (miało to miejsce w I kwartale 2017 roku), nie zostały jeszcze opracowane – ani tym bardziej wdrożone – zmiany legislacyjne, które miałyby istotny wpływ na sposób realizacji strategii rozwojowych na poziomie regionalnym.

Po przeprowadzeniu konsultacji z Ministerstwem Gospodarki ustalono, że trwają obecnie prace nad przyjęciem dokumentu pt. System zarządzania rozwojem Polski². Zostanie on najprawdopodobniej przyjęty w grudniu 2017 roku lub najpóźniej do końca stycznia 2018 roku. Dopiero po przyjęciu opisanego wyżej dokumentu planuje się implementację zmian legislacyjnych, które regulować będą m.in. funkcjonowanie strategicznego zarządzania w Polsce. Nowe akty prawne będą wchodzić w życie na przestrzeni 2018 roku.

Dla SRW i sposobu jej realizacji najważniejszymi zmianami legislacyjnymi będą:

- ✓ nowelizacja ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju
- ✓ przyjęcie Kodeksu urbanistyczno-budowlanego

Nowelizacja ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju

Nowelizacja ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju obejmować będzie m.in. wprowadzenie obowiązku sporządzania zintegrowanej strategii rozwoju na każdym poziomie zarządzania (w zakresie zagadnień planowania przestrzennego, rozwoju regionalnego i planowania finansowego), w tym definiowanie m.in.: zakresu, zawartości i metodologii jej sporządzania oraz niezbędnych dokumentów operacyjnych służących jej wdrożeniu.

Po nowelizacji ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, strategii rozwoju o randze regionalnej będą musiały integrować planowanie społeczno-gospodarcze z planowaniem przestrzennym. Oznacza to, że SRW będzie musiał być poszerzony o elementy dotychczas prezentowane w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego (np. w formie za-

² Aktualnie obowiązujący w Polsce system zarządzania rozwojem opiera się na dokumencie pt. Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski. Rada Ministrów przyjęła ten dokument 27 kwietnia 2009 roku.

łączniku graficznego przedstawiającego mapę struktury przestrzennej województwa).

Kodeks urbanistyczno-budowlany (KUB)

KUB ma być kompleksową regulacją zakładającą osiągnięcie trzech głównych celów:

- 1) przywrócenia i utrwalenia ładu przestrzennego,
- 2) usprawnienia procesów inwestycyjno-budowlanych,
- 3) zapewnienia sprawnej i terminowej realizacji inwestycji celu publicznego.

Kodeks ustanawiać będzie nowe podstawy normatywne systemu planowania przestrzennego na wszystkich poziomach, zapewniając mu skuteczność oraz należyte powiązanie z polityką rozwoju i polityką finansową. Zapobiegać będzie chaotycznej suburbanizacji i ma przywracać racjonalność procesów gospodarowania przestrzenią.

W zamiarze Ustawodawcy KUB ma ustanowić silne podstawy dla sprawnej realizacji procesów inwestycyjno-budowlanych, zapewniając inwestorom stabilność warunków inwestowania. Ma ponadto zabezpieczać interes publiczny w sferze inwestycji celu publicznego, zastępując wszystkie obowiązujące specustawy jednolitą ścieżką przygotowania i realizacji inwestycji.

Zaplanowane regulacje mają poprawić funkcjonowanie planowania przestrzennego, by w efekcie osiągnąć racjonalizację wydatków publicznych na rozwój i późniejszą eksploatację infrastruktury.

Rekomendacje

W związku z trwaniem prac nad przyjęciem kluczowych zmian legislacyjnych bardzo silnie oddziałujących na programowanie rozwoju regionalnego i proces realizacji celów rozwojowych zaleca się wstrzymanie prac nad aktualizacją SRW do momentu wprowadzenia w życie planowanych zmian legislacyjnych. Obecny stan zaawansowania prac nad zmianami aktów prawnych nie pozwala precyzyjnie określić kierunków zmian w zapisach SRW i sposobie realizacji Strategii.

Zasadność tej rekomendacji potwierdzają obserwacje uczestników badania IDI:

Myślę, że przede wszystkim trzeba poczekać. W tej chwili dokonywanie jakichkolwiek zmian w strategii nie ma sensu, bo to nie jest ten moment, w tej chwili jeszcze nie zostały przyjęte

istotne dokumenty na poziomie krajowym, nad którymi już się od dłuższego czasu pracuje, wiem że są w tej chwili prace prowadzone nad dokumentami związanymi ze zmianą różnych aspektów związanych z planowaniem przestrzennym na różnych poziomach, centralnym, wojewódzkim i lokalnym, no i dopóki ta kwestia nie zostanie rozwiązana to dokonywanie zmian w tej chwili nie ma głębszego sensu, bo nie wiadomo w jakim kierunku dokładnie pójdą te regulacje.”

Za przesunięciem w czasie działań nad aktualizacją Strategii przemawia dodatkowo fakt, że nowe regulacje powinny wejść w życie do połowy 2018 roku lub najpóźniej do końca 2018 roku. W perspektywie kilku najbliższych miesięcy możliwe będzie poznanie treści nowych ustaw i dostosowanie do nich zapisów SRW.

III. Prognozy i trendy kształtujące procesy rozwoju regionu

Zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2017 r. poz. 1376) strategia rozwoju, poza diagnozą sytuacji w odniesieniu do zakresu objętego programowaniem strategicznym, określeniem celów rozwoju, w tym kierunków interwencji oraz wskazania systemu realizacji i ram finansowych, powinna również zawierać prognozę trendów rozwojowych w okresie objętym strategią.

W SRW prognozy i trendy zostały sformułowane w oparciu o zapisy zawarte w następujących dokumentach strategicznych:

- ✓ Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju,
- ✓ Polska 2030: Trzecia Fala Nowoczesności,
- ✓ Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju,
- ✓ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie,
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego,
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego,
- ✓ Diagnoza Społeczna 2011: Warunki i Jakość Życia Polaków.

W ramach ewaluacji zostanie przeprowadzona ocena aktualności poszczególnych prognoz i trendów dotyczących kształtowania się rozwoju w skali krajowej oraz europejskiej, jak również zjawisk o zasięgu globalnym, by możliwa była weryfikacja, które czynniki warunkują dziś i mogą warunkować w przyszłości intensywność procesów rozwoju województwa śląskiego.

W ramach czynności ewaluacyjnych zostanie również podjęta próba zidentyfikowania nowych trendów, które mogą mieć wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą regionu. W tym kontekście pomocne będą prognozy sformułowane w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Weryfikacja trendów i prognoz zawartych w SRW

Prognozy i trendy zawarte w SRW zakwalifikowano do czterech kategorii: zmian społecznych, gospodarczych, infrastrukturalnych i środowiskowych. Ocena ich aktualności prezentuje się następująco:

Prognozy i trendy kształtujące procesy rozwoju regionu	Ocena aktualności	Uzasadnienie oceny
Zmiany społeczne:		
Zmniejszanie się liczby ludności, postępujący proces starzenia się społeczeństwa, spadek dzietności w krajach o wysokim poziomie rozwoju	Aktualny	Z danych GUS wynika, iż proces depopulacji opisuje zmiany demograficzne kraju i regionów oraz w dłuższej perspektywie czasowej proces ten będzie się pogłębiał. Z prognozy wynika, że w 2050 r. liczba ludności rezydującej Polski wyniesie 34 mln 856 tys. Oznacza to zmniejszenie liczby ludności o 3,15 mln tj. o 8,3 proc. w porównaniu do roku 2014.
Wydłużanie się przeciętnej długości życia	Aktualny	Przeciętna długość życia ulegać będzie wydłużeniu z uwagi na poprawiający się dostęp do służby zdrowia, lepsze warunki życia itp.
Rosnąca świadomość i dbałość o stan zdrowia	Aktualny	Dbałość o stan zdrowia coraz bardziej poprawia się co ma związek m.in. z licznymi inicjatywami uświadamiającymi znaczenie zdrowego trybu życia.
Poprawianie się standardu życia	Aktualny	Wraz ze wzrostem wynagrodzeń i siły nabywczej poprawia się standard życia społeczeństwa.
Rosnące uczestnictwo w kulturze zarówno masowej, jak i wysokiej	Aktualny	Z raportu GUS pt. „Kultura w 2016 roku” wynika, że wskaźnik uczestnictwa Polaków w kulturze z roku na rok rośnie.
Nieustanny ubytek ludności w miastach przy jednoczesnym prognozowanym ubytku ludności na obszarach wiejskich	Aktualny	Ubytek ludności w miastach i na obszarach wiejskich ma związek z pogłębianiem się procesów depopulacji.

Tendencja wzrostowa skali imigracji, jednak wciąż utrzymująca się na stosunkowo niskim poziomie	Częściowo aktualny	Skala imigracji rzeczywiście rośnie, zgodnie z przewidywaniami zawartymi w SRW. Jednak nie utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie, jak zakładano w SRW, lecz osiąga znacznie wyższy poziom. W pierwszej połowie 2017 roku cudzoziemcy złożyli 89 tys. wniosków o zezwolenie na pobyt w Polsce. To wzrost aż o 42 proc. względem pierwszej połowy ubiegłego roku, a w porównaniu z 2015 rokiem - o 87 proc.
Sukcesywne zmniejszanie się liczby osób w wieku aktywności zawodowej	Aktualny	Tendencje dotyczące rozkładu struktury wiekowej populacji pokazują spadek udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie populacji.
Niedostosowanie umiejętności pracowników do oczekiwań nowoczesnego rynku pracy	Aktualny	Niedopasowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy jest istotnym problemem, na który zwraca też uwagę SOR.
Rosnące zapotrzebowanie na pracowników wysoko i średnio wykwalifikowanych przy jednoczesnym spadku zapotrzebowania na pracowników nisko wykwalifikowanych	Częściowo aktualny	W związku z przekształcaniem gospodarki w gospodarkę opartą na wiedzy, technologiach i innowacjach rośnie zapotrzebowanie na wysoko wykwalifikowanych pracowników, jednak nadal utrzymuje się popyt na pracowników o niskich kwalifikacjach.
Rosnąca mobilność przestrzenna ludności	Aktualny	Z danych GUS wynika, że mobilność ludności w Polsce nadal utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie, ale nieznacznie rośnie.
Obszary wiejskie będące istotnym źródłem zasobów pracy, przy silnym zróżnicowaniu terytorialnym pod względem jakości i trwałości tych zasobów	Aktualny	Obszary wiejskie stanowią istotne źródło zasobów pracy, przy czym potencjał ten nie jest jeszcze wykorzystany w dostatecznym stopniu.
Niska dynamika wzrostu liczby studentów	Nieaktualny	Z danych GUS wynika, że zmniejsza się liczba studentów w Polsce, przy czym wzrasta liczba studiujących w Polsce cudzoziemców.

Kryzys społeczeństwa jako miejsca dawnych struktur o tożsamości kształtowanej przez czynniki ekonomiczne i polityczne na rzecz zindywidualizowanej wielości, której głównym sposobem koordynacji działań i tworzenia więzi są procesy komunikowania zapośredniczone medialnie	Aktualny	Życie społeczne jest obecnie bardziej dynamiczne niż przed paroma dekadami. Występują: nowe style życia, nowe wzorce konsumpcji i mobilności, rośnie obecność technologii w życiu codziennym.
Postępująca modernizacja państwa, która włącza obywateli i społeczeństwa do procesów tworzenia wiedzy społecznej i projektowania rozwiązań oraz polityk	Aktualny	Procesowi unowocześniania państwa towarzyszy proces rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i tworzenia nowych form partycypacji obywatelskiej.
Rosnące znaczenie kobiet, jako coraz lepiej przygotowanych nie tylko do podejmowania pracy w nowo powstających zawodach, lecz również do przejmowania ważnych pozycji w strukturze społecznej, z gospodarką i polityką włącznie	Aktualny	Statystyki pokazują, że kobiety w Polsce są lepiej wykształcone niż mężczyźni, a jednak mimo to stopa bezrobocia wśród kobiet jest wyższa niż wśród mężczyzn. Trzeba jednak stwierdzić, iż następuje stopniowo poprawa w tym aspekcie.
Zmniejszające się poczucie bezpieczeństwa	Nieaktualny	Jak wynika z badań CBOS (przeprowadzonych w kwietniu 2017 roku), zdecydowana większość Polaków (89 proc.) uznaje swój kraj za bezpieczny. Przeciwnego zdania jest tylko 9 proc. ankietowanych. Należy zauważyć, że w porównaniu do zeszłorocznej edycji badania Polacy znacznie częściej deklarują, że w Polsce żyje się bezpiecznie (odsetek wskazań wzrósł o 9 punktów proc.). Tak wysokiego wskaźnika poczucia bezpieczeństwa w kraju nie notowano w żadnej z dotychczas zrealizowanych edycji badania.
Zmiany gospodarcze:		
Zwiększanie się podatności gospodarek krajowych i regionalnych na zmiany koniunktury na rynkach światowych, w tym na długotrwałe zjawiska kryzysowe w gospodarce	Aktualny	W dobie pogłębiania się integracji gospodarczej i zwiększania się zależności między państwami, rośnie podatność gospodarek krajowych i regionalnych na zmiany koniunktury na rynkach światowych.

Pogłębiające się dysproporcje w poziomie bogactwa – pogłębianie dysproporcji rozwojowych	Aktualny	Pogłębia się koncentracja kapitału i narastają w związku z tym nierówności społeczne i dysproporcje rozwojowe.
Występujące konflikty konwencjonalne i konflikty z użyciem broni masowego rażenia	Aktualny	Świat jest dziś areną dla wielu wojen i konfliktów. Zagrożenie użycia broni masowego rażenia jest realne, choćby ze strony takich państw jak Korea Północna.
Nasilająca się światowa konkurencja o surowce, kapitał, pracę i technologię, w tym wzrost cen nośników energii	Aktualny	W związku z ograniczonymi zasobami surowcowymi i wzrostem znaczenia kapitału ludzkiego i technologii w uzyskiwaniu przewag konkurencyjnych, nasila się rywalizacja globalna.
Rozwijanie się nowej interdyscyplinarnej gałęzi gospodarki, tzw. przemysłu wolnego czasu	Aktualny	Zmiany społeczne, kulturowe i technologiczne sprzyjają rozwojowi przemysłu wolnego czasu.
Podnoszenie się atrakcyjności i dostępności turystycznej i inwestycyjnej	Aktualny	Według raportu EY pt. „Atrakcyjność inwestycyjna Polski”, gospodarka Polski staje się coraz bardziej atrakcyjna dla zagranicznych inwestorów
Rosnąca liczba inwestycji gospodarczych	Aktualny	Według raportu EY pt. „Atrakcyjność inwestycyjna Polski”, zwiększa się liczba Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych (BIZ). Podobne trendy wzrostowe odnotowano w Europie.
Rosnąca rola korporacji transnarodowych	Aktualny	Rola korporacji transnarodowych zwiększa się, dzięki dysponowaniu coraz większymi zasobami.
Rosnący udział dużych miast w gospodarce globalnej, w tym znaczenie miast jako ośrodków kreacji nauki i kultury	Aktualny	Wokół dużych miast koncentruje się życie gospodarcze, naukowe i kulturalne, dzięki czemu ich wpływ na gospodarkę globalną ulega wzmocnieniu.
Postępująca globalizacja oraz wzrastające powiązania gospodarcze, naukowe i technologiczne, zarówno pomiędzy krajami, jak i pomiędzy przedsiębiorstwami, uczelniami, laboratoriami publicznymi i władzami regionalnymi	Aktualny	Globalizacja jest procesem intensywnie rozwijającym się, dzięki czemu pogłębiają się powiązania między różnego typu podmiotami na wszystkich poziomach życia.

Rosnące znaczenie i popularność koncepcji klastra oraz wpływu ich tworzenia na rozwój gospodarczy	Aktualny	Usieciowienie przedsiębiorstw stanowi przewagę konkurencyjną i pozytywnie wpływa na rozwój gospodarczy.
Rozwój mediów i nowych form komunikacji, które w coraz większym stopniu służą działalności gospodarczej, politycznej i społecznej	Aktualny	Pojawiają się nowe formy komunikacji wykorzystujące osiągnięcia technologiczne i pod ich wpływem zmieniają się różne sfery życia (gospodarka, polityka itp.).
Transformacja organizacji pracy dokonująca się w gospodarce i w przedsiębiorstwach, w których w zależności od struktury kapitałowej pojawiły się różne kultury organizacyjne	Aktualny	Dla poprawiania konkurencyjności przedsiębiorstw wprowadzane są różne modele organizacyjne, które poprawić mają parametry wydajnościowe firm.
Rosnące zagrożenia bezpieczeństwa w sieci, upowszechnianie się dostępu do usług świadczonych drogą elektroniczną	Aktualny	Coraz więcej usług świadczonych jest drogą elektroniczną. Wraz z tym rosną zagrożenia bezpieczeństwa w sieci.
Rosnący import spoza UE	Częściowo aktualny	Zgodnie ze danymi Eurostatu, wielkość importu spoza UE nie ulega liniowemu wzrostowi, lecz podlega licznym wahaniom (spadkowym i wzrostowym). Dla województwa import spoza UE wzrastał w latach 2005-2015 (wyjątkiem był rok 2009).
Rosnący eksport produktów wysokiej techniki	Aktualny	Zwiększa się udział produktów wysokiej techniki w wolumenie eksportu.
Rewolucja w kulturze, która ujmuje przestrzeń kultury nie tylko jako obszar tworzenia, lecz także innowacji o charakterze gospodarczym i społecznym	Aktualny	Obszar kultury jest obecnie traktowany jako przestrzeń, gdzie mogą być tworzone innowacje o charakterze społecznym i gospodarczym.
Postępująca automatyzacja i komputeryzacja procesów technologicznych w zakresie produkcji wyrobów dotychczas wytwarzanych przy znacznych kosztach środowiskowych	Aktualny	Świat wchodzi obecnie w etap czwartej rewolucji przemysłowej opartej na rozwiązaniach cyfrowych. Skorelowany jest z tym ogromny postęp naukowy i technologiczny w obszarze robotyzacji, mechanizacji, automatyzacji.

Delokalizacja, czyli przenoszenie produkcji (szczególnie opartej na prostym montażu) z Polski do innych krajów	Aktualny	Przewaga konkurencyjna polskiej gospodarki, polegająca na taniej sile roboczej i niskich kosztach pracy, ulega dezaktualizacji. Ryzyko delokalizacji jest więc prawdopodobne, zwłaszcza w tych branżach, które nie wymagają wykwalifikowanej kadry.
Osiągnięcie struktury i funkcjonalności sieci nowej generacji (NGN) przez większość sieci teleinformatycznych	Aktualny	Zmiany w architekturze sieci telekomunikacyjnych wskazują na rozwój sieci następnej generacji (NGN)
Zwiększająca się rola tzw. technologii ogólnego zastosowania (<i>general purpose technologies</i>), tj. technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), nanotechnologii czy biotechnologii	Aktualny	Rozwój technologiczny i zwiększająca się dostępność do technologii sprawiają, że rola technologii w życiu codziennym nie tylko zwiększa się, ale również pod wpływem technologii zmieniają się relacje społeczne, style życia itp.
Wzrastająca rola innowacji społecznych i organizacyjnych w stosunku do innowacji technologicznych (typu hardware) oraz zwiększające się znaczenie czynnika niematerialnego w innowacjach (know-how, marketing, informacja, zarządzanie zasobami, wiedza pozasłowna – nieskodyfikowana, tzw. <i>tacit knowledge</i>)	Aktualny	Rozwój społeczeństw opiera się zarówno na innowacjach społecznych i organizacyjnych, jak również na innowacjach technologicznych, przy czym rola tych pierwszych staje się coraz ważniejsza.
Wzrastająca rola outsourcingu, szczególnie w fazie prac rozwojowych oraz (związana z nim) rola rynku technologii i zaawansowanych technologicznie małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP)	Aktualny	Efektywne działanie przedsiębiorstw opiera się na specjalizacji. Zadania wykraczające poza obszar specjalizacji tworzą popyt na outsourcing, który staje się coraz bardziej popularny w środowisku przedsiębiorców.
Zwiększenie udziału środków prywatnych w finansowaniu badań naukowych	Aktualny	Stopniowo zwiększa się udział środków prywatnych w finansowaniu badań naukowych i prorozwojowych, przy czym wciąż jest to poziom daleki od oczekiwanego. Stąd też w SOR przewidziano uruchomienie działań zachęcających sektor prywatny do większego zaangażowania w tej dziedzinie.

Wzrastające znaczenie konkursowego finansowania projektów w stosunku do finansowania podmiotów oraz zachęt dla uczelni i publicznych organizacji badawczych do orientowania badań naukowych na obszary zainteresowań przedsiębiorstw prywatnych	Aktualny	Dominujące się obecnie podejście projektowe do finansowania badań naukowych. Wyspecjalizowanymi instytucjami do finansowania badań są : NCN i NCBR. Podkreśla się również coraz większe orientowanie działalności naukowo-badawczej na potrzeby zgłaszane przez środowisko biznesu.
Kształtowanie się nowych, multidyscyplinarnych dziedzin badań, które przekształcają poszczególne dyscypliny i łączą w nowe konfiguracje, np. integracja ICT, bio- i nanotechnologii	Aktualny	Trend opisany w SRW zachowuje aktualność. W dziedzinie badań coraz mocniej rozwija się multidyscyplinarność i łączenie badań z różnych obszarów.
Zmiany infrastrukturalne:		
Zwiększanie się roli szczebla regionalnego w uruchamianiu procesów rozwojowych	Aktualny	SOR przyjmuje, że odpowiedzialność za uruchamianie procesów rozwojowych i rozwijanie partnerstw międzysektorowych będzie przenoszona na szczebel regionalny.
Wzrastające znaczenie współpracy terytorialnej, w tym z krajami spoza UE, jako kluczowy czynnik tworzenia spójności terytorialnej	Aktualny	Współpraca terytorialnej na szczeblu transgranicznym, transnarodowym i międzyregionalnym jest szansą na zwiększanie rozwoju gospodarczego i tworzenie spójności terytorialnej.
Utrzymujące się znaczenie funduszy europejskich jako instrumentu pełniącego rolę silnego bodźca modernizacyjnego	Aktualny	Od momentu wejścia Polski do struktur unijnych fundusze europejskie napędzają rozwój gospodarczy, społeczny i infrastrukturalny, przyczyniając się do modernizacji polskiej gospodarki. Po 2020 roku środki unijne mogą co prawda w mniejszym stopniu wpływać na pobudzanie rozwoju gospodarczego w Polsce, ale dalej pełnić będą rolę bodźca modernizacyjnego.
Obszary metropolitalne pozostaną głównymi strefami docelowymi zagranicznych inwestycji w Polsce	Aktualny	Obszary metropolitarne skupiają inwestycje zagranicznej, dzięki licznym przewagom takim jak: dostęp do wykwalifikowanej siły roboczej, dobrze rozwinięta infrastruktura itp.

Utrzymanie policentrycznej struktury układu przestrzennego zagospodarowania kraju, przy większej przestrzennej koncentracji oraz integracja systemu osadniczego	Aktualny	Układ przestrzennego zagospodarowania kraju utrzymuje policentryczną strukturę
Krystalizacja sieci największych ośrodków miejskich Polski, tj. Warszawy, Krakowa, Metropolii Górnośląskiej, Wrocławia, Poznania, Łodzi i Trójmiasta	Aktualny	Analiza wewnętrznych ruchów migracyjnych pokazuje przenoszenie się ludności do największych ośrodków miejskich Polski. Ośrodki te odnotowują największy wzrost gospodarczy, dzięki przyciąganiu inwestycji zagranicznych
Rosnący poziom urbanizacji ze względu na procesy integracji terenów definiowanych dziś administracyjnie jako wiejskie	Aktualny	Ma miejsce tzw. proces „rozlewania się” miast, co oznacza urbanizowanie obszarów wiejskich znajdujących się w strefach podmiejskich.
Powrót zainteresowania przedstawicieli klasy średniej osiedlaniem się w ścisłych granicach miast (choć dotychczasowe prognozy długofalowe wskazywały raczej na depopulację polskich miast)	Nieaktualny	Szacunki GUS przewidują dalszy rozwój osadnictwa podmiejskiego, co objawiać się będzie spadkiem liczby mieszkańców miast i wzrostem liczby mieszkańców w miejscowościach znajdujących się w strefie podmiejskiej.
Koncentrowanie się osadnictwa i działalności gospodarczej w strefach podmiejskich dużych miast, pozytywnie wpływająca na procesy metropolizacji w bezpośrednim otoczeniu funkcjonalnym miast	Aktualny	Strefy podmiejskie znajdują się w fazie rozwoju zarówno pod kątem osadnictwa, jak i działalności gospodarczej.
Postępująca specjalizacja funkcjonalna małych miejscowości w strefach otaczających duże miasta, na obszarach metropolitalnych, przy czym rozwój znacznej ich części będzie związany z pełnieniem funkcji mieszkaniowych	Aktualny	Małe miejscowości korzystają z obecności dużych miast i coraz częściej wypełniają funkcje mieszkaniowe (niższe koszty zakupu nieruchomości, poprawiający się dojazd do miast, rozwijająca się infrastruktura socjalno-bytowa).
Włączanie Polski w sieć kolei wysokich prędkości, powodujące wzrost dostępności przestrzennej głównych ośrodków gospodarczych Europy	Aktualny	W Polsce prowadzone są inwestycje, mające na celu włączenie Polski w sieć kolei wysokich prędkości. Inwestycje w infrastrukturę kolejową uważane są za kluczowe dla rozwoju Polski.

Budowanie spójnego systemu autostrad i dróg ekspresowych, obsługującego główne korytarze transportowe (w tym międzynarodowe) i zapewniającego powiązania pomiędzy największymi miastami w Polsce	Aktualny	W Polsce prowadzone są inwestycje, mające stworzyć zintegrowany system autostrad i dróg ekspresowych.
Utrzymująca się presja popytu na zwiększanie potencjału infrastruktury drogowej, zwłaszcza o znaczeniu międzynarodowym i krajowym przy dużym potencjalnym popycie na usługi transportu kolejowego, zarówno pasażerskiego, jak i towarowego	Aktualny	Badania pokazują, że w ostatnich latach nastąpił wzrost udziału transportu drogowego w przewozach ładunków kosztem wszystkich pozostałych rodzajów transportów. Wzrosła też liczba pojazdów mechanicznych na polskich drogach.
Rosnąca liczba przewozów realizowanych transportem lotniczym i kolejowym, w tym przewozów towarowych w UE	Aktualny	Zwiększa się udział przewozów realizowanych transportem lotniczym i kolejowym w UE.
Rosnące natężenie ruchu transportu towarowego i pasażerskiego w UE	Aktualny	Zwiększa się natężenie transportu towarowego i pasażerskiego w UE.
Rosnąca rola regionalnych portów lotniczych, w tym międzynarodowych i lotnisk lokalnych	Aktualny	Dane Urzędu Lotnictwa Cywilnego wskazują, iż szeregi lotnisk regionalnych nie jest w stanie pokryć kosztów uruchomienia i funkcjonowania ze względu na niewystarczającą liczbę pasażerów zainteresowanych ofertą (np. lotnisko w Radomiu). Mimo to lotniska we Wrocławiu, Poznaniu i Katowicach odnotowują wzrost liczby obsługiwanych pasażerów.
Spadająca liczba przewozów w zamiejskim transporcie kolejowym i autobusowym	Aktualny	Mimo wzrostu mobilności Polaków spada udział przewozów realizowanych w ramach publicznego transportu zbiorowego.
Zmieniający się podział zadań przewozowych odbijający się niekorzystnie na miastach, gdzie powstanie presja na rozbudowę układu drogowego i parkingowego w zatłoczonych obszarach śródmiejskich oraz na trasach dojazdowych	Aktualny	Wyzwaniem dla miast jest poradzenie sobie z presją na rozbudowę układu drogowego i parkingowego oraz sprostanie problemom komunikacyjnym.
Rosnąca liczba dużych centrów logistycznych pociągających za sobą wzrost ruchu multimodalnego	Aktualny	Centra logistyczne znajdują się w fazie rozwoju, co kształtować będzie popyt na wzrost ruchu multimodalnego.
Zmiany środowiskowe:		

Rosnąca skala zagrożeń o podłożu naturalnym (powodzie, nawałnice, huragany) oraz katastrofy ekologiczne wygenerowane przez człowieka i gospodarkę	Aktualny	W związku ze zmianami klimatycznymi przewiduje się wzrost ekstremalnych zjawisk pogodowych
Zmiany klimatyczne	Aktualny	Przewiduje się dalszy wzrost temperatury na powierzchni Ziemi, co wywoływać będzie kolejne skutki (np. wzrost poziomu wód oceanicznych).
Nowe wyzwania epidemiologiczne	Aktualny	Medycyna będzie musiała sprostać nowych wyzwaniom w związku z zachodzeniem zmian w epidemiologii drobnoustrojów oraz demografii pacjentów.
Rosnąca ilość odpadów komunalnych i niebezpiecznych, przy jednoczesnym rozwoju selektywnego zbierania i segregacji odpadów komunalnych oraz odzyskiwania i unieszkodliwiania odpadów	Aktualny	Następuje rozwój segregacji, odzyskiwania i utylizacji odpadów komunalnych, przy czym coraz więcej odpadów jest produkowanych.
Zwiększanie się deficytu wody	Aktualny	Zasoby wodne w Polsce są rozmieszczone nierównomiernie: środkowa i północna część Polski w wyniku m.in. niekorzystnych warunków przyrodniczych jest obszarem deficytowym w wodę. Całkowity bilans wodny Polski jest zależny od wielkości opadów nad terytorium kraju, ich rozkładu w czasie oraz możliwości retencji – naturalnej i sztucznej, w tym zdolności zagospodarowania opadów w miejscu powstania. Przy niekorzystnych uwarunkowaniach pogodowych może występować deficyt wody.
Pogarszająca się jakość żywności	Częściowo aktualny	Jak wynika z informacji Głównego Inspektoratu Sanitarnego, pogarsza się jakość żywności z Polski. Z drugiej jednak strony rośnie popularność zdrowej, ekologicznej żywności.

Zmniejszanie się powierzchni gruntów zdegradowanych i zdewastowanych	Nieaktualny	W ostatnim dziesięcioleciu nie obserwuje się zdecydowanego zmniejszania powierzchni gruntów zdegradowanych i zdewastowanych, wahającej się wokół 0,2% pow. kraju. W 2014 roku jedynie 62,8 tys. hektarów (ok. 0,2% pow. lądowej) wymagało rekultywacji, przy czym grunty, które w pełni utraciły wartości użytkowe stanowiły 89,4%.
Regularnie zmniejszanie się przewidywanego poziomu emisji substancji zanieczyszczających powietrze i gazów cieplarnianych	Aktualny	W Polsce od 2011 roku odnotowuje się stopniową poprawę stanu jakości powietrza. Wyjątkiem był 2014 roku, kiedy odnotowano zwiększenie liczby stref z przekroczeniami dopuszczalnych stężeń dla pyłu PM10 z 36 na 42. Poprawę jakości powietrza widać również poprzez zmniejszenie się obszarów, na których niedotrzymywane są normy jakości powietrza. W związku z uruchomionymi programami (np. wymiana kotłów) i przyjętymi uchwałami antysmogowymi na poziomie województw przewidywalna jest dalsza poprawa w tym zakresie.
Rosnący poziom lesistości	Aktualny	Od 1995 do 2014 roku powierzchnia lasów zwiększyła się o 504 tys. ha. Podstawą prac zalesieniowych jest „Krajowy program zwiększania lesistości”, zakładający wzrost lesistości do 30 proc. w 2020 r. i do 33 proc. w 2050 roku.
Wzrastający stopień zagrożenia wybranych grup roślin, zwierząt i siedlisk przyrodniczych	Aktualny	Wybrane grupy roślin i zwierząt oraz siedliska przyrodnicze zagrożone są wyginięciem.
Rosnąca powierzchnia gospodarstw ekologicznych	Aktualny	Wraz z rosnącym popytem na żywność ekologiczną pow. gospodarstw ekologicznych będzie się zwiększała.

<p>Zwiększanie się zapotrzebowania na energię pierwotną, w tym wzrost zapotrzebowania na węgiel i gaz ziemny, przy jednoczesnym spadku procentowego udziału zużycia węgla kamiennego i węgla brunatnego oraz wzrostu udziału gazu ziemnego</p>	<p>Aktualny</p>	<p>Z raportu przygotowanego przez Agencję Rynku Energii wynika, że produkcja energii elektrycznej netto wzrośnie do 2030 r. do 193,3 TWh wobec 141,9 TWh w 2010 r., co oznacza wzrost o 36,3 proc. W tym samym czasie zapotrzebowanie wzrośnie z 119,4 TWh do 167,6 TWh. W horyzoncie prognozy udział węgla kamiennego w produkcji energii elektrycznej spada z 55 proc. w roku bazowym do 21 proc. na koniec okresu prognozy. Produkcja energii elektrycznej na bazie węgla brunatnego nie będzie się zmniejszać. Ilość energii elektrycznej wytwarzanej z gazu ziemnego będzie rosła w całym okresie prognozy.</p>
<p>Powstawanie i upowszechnianie się technologii, które pozwolą udostępnić nowe źródła energii</p>	<p>Aktualny</p>	<p>W dziedzinie nowych źródeł energii powstają nowe technologie zwiększające efektywność wykorzystania energii z OZE.</p>
<p>Znaczna poprawa efektywności wykorzystania energii z odnawialnych źródeł energii dzięki lokalizowaniu jej blisko odbiorcy (generacja rozproszona)</p>	<p>Częściowo aktualny</p>	<p>Cel wyznaczony dla Polski do 2020 r. to zwiększenie udziału energii wytwarzanej z OZE do 15 proc. całkowitego zużycia energii, zaś średnioterminowy cel do 2010 r. - 8,8 proc.. Do 2010 r. cel ten udało się zrealizować na poziomie 9,5 proc. W 2012 roku udział energii odnawialnej wynosił 10,9 proc., rok później 11,3 proc. W 2013 i 2014 roku udział ten wyniósł 11,9%. Z uwagi na zmiany wprowadzone do ustawy OZE w 2017 roku mogą wystąpić trudności w rozwoju odnawialnych źródeł energii w Polsce.</p>

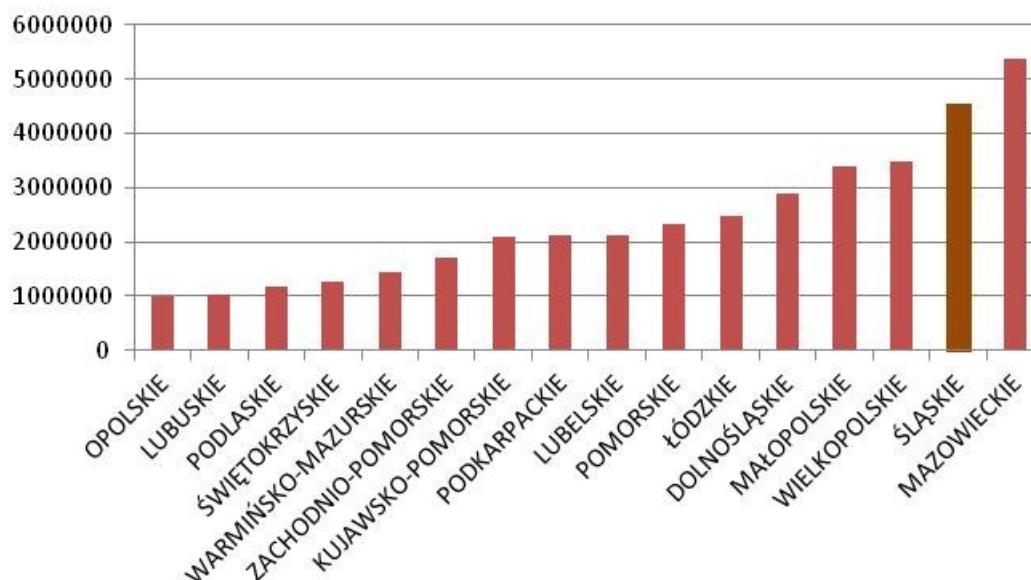
Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa śląskiego na tle Polski

Do oceny sytuacji społeczno-gospodarczą województwa śląskiego wykorzystano dane GUS.

Część trendów demograficznych można równolegle zaobserwować zarówno na poziomie Polski, jak i województwa śląskiego, choć jednocześnie występują elementy różnicujące analizowany region od reszty Polski.

W połowie 2017 roku województwo śląskie liczyło ponad 455 tys. mieszkańców, co stanowiło 11,8% ogółu ludności zamieszkującej Polskę. Analizowany region – zaraz po województwie mazowieckim – należy do najludniejszych w całym kraju. Trzeba jednocześnie odnotować, że na przestrzeni piętnastu lat (2000-2015) populacja regionu spadła o 3,95 proc., co w dużej mierze jest rezultatem największego w kraju odpływu migracyjnego. W analogicznym okresie, ludność Polski nieznacznie zwiększyła się (o 0,48 proc.). Województwo śląskie, łódzkie i opolskie należą do tych obszarów, w których skala procesów depopulacyjnych jest najwyższa.

Wykres 1. Liczba ludności w przekroju województw (stan z 30.06.2017 r.)

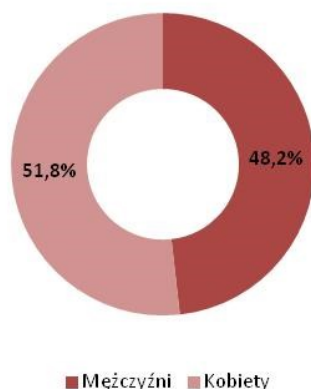


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rozkład populacji ze względu na płeć jest podobny w województwie śląskim do tego, co można zaobserwować w całej Polsce i pozostałych województwach. Kobiety w województwie śląskim stanowią 51,8 proc. mieszkańców województwa i jest to wartość zbliżona do średniej dla Polski

wynoszącej 51,6 proc. Współczynnik feminizacji wynoszący dla województwa śląskiego 107 ma taką samą wartość co średnia obliczona dla Polski.

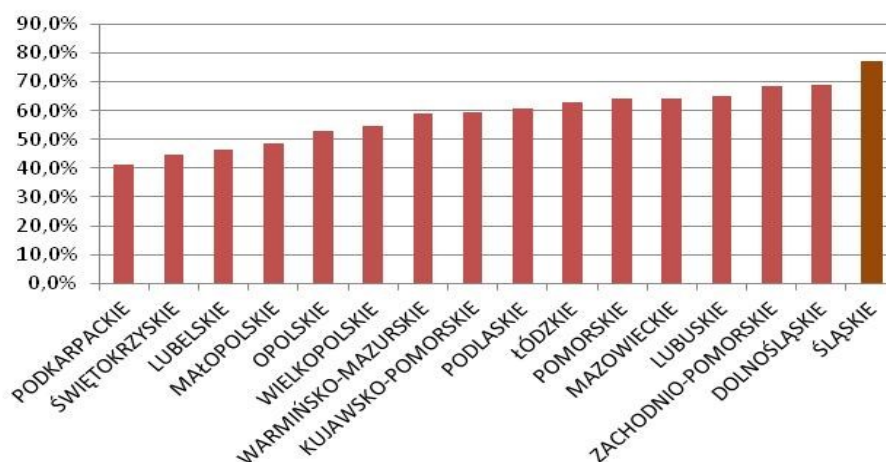
Wykres 2. Ludność województwa śląskiego według płci (stan z 30.06.2017 r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Istotne różnice między Polską a województwem śląskim uwidaczniają się w kontekście rozkładu ludności ze względu na miejsce zamieszkania. 60,2 proc. mieszkańców Polski żyje w miastach, a pozostałe 39,8 proc. na terenach wiejskich. Opis profilu demograficznego woj. śląskiego wygląda zupełnie inaczej z uwagi na fakt, że ponad ¾ osób żyje w ośrodkach miejskich (76,9 proc.), a tylko co czwarty mieszkaniec regionu (23,1 proc.) mieszka na wsi. Analiza danych dotyczących udziału ludności miejskiej w ogólnej liczbie populacji województw daje podstawy do stwierdzenia, że woj. śląskie jest najbardziej zurbanizowanym regionem w Polsce (tę pozycję utrzymuje od bardzo wielu lat). Drugie w zestawieniu woj. dolnośląskie posiada mniejszy udział ludności miejskiej aż o 8 punktów proc.

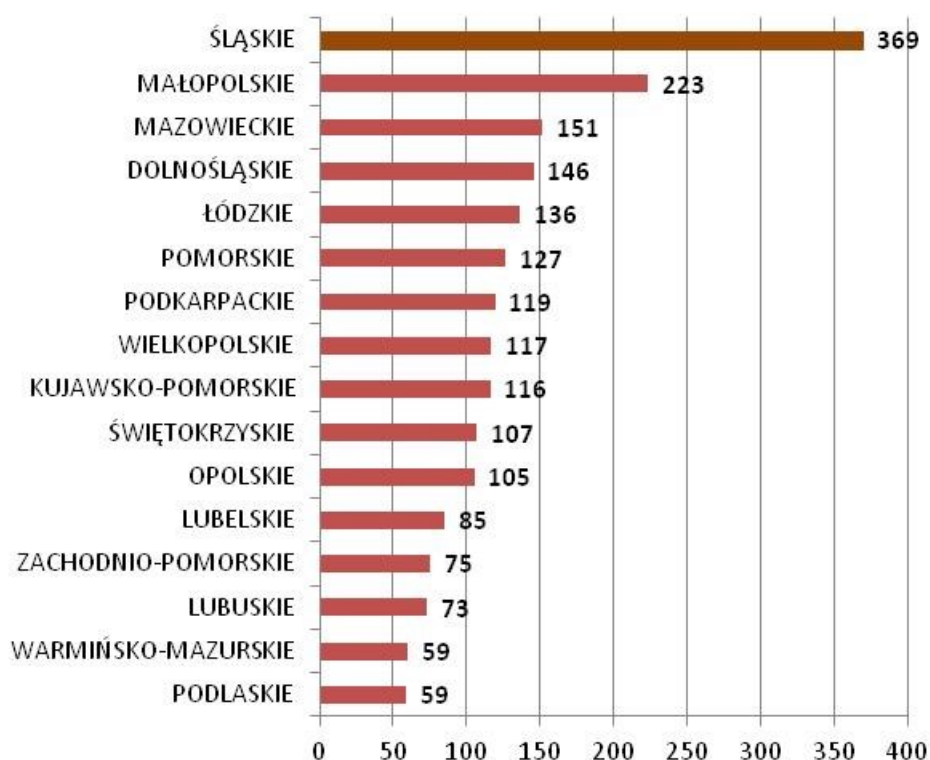
Wykres 3. Procentowy udział ludności miejskiej w przekroju województw (stan z 30.06.2017 r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Specyfika woj. śląskiego na tle Polski wyraża się bardzo dużą gęstością zaludnienia. Z wynikiem 369 osób przypadających na 1 km² powierzchni, region ten plasuje się na pierwszym miejscu spośród wszystkich województw. Trzeba jednocześnie dodać, iż jest to wynik trzykrotnie wyższy od średniej obliczonej dla Polski (123 osoby na 1 km²). Oprócz woj. śląskiego do najgęściej zaludnionych województw w kraju należy zaliczyć: małopolskie (223) i mazowieckie (151), aczkolwiek żadne z nich nie ma zbliżonego poziomu zagęszczenia zaludnienia do analizowanego regionu.

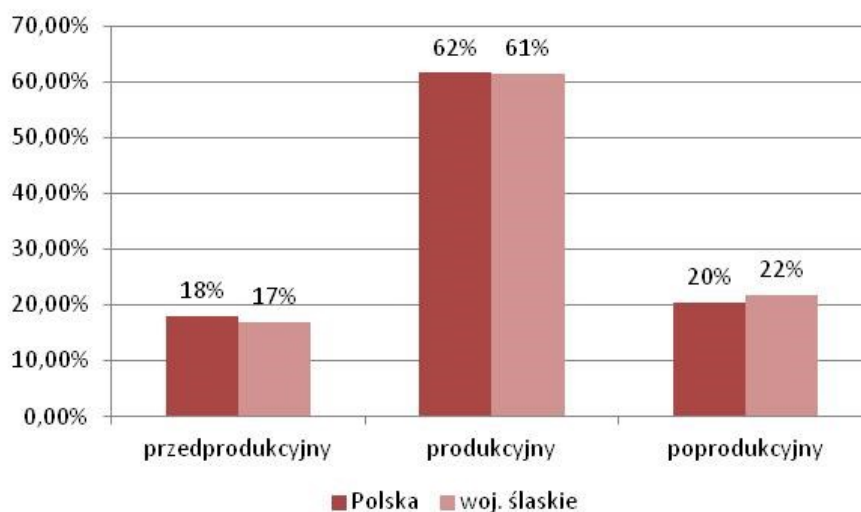
Wykres 4. Liczba ludności na 1 km² według województw (stan z 30.06.2017 r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Starzenie się społeczeństwa jest procesem obserwowanym zarówno w skali krajowej, jak i regionalnej, przy czym w województwie śląskim odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym jest niższy od wyniku obliczonego dla Polski (odpowiednio 16,9 proc. i 18,0 proc. według stanu z połowy 2017 roku), natomiast wyższy jest w regionie odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (o 1,6 punktu proc.). Udział osób w wieku produkcyjnym jest niemal taki sam dla województwa śląskiego i Polski (odpowiednio 61,4 proc. i 61,5 proc.). Dane te pokazują, że województwo śląskie jest obszarem silniej przeżywającym problemy demograficzne.

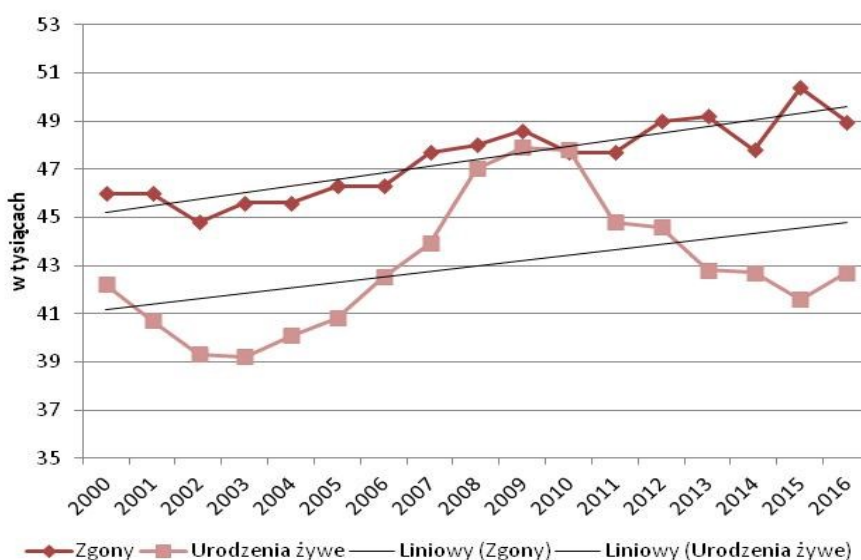
Wykres 5. Procentowy udział osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym (stan z 30.06.2017 r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Niekorzystne tendencje demograficzne w województwie śląskim są zaostrzane przez negatywne zjawiska w zakresie ruchu naturalnego ludności. W okresie 2000-2016 liczba zgonów notowanych na analizowanym obszarze była wyższa od liczby urodzeń żywych (jedynym wyjątkiem jest rok 2010, kiedy zaszła odwrótne relacja). Rekordowy deficyt urodzeń miał miejsce w 2015 roku, kiedy wyniósł on aż 8,8 tys. W ubiegłym roku deficyt ten zmniejszył się do poziomu 6,2 tys.

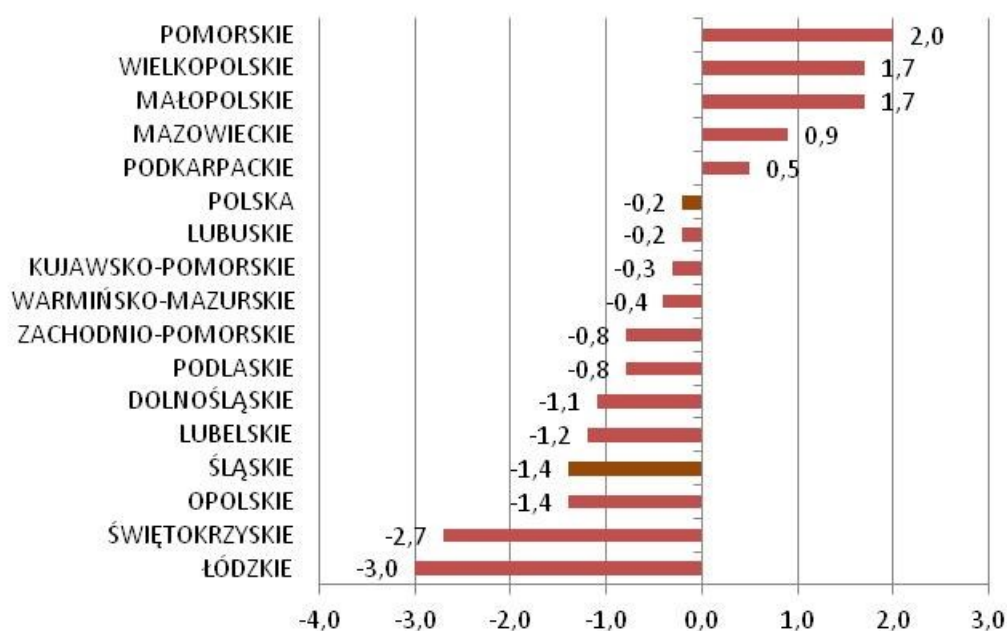
Wykres 6. Urodzenia żywe i zgony w woj. śląskim w latach 2000-2016 (stan z 31.12.2016 r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Porównanie przyrostu naturalnego na 1000 ludności notowanego w województwie śląskim i innych regionach Polski pokazuje, że na analizowanym obszarze występuje poważniejsza skala problemów niż w innych częściach kraju. Woj. śląskie należy do grupy 11 województw, w którym odnotowano ujemny przyrost naturalny, przy czym śląskie i opolskie (z wartością na poziomie -1,4) mają jeden z najgorszych wyników. Tylko województwa świętokrzyskie (-2,7) i łódzkie (-3,0) mają gorsze rezultaty. Średnia obliczona dla kraju wyniosła -0,2. Trzeba jednocześnie zauważyć, że 5 województw zanotowało w 2016 roku dodatki przyrostu naturalnego (najwyższy wynik odnotowano na terenie woj. pomorskiego).

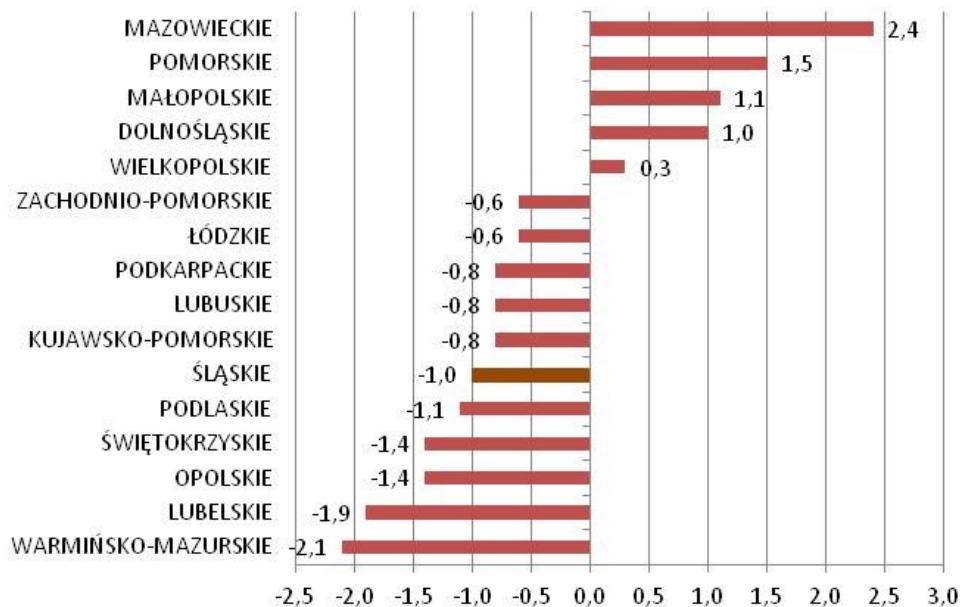
Wykres 7. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w przekroju województw (stan z 31.12.2016)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na niekorzystny obraz sytuacji demograficznej w województwie śląskim wpływa również odpływ migracyjny ludności, którego skala na przestrzeni ostatnich lat należała do najwyższych w kraju. W 2016 roku ogólne saldo migracji na analizowanym obszarze przyjęło wartość ujemną (-1,0). Spośród 16 województw, 5 zanotowało gorszy wynik od województwa śląskiego, a 10 zanotowało korzystniejszy bilans migracyjny. Najgorzej w tym zestawieniu wypadło woj. warmińsko-mazurskie (-2,1), a najlepiej woj. mazowieckie, z dodatnim saldem migracji na poziomie 2,4.

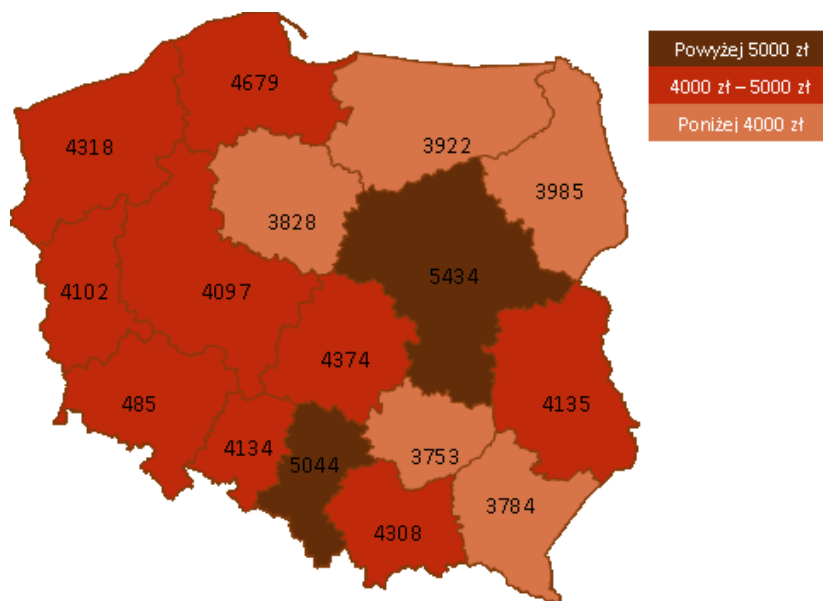
Wykres 8. Ogólne saldo migracji na 1000 ludności w przekroju województw (stan z 31.12.2016)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Specyfikę woj. śląskiego na tle Polski zauważyć można także na poziomie gospodarczym. Jest to region, w którym średnie wynagrodzenie brutto należy do najwyższych w kraju. Tylko w województwie mazowieckim wynagrodzenia utrzymują się na wyższym poziomie.

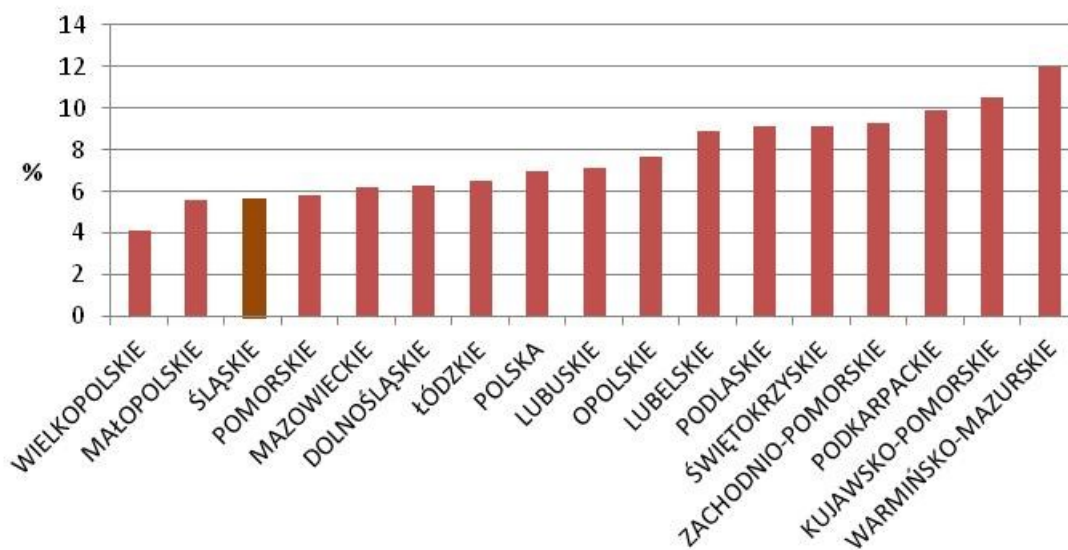
Mapa 1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w województwach (stan z 31.12.2016 r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Generalnie korzystnie prezentuje się również sytuacja na rynku pracy w województwie śląskim. Stopa bezrobocia w połowie 2017 roku wyniosła 5,7 proc. i była to jedna z najniższych wartości spośród wszystkich województw. Tylko na terenie województw wielkopolskiego (4,1 proc.) i małopolskiego (5,6 proc.) sytuacja na rynku pracy jest lepsza niż na analizowanym obszarze. Stopa bezrobocia obliczona dla kraju wyniosła 7 proc., a więc była wyższa o 1,3 punktu proc. niż w województwie śląskim.

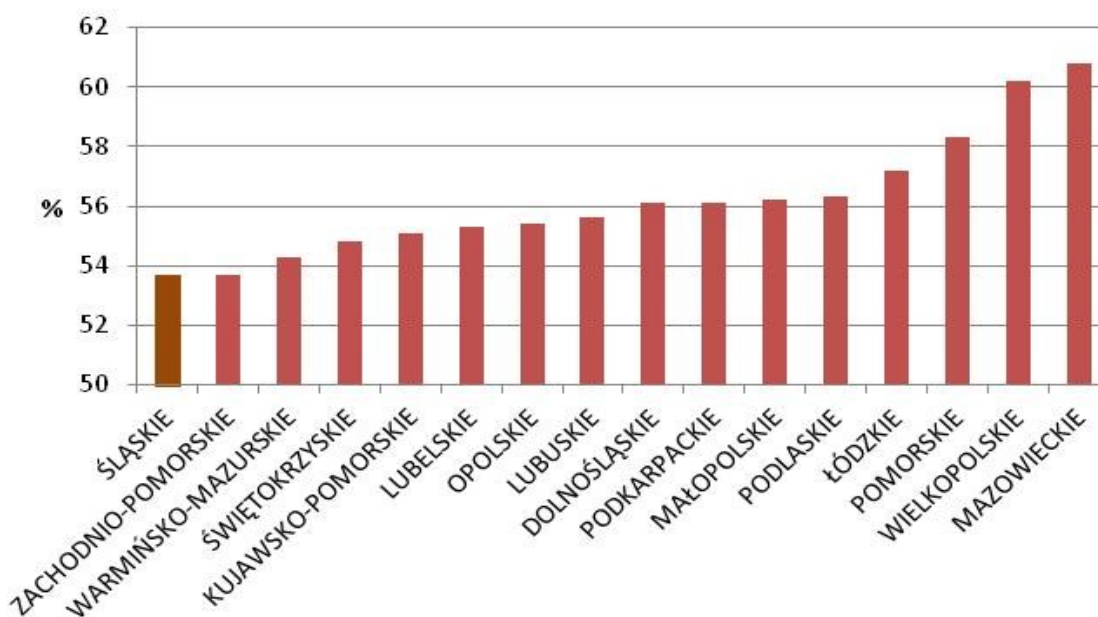
Wykres 9. Stopa bezrobocia w przekroju województw (stan z 30.06.2017 r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Nieco inne światło na śląski rynek pracy rzuca analiza współczynnika aktywności zawodowej. Współczynnik ten to procentowy udział aktywnych zawodowo w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej. Ludność aktywna zawodowo to natomiast osoby w wieku 15 lat i powyżej uznane za pracujące lub bezrobotne. W II kwartale 2017 roku województwo śląskie z wynikiem 53,7 proc. uplasowało się razem z zachodnio-pomorskim na ostatnim miejscu w rankingu województw. Oznacza to, że na analizowanym obszarze na każde 100 osób, które ukończyły 15 lat, prawie 54 osoby były aktywne zawodowo, czyli miały pracę lub jej poszukiwały.

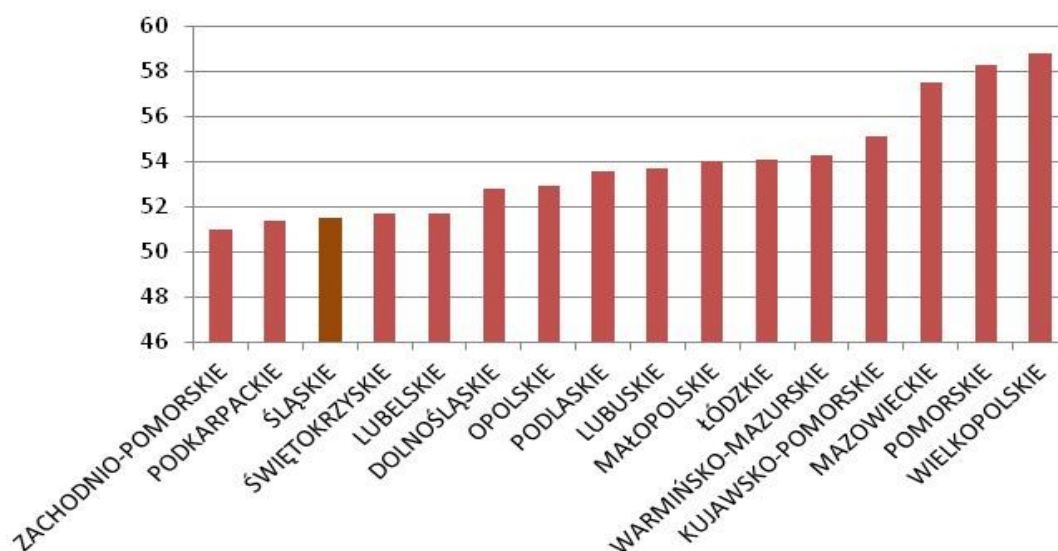
Wykres 10. Współczynnik aktywności zawodowej w przekroju województw (stan z 30.06.2017 r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Porównanie współczynników zatrudnienia uzyskiwanych przez województwa również nie przemawia na korzyść analizowanego województwa. Śląskie z wynikiem 51,5 proc. zajmuje jedno z ostatnich miejsc. Na analizowanym obszarze, na każde 100 osób, które ukończyły 15 lat, przypadało prawie 52 pracujących. Dla kontrastu – w Wielkopolsce aż 59.

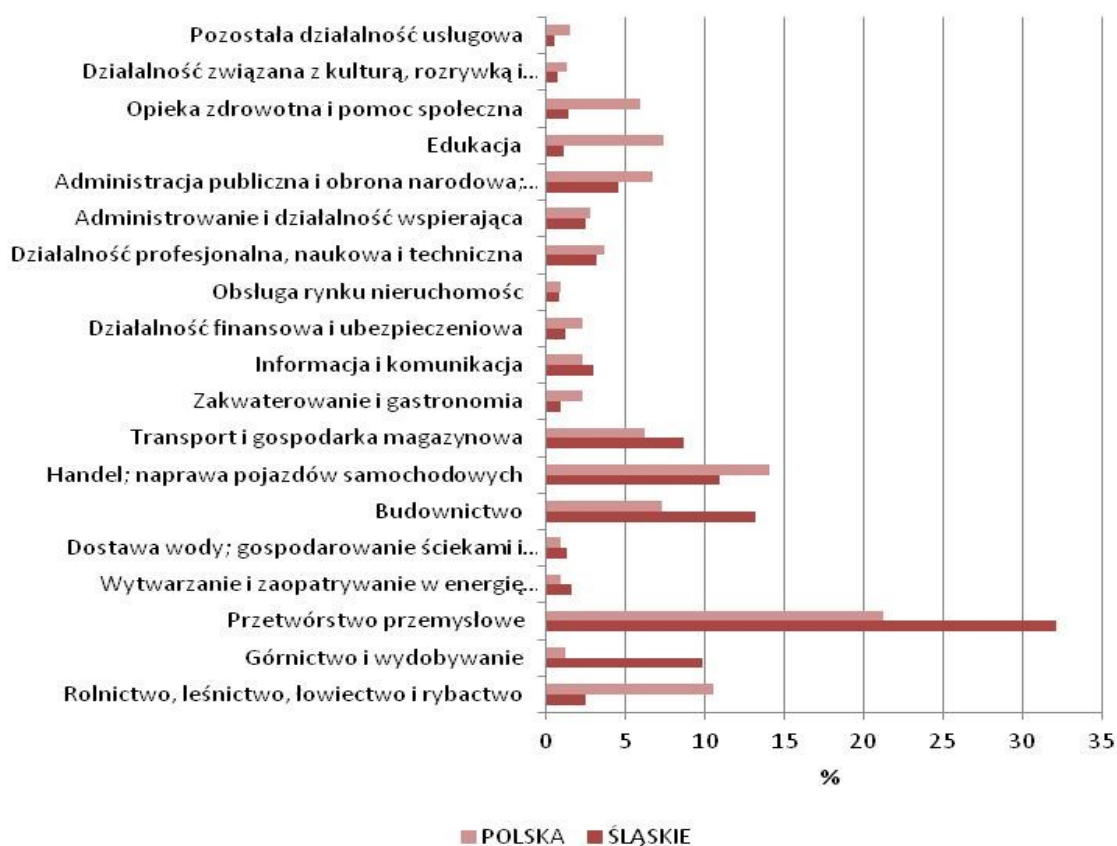
Wykres 11. Współczynnik zatrudnienia w przekroju województw (stan z 30.06.2017 r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na podstawie analizy porównawczej struktury zatrudnienia według sekcji PKD w województwie śląskim i Polsce można stwierdzić występowanie wielu różnic. Największe uwidaczniają się w takich kategoriach jak: przetwórstwo przemysłowe, górnictwo i wydobywanie oraz budownictwo. Z uwagi na profil gospodarczy województwa, charakteryzujący się najwyższym w Polsce poziomem uprzemysłowienia i występowaniem bogactw naturalnych, w tym złóż węgla kamiennego, gospodarka regionu opiera się w dużej mierze na przetwórstwie przemysłowym i górnictwie. Według stanu na połowę 2017 roku, udział zatrudnionych w obu gałęziach gospodarki w ogólnej liczbie pracujących wyniósł odpowiednio 32,1. i 9,8 proc., podczas gdy w skali kraju udział ten był znacznie mniejszy i wynosił 21,2 i 1,2 proc. Udział zatrudnionych w budownictwie wyniósł 13,2 proc., co było wynikiem wyższym o blisko 5 punktów proc. od średniej obliczonej dla kraju. W skali Polski wyższy udział pracujących występował m.in. w takich gałęziach gospodarki jak: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (10,5 proc. w skali kraju i tylko 2,5 proc. w regionie), handel; naprawa pojazdów samochodowych (14,1%, a więc o ponad 3 punkty proc. więcej niż w województwie śląskim), edukacja (odpowiednio 7,4 i 1,4 proc.) oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna (dla kraju wynik na poziomie 5,9 proc., a dla analizowanego obszaru tylko 1,4 proc.).

Wykres 12. Pracujący według sekcji PKD (stan z 30.06.2017 r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności stopniowo rośnie w regionie. W 2013 roku liczba podmiotów wyniosła 1001, rok później 1007, natomiast w 2015 roku już 1019. Co prawda są to wartości nadal niższe od średniej krajowej (1089 podmiotów w 2015 roku), jednak dzięki sukcesywnemu wzrostowi możliwe jest osiągnięcie podobnego poziomu w perspektywie kilku najbliższych lat.

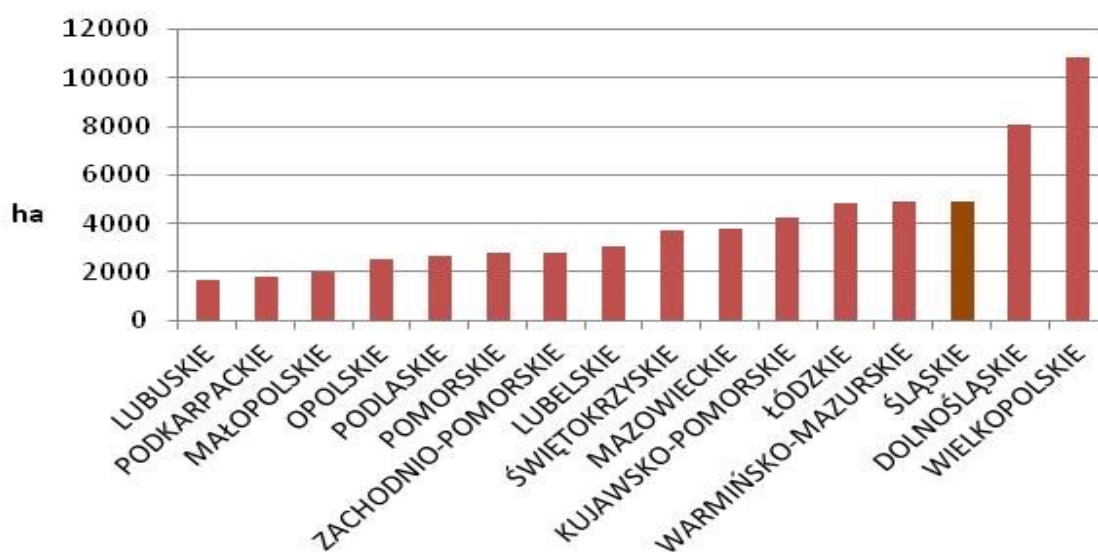
Wzrost odnotowano także w zakresie nakładów na działalność badawczo-rozwojową w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W 2013 roku nakłady te wyniosły 275,5 zł, natomiast już dwa lata później 295,4 zł (wzrost o 7,2 proc.). Trzeba jednak zauważyć, że aktualny poziom nakładów nadal jest znacznie niższy od średnich nakładów w Polsce (o ponad 170 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca).

W odniesieniu do kwestii infrastrukturalnych nie można mówić o poważnych różnicach między województwem śląskim a Polską. Województwo Śląskie charakteryzuje się rozbudowaną siecią drogową i kolejową. Posiada też lotnisko w Pyrzowicach, które rocznie obsługuje ponad 3 mln pasażerów i jest jednym z największych lotnisk w Polsce.

To, co negatywnie odbija się na regionie to niekorzystne uwarunkowania środowiskowe. Szczególnego podkreślenia wymaga bardzo duże zanieczyszczenie powietrza. Znaczna liczba zakładów szczególnie uciążliwych przekłada się na wysoką emisję szkodliwych dla zdrowia substancji. Jak podają szacunki GUS, zakłady z terenu województwa śląskiego mają 48 proc. udział w całkowitej emisji gazów w Polsce oraz 23 proc. udział w emisji pyłów.

Innym problemem jest na występowanie stosunkowo dużej powierzchni gruntów wymagających rekultywacji, którą GUS na podstawie danych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oszacował na 4890 hektarów (8 proc. ogółu gruntów wymagających rekultywacji w skali kraju). Jest to trzeci najwyższy wynik w rankingu województw. Tylko w województwach dolnośląskim i wielkopolskim powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji jest wyższa. W całym 2016 roku udało się zrehabilitować na terenie omawianego województwa tylko 43 hektary, z czego 14 wykorzystano na cele rolnicze, a 10 na cele leśne.

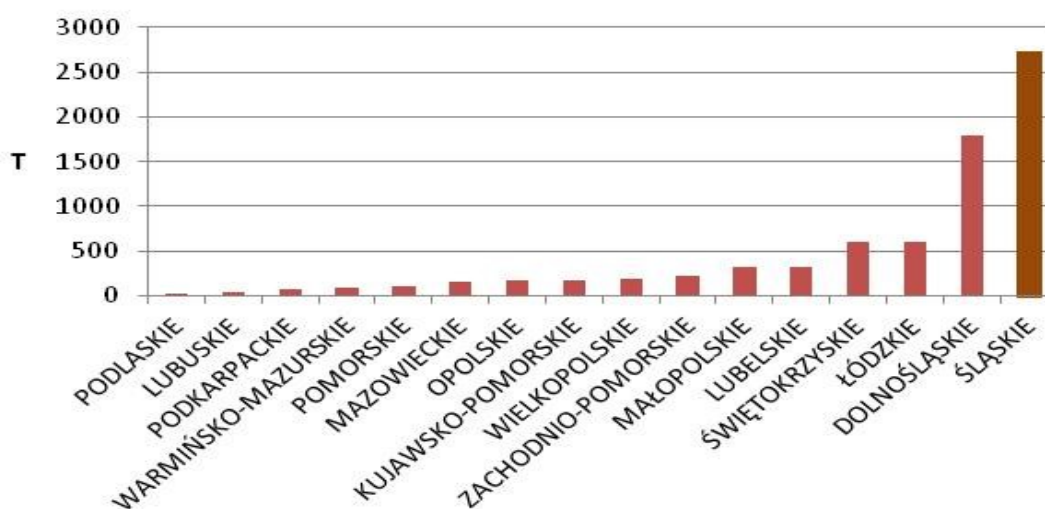
Wykres 13. Grunty wymagające rekultywacji w przekroju województw (stan z 31.12.2016 r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Do zjawisk negatywnie wpływających na stan środowiska naturalnego należy zaliczyć to, że na terenie województwa śląskiego wytwarza się największą w Polsce liczbę opadów w ciągu roku. Miernikiem poziomu wytwarzania odpadów jest wskaźnik ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku na 1 km² w tonach. Województwo śląskie w 2016 roku uzyskało wynik na poziomie 2739 ton na km² i był to jednocześnie rezultat o 35% wyższy od wyniku województwa dolnośląskiego, zajmującego drugie miejsce w zestawieniu.

Wykres 14. Odpady wytworzone w ciągu roku na 1 km² w tonach (stan z 31.12.2016 r.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ocena końcowa

Województwo śląskie, mimo korzystnej na tle kraju sytuacji gospodarczej, przejawiającej się spadkiem poziomu bezrobocia, wzrostem poziomu wynagrodzeń, rosnącą liczbą podmiotów gospodarczych, przeżywa liczne problemy, głównie o charakterze demograficznym i społecznym.

Województwo śląskie ma największą gęstość zaludnienia w kraju oraz najwyższy wskaźnik urbanizacji, jednak z roku na rok spada zarówno gęstość zaludnienia, jak i wskaźnik urbanizacji. Wynika to ze stałego odpływu migracyjnego ludności (zarówno jeśli chodzi o migracje zagraniczne, jak i międzywojewódzkie), ujemnego przyrostu naturalnego i przenoszenia się ludności z miast na obszary wiejskie. W regionie od wielu lat obserwuje się procesy depopulacyjne. Prognozuje się, że liczba ludności województwa spadnie do roku 2050 o ponad 890 tys. (ok. 20% ogółu ludności). Ludność województwa znajduje się w cyklu starzenia się. Obserwuje się bowiem stały wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku produkcyjnym.

Nowe trendy rozwojowe

Dynamiczna sytuacja na rynkach światowych, owocująca wieloma przełomowymi wydarzeniami o wymiarze społecznym, ekonomicznym i politycznym, wpływa na kształtowanie się nowych uwarunkowań rozwoju krajowego i regionalnego oraz inicjuje nowe trendy, na które trzeba zwrócić uwagę przy diagnozowaniu otoczenia zewnętrznego. Nowe uwarunkowania i trendy trafnie identyfikuje Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Diagnozy zawarte w tym dokumencie przywołać można jako potwierdzenie zachodzących zmian w otoczeniu międzynarodowym, które mogą wpływać na rozwój na poziomie krajowym i regionalnym.

Do najważniejszych nowych trendów należy zaliczyć:

- ✓ tendencje do większej integracji w ramach Unii Gospodarczej i Walutowej, co może skutkować ściślejszą koordynacją polityk gospodarczych, a więc również większą skalą interakcji pomiędzy poszczególnymi gospodarkami państw UE. Tendencja ta może prowadzić do tworzenia Europy tzw. dwóch prędkości i pogłębiania się podziałów w UE.
- ✓ tendencja polegająca na osłabieniu dynamiki rozwoju gospodarki światowej, a przede wszystkim zaostrenia problemów u najważniejszych partnerów gospodarczych Polski

(konsekwencje długotrwałego kryzysu finansowego, pogorszenie stanu finansów publicznych, niskie tempo wzrostu gospodarczego, utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych, napływ imigrantów i wynikające z tego problemy społeczne).

- ✓ nowe tendencje rodzi wejście w życie Transatlantyckiego Partnerstwa w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP) oraz Kompleksowej Umowy Gospodarczo-Handlowej pomiędzy Unią Europejską a Kanadą (CETA). W związku z zawartymi umowami możliwy jest potencjalny wzrost ekspansji na rynek północnoamerykański, liberalizacja dostępu do rynku zamówień publicznych, wzrost konkurencyjności i innowacyjności związany z napływem BIZ i transferem technologii oraz zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego. Z drugiej strony porozumienia mogą generować negatywne efekty dla sektora rolnictwa i branży chemicznej.
- ✓ nowe tendencje pojawią się również w związku z procesem opuszczania UE przez Wielką Brytanię. Pod wpływem Brexitu, zmianie ulegnie nie tylko sytuacja samej Wielkiej Brytanii, ale zmieni się położenie UE, w tym przede wszystkim wielkość budżetu UE, pozycja UE na arenie międzynarodowej, rozkład sił między państwami unijnymi. Brexit może oznaczać odpływ z Wielkiej Brytanii inwestorów, którzy mogą przenosić się na inne rynki (może na tym korzystać Polska). Problemy dla Polski mogą wywołać konsekwencje Brexitu dla polskich emigrantów zarobkowych.
- ✓ kryzys migracyjny w Europie spowodowany masowym przybywaniem uchodźców i imigrantów głównie z Syrii, Afganistanu i Iraku. Odnotowano przypadki, gdy masowa migracja była wykorzystywana przez organizacje terrorystyczne do przetrzymywania na teren Europy swoich członków. W społeczeństwach Europy Zachodniej spadło poczucie bezpieczeństwa.

Analiza uwarunkowań zewnętrznych i implikacje dla SRW

Na potrzeby ewaluacji przeprowadzono badanie uwarunkowań zewnętrznych, obejmując analizą zarówno sferę realną, jak i sferę instytucjonalno-prawną, w celu sprawdzenia, jakie zaszły zmiany oraz określić ich wpływ na dynamikę rozwoju województwa i odpowiedzieć na pytanie, czy zachodzi potrzeba zmiany priorytetów i celów SRW.

Uwarunkowania zewnętrzne	Wpływ na sytuację w województwie śląskim	Implikacje dla SRW
<p>Przyjęcie ustawy o rewitalizacji. Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji uchwalona została przez Sejm na podstawie projektu przedstawionego przez Radę Ministrów. Podpisanie ustawy przez Prezydenta RP nastąpiło w dniu 28 października 2015 r., zaś jej publikacja w Dzienniku Ustaw, pod pozycją 1777 – w dniu 3 listopada 2015 r. Przepisy ustawy weszły w życie z dniem 18 listopada 2015 r., za wyjątkiem zmiany dotyczącej podatku od nieruchomości, której wejście w życie oznaczono na 1 stycznia 2016 r., zgodnie z regułami dotyczącymi wejścia w życie przepisów podatkowych</p>	<p>Stosowanie zapisów ustawy o rewitalizacji ma charakter fakultatywny do 31 grudnia 2023 roku. Aczkolwiek już dzisiaj gminy mogą stosować się do zapisów ustawowych. Stosowanie się do zapisów ustawy umożliwia ustanawianie Specjalnych Stref Rewitalizacyjnych, w których obowiązywać mogą szczególne regulacje prawne ułatwiające prowadzenie rewitalizacji, np. uproszczony sposób udzielania niektórych zamówień publicznych oraz możliwość udzielania dotacji na remonty nieruchomości.</p>	<p>Ustawa o rewitalizacji stosuje pojęcie rewitalizacja w formie bezprzymiotnikowej. Odchodzi się więc od stosowania pojęcia takiego jak: rewitalizacja społeczna. Aktualizacja SRW powinna uwzględniać obowiązujący kanon pojęć i uspołnić zapisy SRW z zapisami ustawowymi.</p>
<p>Rodzina 500 plus. Realizowany w Polsce od 1 kwietnia 2016 program, mający za zadanie pomóc rodzinom w wychowaniu dzieci poprzez comiesięczne świadczenia wychowawcze na drugie i każde kolejne dziecko w rodzinie w wysokości 500 złotych. Świadczenie na pierwsze dziecko jest uzależnione od spełnienia kryterium dochodowego. Jego podstawą normatywną jest ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. z 2017 r. poz. 1851).</p>	<p>Program realizowany od II kwartału 2016 roku pozytywnie wpływa na sytuację rodzin wielodzietnych, szczególnie o niższych dochodach. Program może też odegrać pozytywną rolę w stymulowaniu przyrostu naturalnego. Województwo śląskie, które doświadcza ujemnego przyrostu naturalnego, może skorzystać na działaniu programu Rodzina 500 plus i uzyskać dodatni przyrost naturalny.</p>	<p>Program Rodzina 500 plus nie rodzi potrzeby zmiany priorytetów lub celów SRW.</p>
<p>Przyjęcie uchwały nr 115/2016 Rady Ministrów z dnia 27 września 2016 r. w sprawie przyjęcia Narodowego Programu Mieszkaniowego oraz zatwierdzenie programu Mieszkanie Plus w ramach ustawy o Krajowym Zasobie Nieruchomości z 11 września 2017 roku. Program Mieszkanie Plus zakłada zwiększenie dostępu do mieszkań dla osób o średnich i niskich dochodach oraz poprawę stanu</p>	<p>Program rządowy może pozytywnie wpłynąć na dostępność mieszkań dla rodzin o średnich i niskich dochodach. W sprawie realizacji programu podpisano już kilkadziesiąt listów intencyjnych z gminami z różnych części Polski. Nowe mieszkania powstaną też w kilku miastach województwa śląskiego. Inwestycje zaplanowano w Piekarach Śląskich, Chorzowie, Gliwicach, Katowicach, Mysłowicach, Tychach, Zabrze i Żorach. Realizacja pro-</p>	<p>Realizacja rządowego programu Mieszkanie Plus nie rodzi konieczności korygowania priorytetów lub celów SRW.</p>

<p>technicznego zasobów mieszkaniowych wraz ze zwiększeniem ich efektywności energetycznej. Zgodnie z założeniami programu mają powstać m.in. tania mieszkania na wynajem z możliwością nabycia do nich prawa własności. Do udziału w programie preferowane będą rodziny wielodzietne i rodziny o niskich dochodach.</p>	<p>gramu na terenie woj. śląskiego może częściowo poprawić problem mieszkańców regionu w zaspakajaniu potrzeb mieszkaniowych.</p>	
--	---	--

Ocena końcowa

Zdecydowana większość prognoz i trendów wpisanych do SRW okazała się prawidłowa i zachowuje swoją aktualność. W przypadku dziewięciu prognoz należy wprowadzić korektę z uwagi na to, że nie znalazły one potwierdzenia w rzeczywistości. Ponadto zidentyfikowano pięć nowych trendów, które należałoby ująć w zaktualizowanej strategii. Analiza uwarunkowań zewnętrznych nie wykazała, aby konieczna była zmiana priorytetów lub celów SRW.

Rekomendacje

Zaleca się, aby w procesie aktualizacji SRW dodać pięć nowych trendów rozwojowych związanych z:

- ✓ kryzysem migracyjnym;
- ✓ Brexitem;
- ✓ podpisaniem Transatlantyckiego Partnerstwa w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP) oraz Kompleksowej Umowy Gospodarczo-Handlowej pomiędzy Unią Europejską a Kanadą (CETA);
- ✓ pogłębianiem integracji w ramach Unii Gospodarczej i Walutowej;
- ✓ osłabieniem dynamiki rozwoju gospodarki światowej.

Zaleca się także usunięcie trendów, których aktualność została negatywnie zweryfikowana.

Wartym rozważenia pomysłem jest katalogowanie trendów i uwarunkowań w taki sposób, aby wyodrębnić poziom globalny, europejski i krajowy i w ramach zaproponowanych wymiarów wskazać i opisać procesy, które wpływają pozytywnie lub negatywnie na szanse rozwojowe województwa śląskiego.

IV. Analiza SWOT w ramach obszarów priorytetowych

Integralną częścią SRW jest analiza SWOT, którą opracowano osobno dla każdego obszaru priorytetowego.

Celem ewaluacji jest weryfikacja szans i zagrożeń ujętych w dokumencie strategicznym oraz wskazanie nowych szans i zagrożeń, których nie zawarto w analizie SWOT.

Dla osiągnięcia wyżej wymienionego celu przeprowadzono indywidualne wywiady pogłębione z ekspertami oraz pracownikami UMWŚ lub jednostkami podległymi, a także zrealizowano panel ekspercki, w ramach którego odbyła się pogłębiona dyskusja nad tą problematyką.

Weryfikacja szans i zagrożeń ujętych w SRW

Analiza SWOT I obszar priorytetowy (A) – Nowoczesna gospodarka	
Szanse	Ocena aktualności
Dostępność środków zewnętrznych wspierających rozwój sektora B+R i współpracy na rzecz inteligentnych specjalizacji	Aktualny. Na działania badawcze, innowacyjne skierowany jest strumień środków krajowych i unijnych.
Łatwy przepływ wiedzy i rozwiązań technologicznych	Aktualny. Poprawia się przepływ wiedzy i rozwiązań technologicznych, aczkolwiek w tym obszarze konieczny jest dalszy postęp.
Rozwój gospodarki opartej na wiedzy	Aktualny. Transformacja w kierunku gospodarki opartej na wiedzy dokonuje się na terenie województwa śląskiego.
Rozwój e-usług	Aktualny. E-usługi nie tylko rozwijają się, ale stają się również coraz bardziej dostępne dla mieszkańców województwa śląskiego.
Rozwój sektora nowoczesnych usług biznesowych	Aktualny. Sektor nowoczesnych usług biznesowych (Business Process Outsourcing – BPO, Information Technology Outsourcing – ITO, shared service center – SSC) należy do sektorów intensywnie rozwijających się. Sektor ten ma pozytywne perspektywy rozwoju w kolejnych latach.
Tworzący się rynek na tzw. „czyste technologie”	Aktualny. Zielona gospodarka, „czyste technologie” to rynek, który według prognoz ma być sektorem intensywnie rozwijającym się w przyszłości.

„Moda” na produkty regionalne	Aktualny. Produkty regionalne zyskały zaufanie klientów i cieszą się dużym zainteresowaniem.
Rozwój technologii informatycznych umożliwiających tworzenie sieci współpracy	Aktualny. Technologie informatyczne zrewolucjonalizowały wiele obszarów życia, w tym umożliwiły tworzenie sieci współpracy.
Wzrost świadomości co do możliwości wykorzystania walorów przyrodniczo-kulturowych dla rozwoju turystyki	Aktualny. W obszarze turystyki pojawiają się nowe pomysły na to, jak wykorzystać walory regionu do przyciągnięcia turystów. Pojawia się na przykład nowe zjawisko określane mianem turystyki industrialne.
Postrzeganie regionu jako możliwej lokalizacji dla europejskich ośrodków naukowych	Aktualny. Region ma wiele atutów, które mogą zachęcać do lokalizowania na jego terenie ośrodków naukowych.
Wzmocnienie roli ekonomii społecznej jako alternatywnej formy aktywności zawodowej	Aktualny. Sektor ekonomii społecznej postrzegana się jako przestrzeń, gdzie mogą powstawać nowe miejsca pracy, w szczególności dla grup o ograniczonej atrakcyjności dla tradycyjnego rynku pracy.
Zagrożenia	Ocena aktualności
Wysoka konkurencja pomiędzy ośrodkami metropolitalnymi o pozyskanie projektów naukowych i inwestorów	Aktualny. Ośrodki metropolitarne podejmują szereg działań, mających na celu zwiększenie ich atrakcyjności inwestycyjnej, by przyciągać nowych inwestorów.
Dekoniunktura wywołana kryzysem gospodarczym na rynkach światowych	Nieaktualny. Ostatnie lata były okresem dobrej koniunktury gospodarczej. Przewiduje się jednak powolne spowolnianie rozwoju gospodarczego od przyszłego roku.
Rosnąca konkurencja pomiędzy ośrodkami naukowymi	Aktualny. Zasady finansowania badań naukowych wpływają na zaostrzenie się konkurencji pomiędzy ośrodkami naukowymi.
Chaotyczna i niespójna polityka przestrzenna	Częściowo aktualny. Planowane zmiany legislacyjne dotyczące planowania przestrzennego mają rozwiązać problem chaotycznej i niespójnej polityki przestrzennej.
Presja na ograniczenie wykorzystania węgla kamiennego do celów energetycznych	Aktualny. Wraz ze zmianą władzy w Polsce doszło co prawda do reorientacji podejścia do wykorzystania węgla kamiennego do celów energetycznych, jednak na poziomie unijnym nadal kładzie się nacisk na zwiększanie udziału OZE i zmniejszanie roli węgla kamiennego.
Obniżenie poziomu kształcenia w uczelniach wyższych spowodowana komercjalizacją usług edukacyjnych	Częściowo aktualny. Nie jest zauważalny silny związek między komercjalizacją usług edukacyjnych a obniżeniem poziomu kształcenia w uczelniach wyższych. Zjawisko obniżenia poziomu kształcenia ma wiele źródeł, choć jednocześnie trudno wykluczyć, iż ma na to wpływ komercjalizacja usług edukacyjnych.

Niestabilność prawa i biurokracja	Aktualny. Jakość stanowienia prawa w Polsce nie jest zadawalająca. Dostrzega się też zjawisko biurokratyzacji.
Inwestycje zagraniczne lokalizowane w regionie, wykorzystujące niskie koszty pracy a nie technologie (produkcja bez rozwijania innowacji i kreatywności)	Częściowo aktualny. Niskie koszty pracy przestają być traktowane jako atut krajowej i regionalnej gospodarki. Stopniowo kładzie się nacisk na rozwój innowacji.
Rosnące koszty pracy i podatkowe ograniczające możliwości inwestycyjne firm	Aktualny. Brak środków finansowych jest jedną z barier we wdrażaniu kolejnych inwestycji.
Przenoszenie produkcji do innych krajów np. macierzystych koncernów lub do krajów o niższych kosztach produkcji	Aktualny. Część firm, zwłaszcza zajmujących się prostymi procesami montażowymi, może być zainteresowanych przeniesieniem działalności do krajów o niższych kosztach produkcji. Im wyższe będą w Polsce koszty pracy, tym większa można pojawić się presja na przenieszenie działalności.

Analiza SWOT	
II obszar priorytetowy (B) – Szanse rozwojowe mieszkańców	
Szanse	Ocena aktualności
Wsparcie finansowe realizacji zadań związanych z rewitalizacją społeczną	Aktualny. W SOR zapowiedziano podjęcie działań na rzecz wsparcia procesów rewitalizacyjnych.
Obowiązek stosowania technologii przyjaznych środowisku	Aktualny. Celem rozwojowym jest zmniejszenie negatywnego oddziaływania gospodarki na środowisko, co wiąże się m.in. ze stosowaniem technologii przyjaznych środowisku.
Rozwój e-edukacji	Aktualny. E-edukacja jest uzupełniającym sposobem na zdobycie nowej wiedzy.
Obecność zagadnień związanych z rewitalizacją społeczną w regionalnych programach operacyjnych	Aktualny. Zagadnienia te zostały ujęte w RPO WSL 2014-2020.
Finansowanie działań edukacyjnych i szkoleniowych z funduszy europejskich	Aktualny. Fundusze europejskie przynajmniej do 2020 roku odgrywać będą bardzo ważną rolę w podnoszeniu jakości kapitału ludzkiego w Polsce.
Promocja przestrzeni publicznych w centrach miast na potrzeby podniesienia jakości życia mieszkańców	Aktualny. Podniesienie jakości życia mieszkańców w centrach miast poprzez promocję przestrzeni publicznych powinno być kontynuowane.
Większa świadomość społeczna w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych	Aktualny. W procesach inwestycyjnych podnosi się wrażliwość na kwestie środowiskowe i potencjalne konsekwencje oddziaływania działań gospodarczych na środowisko.

Poprawa infrastruktury zwiększającej bezpieczeństwo publiczne (np. monitoring)	Aktualny. Rozwój infrastruktury zwiększającej bezpieczeństwo publiczne jest nadal działaniem uzasadnionym, zwłaszcza na tych terenach, gdzie wskaźniki przestępczości są wysokie.
Upowszechnienie doradztwa zawodowego na każdym etapie kształcenia (w szczególności przed wyborem zawodu)	Aktualny. Dostosowanie kwalifikacji młodych ludzi do potrzeb rynku nadal wymaga dalszych działań. Upowszechniane doradztwa zawodowego wpisuje się w te działania.
Moda na aktywny i zdrowy styl życia	Aktualny. Tematyka zdrowia, zdrowego odżywiania się, zdrowego trybu życia zyskuje coraz większą popularność.
Zagrożenia	Ocena aktualności
Ubożenie społeczeństwa	Nieaktualny. Dane GUS, dotyczące przeciętnego wynagrodzenia brutto, pokazują wzrost zamożności mieszkańców regionu. Według stanu na koniec 2016 roku, średnie wynagrodzenie brutto w woj. śląskim (na poziomie 5044 zł) należało do najwyższych w kraju (po woj. mazowieckim). Wskaźnik zagrożenia ubóstwem, a więc procentowy udział osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej minimum egzystencji wyniósł na koniec 2015 roku 3,4 proc., a więc spadł o 1,5 punktu proc. w porównaniu z wynikiem z 2013 roku.
Oslabianie więzi rodzinnych i dezintegracja więzi społecznych	Aktualny. Więzy rodzinne słabną w wyniku przemian społecznych (emigracja, większa liczba rozwodów itp.).
Starzenie się społeczeństwa	Aktualny. Zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej populacji.
Wysokie koszty uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych	Częściowo aktualny. Uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych jest dość drogie, ale uruchomiono działania (Karta Dużej Rodziny) obniżające koszty (głównie dla rodzin). Stosowane są także inne rozwiązania, które zwiększają dostępność do kultury dla wybranych grup społecznych.
Niedostateczny poziom finansowania służb bezpieczeństwa publicznego (policja itp.)	Aktualny. Finansowanie służb bezpieczeństwa publicznego jest nadal niedostateczne.
Niski poziom finansowania służby zdrowia	Aktualny. Nadal istnieje potrzeba zwiększenia finansowania służby zdrowia.
Wysokie koszty restrukturyzacji podmiotów wykonujących działalność leczniczą oraz brak środków finansowych na ich restrukturyzację	Aktualny. Ustawa o utworzeniu systemu podstawowego szpitalnego zabezpieczenia świadczeń opieki zdrowotnej wprowadza nowe zasady rozdziału środków przeznaczonych na ochronę zdrowia. Dostosowanie się do wymogów stanowić będzie duży problem dla śląskich podmiotów.

Braki specjalistów w niektórych dziedzinach ochrony zdrowia	Aktualny. Występuje deficyt specjalistów w niektórych dziedzinach ochrony zdrowia. Możliwe jest też pogłębienie się tego problemu w kolejnych latach.
Utrudniony dostęp do kredytów mieszkaniowych	Aktualny. W związku z wydaną przez KNF rekomendacją S wymagany jest wkład własny przy kredycie hipotecznym (w 2014 - 5%, w 2015 - 10%, w 2016 - 15%, a w 2017 - 20%). Wygaszenie programu Mieszkanie dla Młodych może dodatkowo obniżyć dostępność kredytów mieszkaniowych.
Brak systemowych rozwiązań asysty i opieki dla osób starszych	Aktualny. Nie wypracowano mechanizmów zapewniających efektywną opiekę dla seniorów.
Brak rozwiązań wspierających funkcjonowanie niepełnosprawnych	Częściowo aktualny. Osoby niepełnosprawne mogą korzystać z wielu form wsparcia, počawszy od środowiskowych domów samopomocy, poprzez Warsztaty Terapii Zajęciowej, kończąc na takich instytucjach jak centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej. Jednak dostępność do tych usług nadal jest niewielka.
Brak efektywnej polityki prorodzinnej oraz alternatywnych form opieki nad osobami zależnymi	Częściowo aktualny. Wprowadzenie programu 500+ istotnie podniosło jakość polityki prorodzinnej w Polsce, jednak nie rozwiązuje wszystkich problemów związanych z polityką prorodzinną. Nadal brakuje też efektywnych mechanizmów wsparcia dla osób niesamodzielnymi.
Dewaluacja instytucji szkoły oraz zawodu nauczyciela	Aktualny. Instytucja szkoły i zawód nauczyciela doświadczają zjawiska dewaluacji.
Postrzeganie regionu jako miejsca nieatrakcyjnego do zamieszkania	Aktualny. Region przeżywa znaczny odpływ migracyjny. Stoi za tym stosunkowo niska ocena atrakcyjności regionu.

Analiza SWOT	
III obszar priorytetowy (C) - Przestrzeń	
Szanse	Ocena aktualności
Wsparcie finansowe rozbudowy i podnoszenia jakości infrastruktury transportowej	Aktualny. Kontynuowane są inwestycje w infrastrukturę transportową.
Nowelizacja ustawy o gospodarce odpadami	Aktualny. W dziedzinie gospodarowania odpadami wprowadza się nowe rozwiązania prawne, mające na celu usprawnienie systemu.
Rozwój zarządzania zlewniowego i implementacja dyrektywy powodziowej	Aktualny. Tworzone są rozwiązania mające na celu poprawienie osłony społeczeństwa przed skutkami powodzi oraz innymi nadzwyczajnymi zagrożeniami.

Rosnąca liczba organizacji społecznych promujących ekorozwój	Nieaktualny. Promocją ekorozwoju zajęło się już wiele organizacji z III sektora.
Dostępność środków UE dla całego regionu, w tym dla obszarów wiejskich	Aktualny. Środki UE są rozdzielone w taki sposób, aby mogła z nich korzystać każda grupa społeczna.
Nacisk na poprawę jakości przestrzeni publicznych	Aktualny. Nabiera na znaczeniu kwestia poprawiania jakości przestrzeni publicznej.
Rosnąca świadomość ekologiczna	Aktualny. Podnoszenie świadomości ekologicznej ludności staje się ważnym celem w kontekście budowania nowoczesnego społeczeństwa i zielonej gospodarki.
Integracja systemów transportowych	Aktualny. Nadal istnieje potrzeba zwiększania integracji systemów transportowych.
Zagrożenia	Ocena aktualności
Negatywne oddziaływanie na środowisko części rozwiązań technologicznych w ramach OZE	Nieaktualny. Zmieniono stan prawny w zakresie OZE, co zmniejsza potencjalne negatywne oddziaływanie rozwiązań technologicznych. W tej dziedzinie następuje również szybki postęp technologiczny.
Zanieczyszczenia transgraniczne	Aktualny. Problem zanieczyszczeń transgranicznych wymaga dalszych działań.
Zmniejszanie się drożności korytarzy ekologicznych	Aktualny. Istnieje ryzyko obniżenia drożności korytarzy ekologicznych ³ .
Niedostateczna współpraca międzynarodowa w zakresie ochrony przeciwpowodziowej	Aktualny. Współpraca międzynarodowa w zakresie ochrony przeciwpowodziowej wymaga dalszego pogłębiania.
Zmiany klimatyczne, rosnąca ilość klęsk żywiołowych (powodzie, gradobicia, trąby powietrzne)	Aktualny. Zmiany klimatyczne odpowiadają będą za coraz częstsze występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych.
Niewystarczające środki finansowe na rewitalizację osiedli mieszkaniowych	Aktualny. Rewitalizacja osiedli mieszkaniowych jest kosztownym działaniem, na które brakuje często środków finansowych.
Niewydolny system planowania przestrzennego	Aktualny. Planowane zmiany legislacyjne mają istotnie wpłynąć na poprawę systemu planowania przestrzennego, łącząc planowanie przestrzenne z celami polityki społeczno-gospodarczej. Póki co jednak, za aktualne zagrożenie należy uznać niewydolny system planowania przestrzennego.
Brak polityki państwa w zakresie rozwoju metropolii i polityki miejskiej	Częściowo aktualny. W SOR wypracowano założenia polityki państwa w zakresie rozwoju metropolii.

³ Podczas badania jakościowego IDI uczestniczka zauważyła: „Zmniejszenie się drożności korytarzy ekologicznych, ma to miejsce cały czas głównie w związku z planowaniem przestrzennym, o ile są procedury i rozwiązania techniczne w zakresie wdrażania, poprawiania drożności w konfliktach z infrastrukturą transportową to niestety zabieranie przestrzeni i zabudowywanie terenów otwartych którymi migrują zwierzęta jest w tej chwili na porządku dziennym, bardzo trudne do ograniczenia i gminy ciągle nie zdają sobie sprawy ze znaczenia takich miejsc”.

Brak systemowego wsparcia dla terenów problemowych, których skala przekracza możliwości realizacji przez władze lokalne i regionalne (np. obszary degradacji górniczej)	Częściowo aktualny. W SOR zapowiedziano wsparcie dla Śląska jako obszaru przeżywającego trudności adaptacyjne, jednak wyzwaniom związanych z terenami problemowymi jest znacznie więcej i skala tych problemów przerasta możliwości władz lokalnych i regionalnych.
Nastawienie usług publicznych na optymalizację efektu ekonomicznego	Częściowo aktualny. Usługi publiczne nie są nastawione wyłącznie na optymalizację efektu ekonomicznego.
Presja inwestycyjna na tereny niezainwestowane pełniące funkcje przyrodnicze	Aktualny. Środowiska przedsiębiorców tworzą presję, aby pozyskać najbardziej atrakcyjne tereny i móc je wykorzystać do działalności gospodarczej, nie licząc się z interesem społecznym i potrzebami środowiskowymi.
Ograniczone możliwości finansowania przebudowy dróg lokalnych	Aktualny. Poprawa jakości dróg lokalnych nie stanowi priorytetu rozwojowego i w związku z tym brakuje środków finansowych na ten cel.

Analiza SWOT	
IV obszar priorytetowy (D) – Relacje z otoczeniem	
Szanse	Ocena aktualności
Wsparcie z poziomu narodowego dla realizacji strategii ponadregionalnych	Aktualny. W SOR zapowiedziano wsparcie dla realizacji strategii ponadregionalnych.
Środki finansowe na współpracę transgraniczną	Aktualny. Rola współpracy transgranicznej rośnie, dzięki zapewnieniu finansowania dla takich działań.
Wsparcie spójności transportowej regionów transgranicznych w politykach i funduszach unijnych	Aktualny. UE wspiera spójność transportową regionów transgranicznych.
Otwartość otoczenia na współpracę z województwem śląskim	Aktualny. Pozytywny odbiór województwa śląskie przez partnerów zewnętrznych.
Postrzeganie Metropolii Górnośląskiej jako potencjalnego obszaru o znaczeniu europejskim (mega)	Aktualny. GZM stanie się ważnym gospodarczo obszarem w przestrzeni europejskiej.
Rozwijający się EuroPOL Śląsko-Krakowski	Częściowo aktualny. Odnotowano niewielkie postępy w tworzeniu EuroPOLu.
Wymiana doświadczeń w celu wsparcia decyzji prorozwojowych regionu	Aktualny. Tworzą się nowe fora służące wymianie doświadczeń władz regionalnych i samorządowych.
Stworzenie strategii i zasad współpracy polsko-czesko-słowackiej	Aktualny. Stworzono Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej Tertia, zrzeszające województwa śląskie i opolskie oraz czeski kraj morawo-śląski i kraj żyliński na Słowacji.
Możliwości współpracy z regionami w układzie krajowym i międzynarodowym	Aktualne. Wspierane są inicjatywy rozwijające współpracę międzyregionalną w układzie krajowym i międzynarodowym.
Zagrożenia	Ocena aktualności

Niepewność wsparcia ze strony władz krajowych w zakresie finansowania programów ponadregionalnych	Nieaktualny. Nie podjęto działań, które miałyby pozbawić programy ponadregionalne finansowania.
Problemy proceduralne i legislacyjne w zakresie prowadzenia polityki międzynarodowej między regionami partnerskimi	Nieaktualne. Nie występują poważne problemy utrudniające prowadzenie współpracy między regionami partnerskimi.
Wstrzymanie prac związanych z ustawą metropolitarną	Nieaktualnie. Ustawa metropolitarna została przyjęta przez Radę Ministrów w 2017 roku.
Postrzeganie regionu jako obszaru problemowego	Aktualny. Region z uwagi na problemy adaptacyjne został zakwalifikowany jako obszar wymagający wsparcia ze stron władz krajowych.
Kryzys polityczny i ekonomiczny w UE	Aktualny. Kryzys migracyjny, Brexit to przykłady kryzysogennych zjawisk w łonie UE.
Brak stabilności i konsekwencji w rozwoju transeuropejskich korytarzy transportowych	Aktualny. Rozwój transeuropejskich korytarzy transportowych narażony jest na wiele problemów.
Brak stabilnej europejskiej polityki energetycznej	Aktualny. Europejska polityka energetyczna jest obszarem wielu napięć i konfliktów pomiędzy państwami UE.
Opóźnienia w realizacji inwestycji szybkiego międzynarodowego transportu kolejowego	Aktualny. W realizacji inwestycji mogą wystąpić opóźnienia.
Silniejsze instytucjonalnie klastry działające w Europie Zachodniej	Aktualny. Klastry z Europy Zachodniej posiadają liczne przewagi konkurencyjne nad klastrami z Europy Środkowo-Wschodniej.

Ocena końcowa

Po przeprowadzeniu weryfikacji szans i zagrożeń zawartych w analizie SWOT osobno dla każdego obszaru priorytetowego ustalono, iż zdecydowana większość z nich zachowuje aktualność, przy czym występują znaczne różnice w poziomie aktualności szans i zagrożeń w poszczególnych obszarach.

Dla obszaru priorytetowego A wszystkie szanse uznano za aktualne. Na 10 wskazanych zagrożeń 6 uznano za aktualne, 2 za nieaktualne i tyle samo za częściowo aktualne. W ramach obszaru priorytetowego B również wszystkie szanse uznano za aktualne. Na 15 wskazanych zagrożeń, 10 zachowało aktualność, 2 oceniono jako nieaktualne, a 3 jako częściowo aktualne. Spośród 8 szans przypisanych do priorytetu C tylko 1 straciła aktualność. Z 12 zdefiniowanych zagrożeń 7 oceniono jako aktualne, 1 jako nieaktualne i 4 jako częściowo aktualne. W ostatnim obszarze priorytetowym, 8 szans cechuje się aktualnością, a tylko 1 można uznać za częściowo aktualną. Na 9 zagrożeń, 2/3 z nich zachowało aktualność, a co trzecia zdezaktualizowała się.

Nowe szanse i zagrożenia

Na podstawie przeprowadzonych badań zidentyfikowano nowe szanse i zagrożenia, które zaleca się umieścić w analizie SWOT przy aktualizacji dokumentu strategicznego.

Dla obszaru priorytetowego (A) – Nowoczesna gospodarka nową szansą jest przyspieszony rozwój gospodarczy w związku z uruchomieniem na początku 2018 roku Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii (GZM). Inną szansą jest wzrost innowacyjności regionu, dzięki zaplanowanemu otwarciu Śląskiego Centrum Innowacji (ŚCI). Pozytywnie na szanse rozwojowe regionu wpływać może realizacja od 2018 roku rządowego Programu dla Śląska. Celem programu jest zmiana profilu gospodarczego regionu, stopniowe zastępowanie tradycyjnych sektorów gospodarki, takich jak górnictwo i hutnictwo, nowymi przedsięwzięciami w sektorach bardziej produktywnych, innowacyjnych i zaawansowanych technologicznie. Do zagrożeń należy zaliczyć ograniczenie napływu funduszy europejskich po 2020 roku. Ostatnie zagrożenie dotyczy ograniczenia rozwoju OZE w związku ze zmianami w ustawie dotyczącej OZE (ostatnia nowelizacja ustawy o OZE z 2017 roku).

W odniesieniu do obszaru priorytetowego (B) – Szanse rozwojowe mieszkańców nową szansą jest poprawa jakości życia w miastach w związku z rozwojem smart city, a więc modelu inteligentnych miast. Dzięki technologiom informacyjno-komunikacyjnym miasta efektywniej wykorzystują dostępne zasoby w celu poprawy jakości życia mieszkańcom i zapewnienia zrównoważonego rozwoju we wszystkich wymiarach. Inną szansą jest rozwój e-zdrowia. Jak podkreślała uczestniczka badania IDI:

„Zbyt słabo wyartykułowane zostało e-zdrowie, rozwój elektronicznych usług medycznych. W tej chwili budowane są różne i centralne i regionalne platformy usług medycznych”. W obszarze zagrożeń należy również zwrócić uwagę na procesy depopulacyjne w regionie oraz pogarszającą się kondycję zdrowia psychicznego mieszkańców województwa.

W obszarze priorytetowym (C) jako nową szansę potraktowano możliwość poprawienia ładu przestrzennego w związku z planowanymi zmianami legislacyjnymi, które mają powiązać proces planowania przestrzennego z planowaniem społeczno-gospodarczym. Kolejną szansą jest poprawa jakości powietrza w związku z przyjęciem przez województwo śląskie tzw. uchwały anty-smogowej. Nie zidentyfikowano nowych zagrożeń oddziałujących na obszar priorytetowy (C).

W odniesieniu do ostatniego obszaru priorytetowego nie wskazano nowych szans. Zagrożenie może generować opuszczenie UE przez Wielką Brytanię.

W ramach przeprowadzonego badania nie zidentyfikowano nowych szans i zagrożeń niezwiązanych z wyznaczonymi w SRW obszarami priorytetowymi.

Rekomendacje

Zaleca się przy aktualizacji SRW usunięcie szans i zagrożeń ocenionych jako nieaktualne oraz dodanie nowych szans i zagrożeń, których nie ujęto pierwotnie w dokumencie strategicznym, a które zdefiniowano w podrozdziale pt. Nowe szanse i zagrożenia

V. Ocena realizacji Strategii

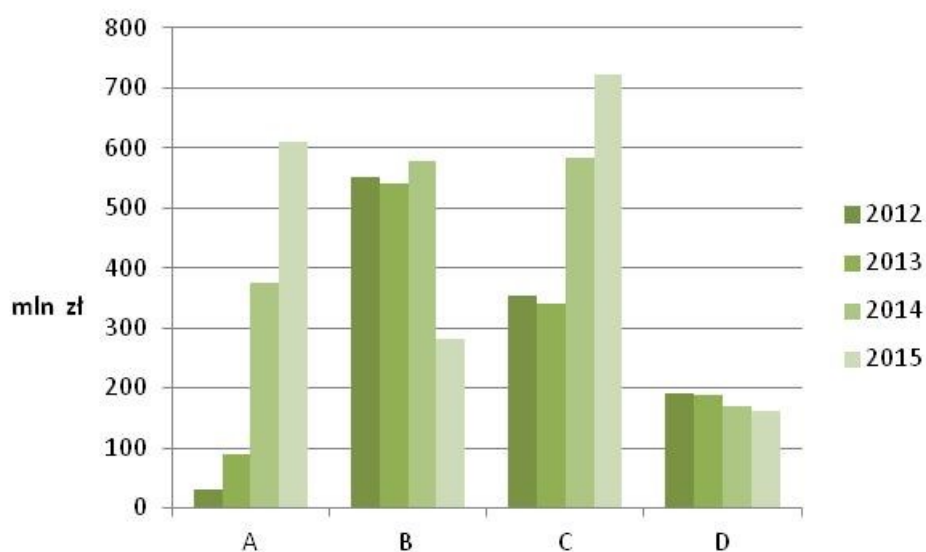
Do celów ewaluacji należy także określenie, czy cele zapisane w SRW są realizowane i w jakim stopniu działania podejmowane przez Samorząd Województwa wpływają na osiągnięcie celów SRW. Osobnym działaniem będzie dokonanie oceny spójności wydatków z celami operacyjnymi SRW dokonana w ramach analizy Wieloletniej Prognozy Finansowej województwa oraz jednostek podległych, a także gmin będących obszarami funkcjonalnymi województwa. Zostaną również wskazane obszary, w których wymagana jest koncentracja działań.

Realizacja celów operacyjnych SRW

Do sprawdzenia, czy cele ujęte w SRW są realizowane wykorzystano zarówno analizę desk research (kluczowym źródłem był Raport monitoringowy Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” za lata 2012-2013 i 2014-2015), jak również indywidualne wywiady pogłębione z pracownikami UMWS oraz jednostek podległych.

Analizując poziom finansowania projektów w ramach poszczególnych priorytetów w okresie 2012-2015 widać wiele zmian. Na realizację zadań przypisanych do priorytetu A „Nowoczesna gospodarka” wydano w 2012 roku zaledwie 30 mln złotych. Rok później kwota ta była już trzykrotnie wyższa. Natomiast w 2014 roku przekroczono poziom 374 mln złotych, by w kolejnym roku przeznaczyć na ten cel prawie 611 mln złotych. Finansowanie projektów w ramach priorytetu B „Szanse rozwojowe mieszkańców” w latach 2012-2014 utrzymywało się na stabilnym poziomie (550,8 mln w 2012 roku, 539,8 mln w 2013 roku i 579,1 mln w 2014 roku). Dopiero w 2015 roku gwałtownie spadły wydatki na realizację zadań w ramach obszaru priorytetowego B do poziomu 282,6 mln złotych (spadek o blisko 50 proc. w porównaniu z wynikiem z 2014 roku). Dynamicznie zmieniała się sytuacja z poziomem finansowania projektów również w ramach priorytetu C „Przestrzeń”. W 2012 roku wydano na działania związane z tym priorytetem ponad 353 mln złotych. Rok później wydatki na ten cel były wyższe o 7 mln złotych. W 2014 roku wzrosły jednak do poziomu 583,5 mln złotych, by w kolejnym roku osiągnąć poziom 723,2 mln złotych. Najmniejsze zmiany odnotowano w ostatnim obszarze priorytetowym „Relacje z otoczeniem”. Na cele związane z tym priorytetem wydano w 2012 roku 189,6 mln złotych. W kolejnych latach zauważalny jest trend, polegający na spadku wydatków na te cele. W 2015 roku na realizację zadań przypisanych do priorytetu D wydano 162,5 mln złotych.

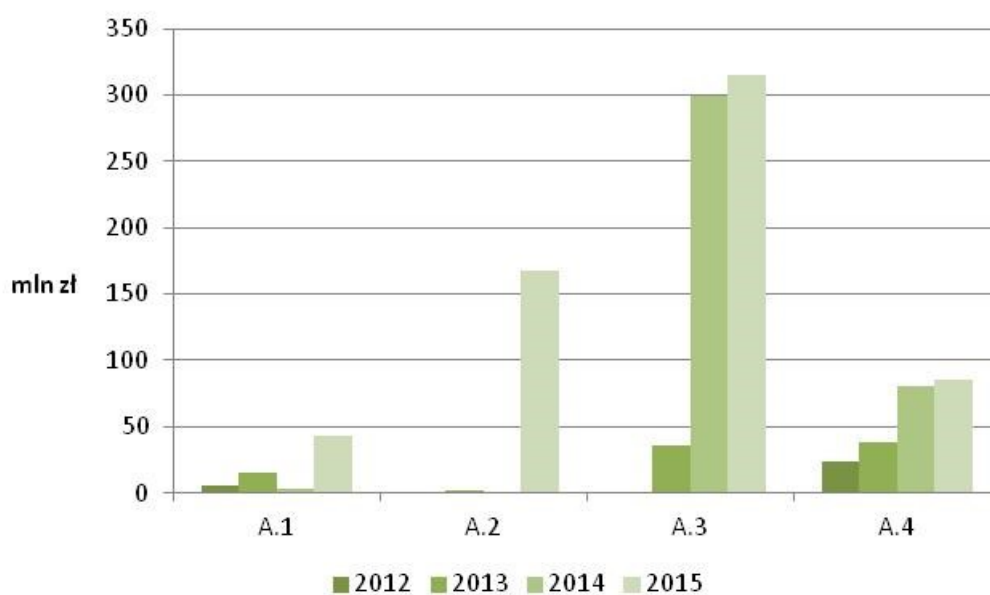
Wykres 15. Wydatki budżetu województwa w podziale na priorytety w latach 2012-2015 roku



Źródło: na podstawie Raportu monitoringowego Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” za lata 2012-2013 i 2014-2015

Obszar priorytetowy A

Wykres 16. Wydatki w ramach priorytetu A w podziale na cele operacyjne w latach 2012- 2015

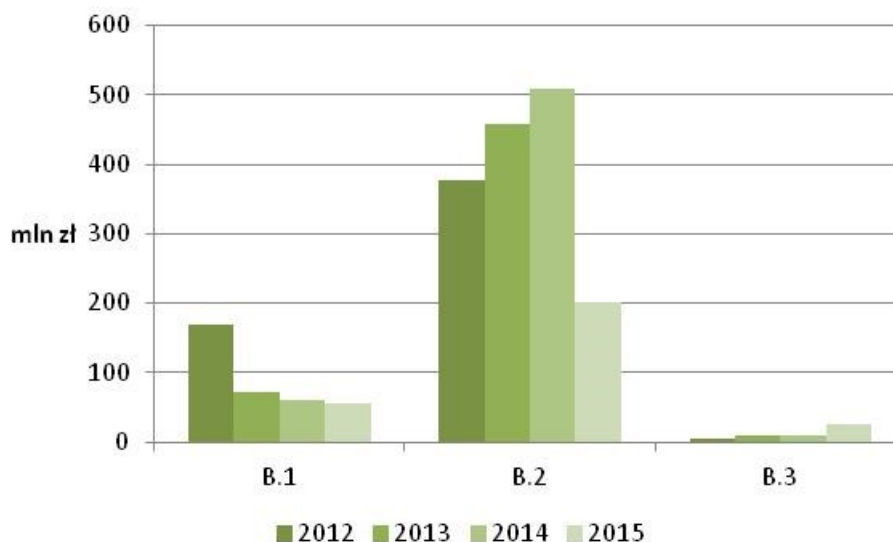


Źródło: na podstawie Raportu monitoringowego Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” za lata 2012-2013 i 2014-2015

W ramach Priorytetu A „Nowoczesna gospodarka” największy strumień środków był wydatkowany na realizację celu operacyjnego A.3 – Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych. W latach 2014 i 2015 wydano na ten cel kolejno 289,8 mln i 314,8 mln złotych. Trzeba jednocześnie zauważyć, że we wcześniejszym okresie (2012-2013) na ten cel wydano znacznie mniejsze środki (200 tys. zł w 2012 roku i 36,3 mln złotych rok później). Znaczący wzrost środków odnotowano także dla celu operacyjnego A.2 – Otwarty i atrakcyjny rynek pracy. W okresie od 2012 do 2014 roku wydawano na ten cel kwoty znajdujące się w przedziale od 800 tys. zł do 1,5 mln złotych. Gwałtowny wzrost wydatków nastąpił w 2015 roku. Osiągnięto wówczas poziom 167,7 mln złotych. Równocześnie wzrosły wydatki na cel A.4 – Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały. Wydatki wzrosły z poziomu 24,2 mln w 2012 roku do 85,5 mln złotych w 2015 roku. Najmniejszy udział w wydatkach w ramach priorytetu A stanowiły wydatki na cel operacyjny A.1 – Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa. W 2012 roku na ten cel przekazano blisko 5,3 mln złotych. W 2013 roku niecałe 15 mln złotych, a rok później wydatki spadły do poziomu 3 mln złotych. Dopiero w 2015 roku na ten cel wydano poważniejszą kwotę (43 mln złotych).

Obszar priorytetowy B

Wykres 17. Wydatki w ramach priorytetu B w podziale na cele operacyjne w latach 2012-2015

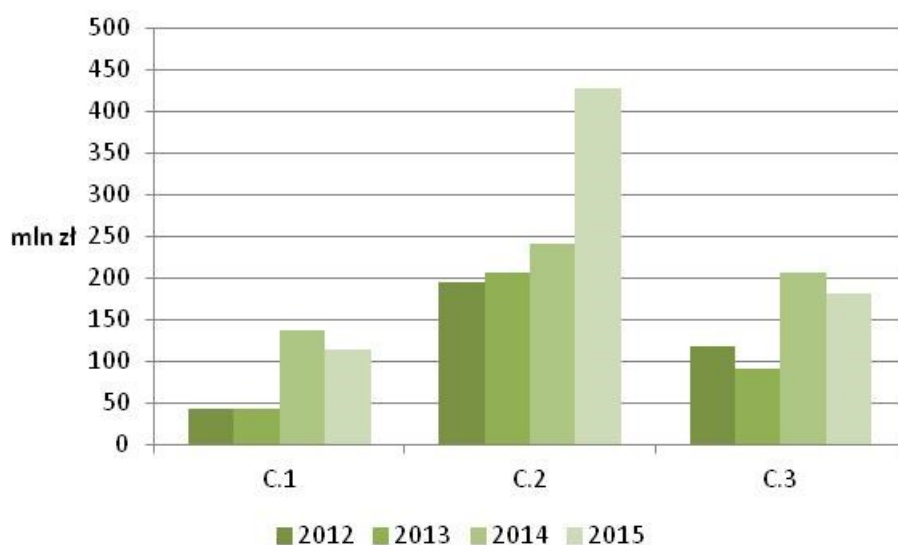


Źródło: na podstawie Raportu monitoringowego Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” za lata 2012-2013 i 2014-2015

W ramach obszaru priorytetowego największe środki przeznaczono na realizację celu operacyjnego B.2 – Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców. Na ten cel skierowano w 2012 roku 377,2 mln złotych i w kolejnych dwóch latach poziom wydatków zwiększał się na ten cel, by osiągnąć w 2014 roku poziom 509,2 mln złotych. Środki te pochodziły głównie z funduszy unijnych (2/3 ogółu środków). W 2015 roku realizacja tego celu pochłonęła znacznie mniej środków (201,2 mln zł). Wydatki na cel operacyjny B.1 – Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa w latach 2012-2015 wykazują tendencję spadkową. O ile w 2012 roku przeznaczono na ten cel ponad 168 mln złotych, o tyle w kolejnych latach wydatki na ten cel były znacznie niższe (72,2 mln zł w 2013 roku, 59,3 mln zł w 2014 roku i 56,5 mln zł w 2015). Najmniejszy strumień środków skierowano na cel operacyjny B.3 – Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców. Wydatki na ten cel kształtowały się w przedziale 5,1 mln zł w 2012 do 24,8 mln zł w 2015 roku.

Obszar priorytetowy C

Wykres 18. Wydatki w ramach priorytetu C w podziale na cele operacyjne w latach 2012-2015



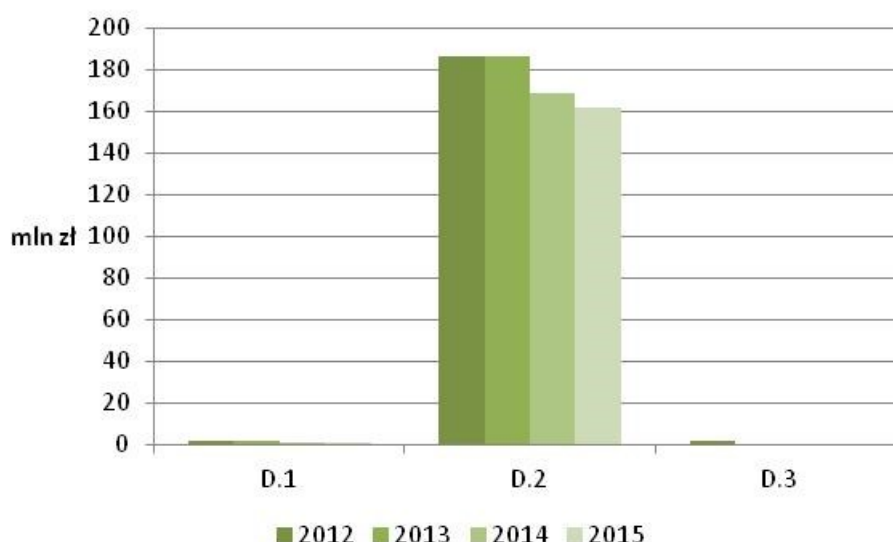
Źródło: na podstawie Raportu monitoringowego Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” za lata 2012-2013 i 2014-2015

Największe wydatki w ramach priorytetu C przypadły na realizację celu operacyjnego C.2 – Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi. O ile jeszcze w 2012 roku na ten cel wydano ponad 194 mln zł, o tyle już trzy lata później podwojono tę kwotę, kierując na ten cel 428,6 mln złotych. W odniesieniu do celu operacyjnego C.2 widać w całym okresie analizy (2012-2015) tendencję

wzrostową poziom wydatków. Znaczne wydatki finansowe poniesiono także w związku z realizacją celu operacyjnego C.3 – Wysoki poziom ład przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni. Na ten cel przeznaczono w sumie 594,7 mln złotych, z czego blisko 117 mln zł wydano w 2012 roku, 90,7 mln w 2013 roku, 206,5 mln zł w 2014 roku i 180,6 mln zł w 2015 roku. Na realizację celu operacyjnego C.1 – Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska wydatkowano najmniejsze środki w ramach całego priorytetu C. W okresie 2012-2013 na cel operacyjny C.1 przeznaczono podobną pulę środków (ok. 42 mln złotych). Od 2014 roku można zaobserwować większe wydatki na ten cel (137 mln zł w 2014 roku i 114 mln zł w 2015 roku).

Obszar priorytetowy D

Wykres 19. Wydatki w ramach priorytetu D w podziale na cele operacyjne w latach 2012-2015



Źródło: na podstawie Raportu monitoringowego Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” za lata 2012-2013 i 2014-2015

W ramach obszaru priorytetowego D największą pulę środków przekazano na realizację celu operacyjnego D.2 – Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego. W 2012 i 2013 roku na ten cel przeznaczono niemal identyczną pulę środków (ok. 186,5 mln złotych). W kolejnych dwóch latach zmniejszono środki na ten cel. Wyniosły one odpowiednio: 168,6 w 2014 roku i 162,1 mln zł w 2015 roku. Na cel D.1 – Współpraca z partnerami w otoczeniu przeznaczono w całym okresie analizy raczej symboliczną kwotę (zaledwie 3,5 mln złotych), z czego zdecydowaną większość (ponad 88 proc.) okresie 2012-2013. W latach 2013- 2015 nie wskazano żadnych wydatków poniesionych w ramach celu operacyjnego D.3 – Region w sieci międzynarodowych i krajowych

powiązań infrastrukturalnych. Jedynie w 2012 roku na ten cel wydano środki w kwocie 1,4 mln złotych.

Ocena końcowa

Zdecydowana większość celów operacyjnych zapisanych w SRW jest realizowana. W niewielkim stopniu realizowane są dwa cele operacyjne (oba należą do priorytetu D). Są to cele: D.1 Współpraca z partnerami w otoczeniu oraz D.3 – Region w sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych. Niski stopień finansowania projektów w ramach celu D.3 może wynikać z faktu, iż zapisane w nim kierunki działań w dużej mierze nie należą do kompetencji władz regionalnych i lokalnych.

Ocena skuteczności działań samorządu woj. śląskiego

W poprzednim podrozdziale oceniono poziom realizacji poszczególnych celów operacyjnych zawartych w SRW. Celem tej części analizy będzie sprawdzenie, czy realizacja działań przyniosła oczekiwane efekty, a więc czy poprawiła się sytuacja w regionie w różnych wymiarach: społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym i środowiskowym. Dla realizacji powyższego celu przewidziano analizę wskaźnikową. W ramach tego działania zgromadzono bazę danych, która pozwoli monitorować kształtowanie się zjawisk i procesów w regionie. Należy dodać, iż wyboru wskaźników monitoringowych (wskaźników oddziaływania i rezultatu) dokonał Samorząd Województwa Śląskiego przy tworzeniu dokumentu strategicznego. Ocena działań Samorządu uwzględniać będzie również opinie i obserwacje uczestników badania jakościowego.

W ramach analizy wskaźników monitoringowych przypisano każdemu wynikowi ocenę, syntetycznie określającą, czy nastąpił w danym wymiarze postęp, regres lub stabilizacja. Ocena ta będzie przydzielana za pomocą podanych niżej znaków:



- wzrost



- bez zmian



- spadek



- brak ocen

Lp.	Wskaźnik	Poziom bazowy 2011	Poziom z 2013	Poziom aktualny 2016	Poziom docelowy 2020	Źródło	Ocena
Obszar priorytetowy: (A) Nowoczesna gospodarka							
1	PKB na 1 mieszkańca (w cenach bieżących) (zł)	39 667 zł	44 760 zł	48 702 zł (za 2015)	72 213	GUS	▲
2	PKB na 1 mieszkańca wg PPP (UE27=100)	65%	70%	70% (za 2014)	74-79%	EUROSTAT	▲
3	PKB na 1 mieszkańca (w cenach bieżących) – Polska=100	107%	104%	104% (za 2015)	powyżej średniej krajowej (min. 7% powyżej)	GUS	▼
Cel operacyjny: A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa							
4	Udział przedsiębiorstw innowacyjnych – w ogólnej liczbie przedsiębiorstw z sektora usług (%)	11,9%	10,8%	6,7% (2015)	wzrost	GUS	▼
5	Udział przedsiębiorstw innowacyjnych – w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych (%)	13,3%	15,4%	19,6% (2015)	wzrost	GUS	▲
6	Wartość dodana brutto na 1 pracującego w zł (ceny bieżące)	98 000 zł	11 2531 zł	12 137 zł (2015)	173,5 zł	GUS	▲
7	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB (%)	0,46	0,62	0,57 (2014)	1,7%/1,2%	GUS	▲
8	Liczba udzielonych patentów na wynalazki krajowe przez Urząd Patentowy RP na 100 tys. mieszkańców	6,9	6,4	10,5	wzrost	GUS	▲
9	Zatrudnieni w B+R na 1 000 osób aktywnych zawodowo (EPC)	3,6	4,1	5,0 (2015)	5	GUS	▲
10	Odsetek przedsiębiorstw przemysłowych wykorzystujących chronione prawami wyłącznymi projekty wynalazcze krajowych podmiotów zewnętrznych (%)	1,7%	1,7% (za 2011)	4,8% (za 2014)	wzrost	GUS	▲
11	Odsetek przedsiębiorstw z sektora usług wykorzystujących chronione prawami wyłącznymi projekty wynalazcze krajowych podmiotów	4,2%	4,2% (za 2011)	4,3% (za 2014)	wzrost	GUS	▲

Lp.	Wskaźnik	Poziom bazowy 2011	Poziom z 2013	Poziom aktualny 2016	Poziom docelowy 2020	Źródło	Ocena
	zewnątrznych (%)						
Cel Operacyjny: A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy							
12	Odsetek przedsiębiorstw oferujących możliwość telepracy (praca zdalna, z wykorzystaniem ICT) (%)	9,5%	9,5% (za 2012 rok)	15,6%	wzrost	badanie ankietowe	▲
13	Współczynnik przyjęć do pracy (%)	24,7%	17,8%	19,8% (2015)	wzrost	GUS	▼
14	Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych z wykształceniem wyższym (%)	11,9%	12,3%	13,7%	8%	GUS	▼
15	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata (%)	62,1%	62,3	66,9	71	GUS	▲
16	Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych (%)	18,3%	18,4	23,00	27	GUS	▲
17	Wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku 20-64 lata (%)	54,1%	55,3	61,1	64	GUS	▲
18	Stopa bezrobocia rejestrowanego (%)	10,2	11,3	6,60%	6,60%	GUS	▲
Cel operacyjny: A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych							
19	Liczba nowo zarejestrowanych spółek z udziałem kapitału zagranicznego	108	287	33 (zmiana metodologii liczenia)	wzrost	GUS	◀
20	Poszkodowani w wypadkach przy pracy ogółem na 1 000 pracujących	9,05	7,81	7,48	6	GUS	▲
21	Liczba przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym	2 245	2 388	2 407 (2015)	wzrost	GUS	▲
22	Udział przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w ramach inicjatywy klastrowej w ogólnej liczbie przedsiębiorstw współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej (%)	10,8%	10,8% (od 2009-2011)	20,8% (od 2013-2015)	wzrost	GUS	▲

Lp.	Wskaźnik	Poziom bazowy 2011	Poziom z 2013	Poziom aktualny 2016	Poziom docelowy 2020	Źródło	Ocena
23	Odsetek przedsiębiorstw, które w ostatnim roku skorzystały ze wsparcia doradczego (%)	10,6%	10,6% (za 2012)	10,9%	wzrost	badanie ankietowe	▲
24	Odsetek przedsiębiorstw, które w ostatnim roku skorzystały ze wsparcia finansowego (preferencyjne finansowanie) (%)	3,7%	3,7% (2012)	5%	wzrost	badanie ankietowe	▲
25	Odsetek przedsiębiorstw prowadzących działalność eksportową (%)	23%	23% (2012)	18,9%	wzrost	badanie ankietowe	▼
26	Odsetek przedsiębiorstw, które w ostatnim roku skorzystały ze wsparcia finansowego (bezzwrotne) (%)	5,2%	5,2% (2012)	6%	wzrost	badanie ankietowe	▲
27	Udział przedsiębiorstw z sektora usług współpracujących w ramach inicjatywy klastrowej w ogólnej liczbie przedsiębiorstw współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej (%)	16,9%	16,9% (od 2009-2011)	40,7% (od 2013-2015)	wzrost	GUS	▲
28	Przedsiębiorstwa posiadające własną stronę internetową (%)	67,3%	67,3% (2011)	68,1%	wzrost	GUS	▲
Cel operacyjny: A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały							
29	Liczba podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców na terenach wiejskich	77,3	81	84	wzrost	GUS	▲
30	Liczba korzystających z noclegów na 1 000 mieszkańców	390	404	528	557	GUS	▲
31	Liczba zarejestrowanych produktów regionalnych i tradycyjnych	130	136	144	wzrost	MRiRW	▲
32	Turystyczne obiekty noclegowe (bez obiektów hotelowych)	235	235 (2011)	327	wzrost	GUS	▲
33	Osoby fizyczne prowadzące działalność na terenach wiejskich na	10	10,6 (2011)	10,9	wzrost	GUS	▲

Lp.	Wskaźnik	Poziom bazowy 2011	Poziom z 2013	Poziom aktualny 2016	Poziom docelowy 2020	Źródło	Ocena
	100 tys. osób w wieku produkcyjnym						
34	Liczba podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców w gminach do 50 tys. mieszkańców	82,8	86,5	88,4 (2015)	wzrost	GUS	▲
35	Turystyczne obiekty hotelowe	273	273 (2011)	319	wzrost	GUS	▲
36	Wartość dodana brutto w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w mln zł według siedziby lokalnej jednostki działalności	1 477 mln	1 478 mln	1275 mln (2015)	wzrost	GUS	▼

Ocena końcowa

Dla obszaru priorytetowego A przewidziano trzy wskaźniki oddziaływania oraz trzydzieści trzy wskaźniki rezultatu. Na podstawie analizy wskaźnikowej można stwierdzić, iż w dwóch spośród trzech wskaźników oddziaływania uzyskano wyraźny postęp, a w jednym zanotowano spadek. PKB na 1 mieszkańca (w cenach bieżących) wzrosło z poziomu 39 667 zł do poziomu 48 702 zł (wzrost o 22,7%), przy czym mało realne wydaje się osiągnięcie w 2020 roku poziomu docelowego w wysokości 72 213 zł. Analiza PKB na 1 mieszkańca w stosunku do średniej UE (według parytetu siły nabywczej) również pokazuje istotny wzrost (z 65 do 70 proc.). Jeśli utrzyma się dobra koniunktura gospodarki krajowej i regionalnej możliwe jest osiągnięcie zakładanego poziomu docelowego (74-79 proc.). Trzeba jednak zauważyć, że trzeci wskaźnik, pokazujący relację PKB na 1 mieszkańca w woj. śląskim do średniej krajowej, zanotował spadek (ze 107 do 104 proc.), zamiast spodziewanego wzrostu (do poziomu min. 7 proc. powyżej średniej krajowej). Oznacza to, że gospodarka woj. śląskiego wolniej rozwija się niż reszta kraju.

Z trzydziestu trzech wskaźników rezultatu, dwadzieścia dziewięć pokazuje wzrost. Wartość trzech wskaźników wskazuje na tendencje spadkowe. W porównaniu z danymi z 2011 roku zmniejszył się udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw z sektora usług (z 11,9 do 6,7 proc.). Dane GUS wskazują również zmniejszenie się współczynnika przyjęć do pracy (spadek z poziomu 24,7 proc. do poziomu 19,8 proc.). Zwiększył się również odsetek bezrobotnych zarejestrowanych z wykształceniem wyższym. W Strategii zakładano spadek do poziomu 8% w 2020 roku. W 2016 udział osób z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł 13,7 proc. (w 2011 roku był niższy o 1,8 punktu proc.). Szanse na osiągnięcie poziomu docelowego należy ocenić jako niskie. Jeden wskaźnik, dotyczący liczby nowo zarejestrowanych spółek z udziałem kapitału zagranicznego, pozostawiono bez oceny z uwagi na zmianę metodologii liczenia.

Lp.	Wskaźnik	Poziom bazowy 2011	Poziom 2013	Poziom aktualny 2016	Poziom docelowy 2020	Źródło	Ocena
Obszar priorytetowy B – Szanse rozwojowe mieszkańców							
1	Przeciętne trwanie życia kobiet (lata)	79,8	80,1	80,9	80,9	GUS	▲
2	Przeciętne trwanie życia mężczyzn (lata)	71,9	72,4	73,5	72,4	GUS	▲
3	Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców	-0,6	-1,37	-1,36	dodatni	GUS	▼
4	Liczba osób pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy na 1 000 mieszkańców	34,3	31,9	28,6	31,4	GUS	▲
5	Wskaźnik jakości życia – pozycja w rankingu	5	5 (2011)	6 (2015)	awans w rankingu	Diagnoza społeczna	▼
Cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa							
6	Liczba łóżek w hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych i zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych na 100 tys. ludności	85,6	88,16	104,8	wzrost	GUS	▲
7	Zgony z powodu nowotworów na 10 tys. ludności	27,1	28,6	30,2 (2015)	spadek	GUS	▼
8	Zgony niemowląt na 1 000 urodzeń żywych	6,0	5,1	4,4	3	GUS	▲
9	Zgony z powodu chorób układu krążenia na 10 tys. ludności	46,9	49,7	50,8 (2015)	spadek	GUS	▼
10	Odsetek osób korzystających z bezpłatnych badań profilaktycznych (%)	33,2	26,6 (2014)	26,5	wzrost	badanie ankietowe	▼
11	Odsetek osób uprawiających sport lub podejmujących aktywność fizyczną przynajmniej raz w tygodniu (%)	55,8	61,4 (2014)	64,4	wzrost	badanie ankietowe	▲
12	Gęstość ścieżek rowerowych na 10 tys. km ² (km)	454,1	484,9	635,4	wzrost	GUS	▲
13	Liczba lekarzy na 10 tys. ludności (personel pracujący według podstawowego miejsca pracy)	23,1	23,2	25	wzrost	GUS	▲
Cel operacyjny: B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców							
14	Słuchacze studiów podyplomowych na 10 tys. ludności w wieku 25-64 lat (%)	51,5	43,6	50,6	wzrost	GUS	▲
15	Średni wynik egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej z zakresu matematyki	47	47	48	wzrost	CKE	▲

Lp.	Wskaźnik	Poziom bazowy 2011	Poziom 2013	Poziom aktualny 2016	Poziom docelowy 2020	Źródło	Ocena
	(%)						
16	Średni wynik egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej z zakresu przedmiotów przyrodniczych (%)	50	59	51	wzrost	CKE	▲
17	Zdawalność matur (%)	76%	82%	78%	wzrost	CKE	▲
18	Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych w wieku 24 lata i mniej (%)	18,5%	16,1%	11,3%	spadek	GUS	▲
19	Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych w wieku powyżej 45 lat (%)	32,9%	34,8%	39,4%	spadek	GUS	▼
20	Odsetek mieszkańców podnoszących w ostatnim roku swoje kwalifikacje za pomocą ICT (%)	6%	17,2% (2014)	22,4%	wzrost	badanie ankietowe	▲
21	Ćwiczący w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców (%)	20,3	22,8 (2014)	26,8	25	GUS	▲
22	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-24 lata (%)	25,3%	26,3%	28,2%	30%	GUS	▲
23	Osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu i szkoleniu (%)	4,5%	4,5%	3,6%	10-15%	GUS	▼
24	Uczestnicy imprez organizowanych przez domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1 000 mieszkańców	682,5	976,7	866,1	1130	GUS	▲
25	Udział osób pozostających bez pracy powyżej dwunastu miesięcy w ogólnej liczbie osób bezrobotnych zarejestrowanych (%)	29,8%	35,2%	37,9%	27,1%	GUS	▼
26	Odsetek osób w wieku 15-64 lata posiadających wyższe wykształcenie (%)	20,1%	21,7%	24,1%	23,10%	GUS	▲
27	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 55-64 lata (%)	30,6%	34,1%	39,1%	40%	GUS	▲
Cel operacyjny: B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców							
28	Liczba przestępstw stwierdzonych na 1 000 mieszkańców	37,2	34,41	23,18	30,1	GUS	▲
29	Współczynnik dzietności	1,265	1,247	1,323	1,392	GUS	▲
30	Frekwencja w wyborach do organów jednostek samorządu terytorialnego (I tura, wyboru do Sejmiku) (%)	42,94	43,34 (2014)	x	55	PKW	▲
31	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat obję-	74,4%	77,5%	82,8%	90	GUS	▲

Lp.	Wskaźnik	Poziom bazowy 2011	Poziom 2013	Poziom aktualny 2016	Poziom docelowy 2020	Źródło	Ocena
	tych wychowaniem przedszkolnym (%)						
32	Liczba kobiet, które po urodzeniu dziecka nie podjęły zatrudnienia	19 635	22 890	18 173	spadek	PSZ	▲
33	Odsetek mieszkańców, którzy wykorzystują Internet do spraw urzędowych (%)	25,3%	41,7% (2014)	50,8%	wzrost	badanie ankietowe	▲
34	Liczba podmiotów zaliczanych do III sektora (fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne) na 10 tys. mieszkańców	14,5	15,2	17,3 (2015)	24	GUS	▲
35	Odsetek mieszkańców woj. śląskiego, którzy czują się bezpiecznie w miejscu zamieszkania (%)	86,9%	87,3% (2014)	90,7%	wzrost	badanie ankietowe	▲

Ocena końcowa

Dla obszaru priorytetowego B przewidziano pięć wskaźników oddziaływania oraz dwadzieścia dziewięć wskaźników rezultatu. Na podstawie analizy wskaźnikowej można stwierdzić, iż trzy wskaźniki oddziaływania pokazują wyraźny postęp, natomiast pozostałe dwa odnotowują regres. Wskaźniki sprawdzające przeciętne trwanie życia kobiet i mężczyzn pokazały wyraźny progres. Długość życia kobiet wydłużyła się o ponad rok, uzyskując długość określoną jako poziom docelowy w 2020 roku. Wydłużyło się również trwanie życia mężczyzn (z 71,9 w 2011 roku do 73,5 lat w 2016 roku). Oznacza to, że poziom docelowy długości życia (określony na 72,4 lat) został już osiągnięty. Liczba osób pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy na 1 tys. mieszkańców istotnie spadła, a zakładany wynik docelowy udało się osiągnąć znacznie wcześniej. Wskaźnik dotyczący przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców przyjął w 2016 roku wartość -1,36, co oznacza pogłębienie się negatywnych trendów w zakresie ruchu naturalnego ludności. Jakość życia w regionie mierzona pozycją w rankingu województw również obniżyła się. W 2011 roku województwo zajmowało piątą lokatę. Cztery lata później przesunęło się na szóstą pozycję.

Na podstawie analizy wskaźników rezultatu ustalono, że w zdecydowanej większości przypadków odnotowano postęp, co przekłada się zarówno na poprawę kondycji zdrowotnej mieszkańców, jak i rozwój ich kompetencji i umiejętności zarówno w wymiarze społecznym, jak i zawodowym. Zwiększył się odsetek osób uprawiających sport (z 55,8 proc. w 2011 roku do poziomu 64,4% w 2016 roku), zmniejszyła się umieralność niemowląt, zwiększyło się też uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych. Młodzież z województwa śląskiego odnotowuje lepsze wyniki z egzaminów gimnazjalnych i matur. Prawie czterokrotnie wzrósł odsetek mieszkańców podnoszących swoje kwalifikacje za pomocą ICT. Oprócz postępów zidentyfikowano także kilka negatywnych trendów. Do najważniejszych należy niewątpliwie zaliczyć: wzrost liczby zgonów z powodów nowotworów oraz z powodu chorób układu krążenia. Niepokojący jest także spadek odsetka osób korzystających z bezpłatnych badań profilaktycznych. W tych obszarach konieczna jest intensyfikacja działań ze strony władz samorządowych.

Lp.	Wskaźnik	Poziom bazowy 2011	Poziom 2013	Poziom aktualny 2016	Poziom docelowy 2020	Źródło	Ocena	
Obszar priorytetowy: (C) Przestrzeń								
1	Atrakcyjność inwestycyjna województwa (pozycja w rankingu)	1	1	1	Utrzymanie poziomu	IBnGR	▶	
2	Wskaźnik urbanizacji (%)	77,7%	77,4%	77%	Utrzymanie poziomu	GUS	▼	
3	Wskaźnik struktury użytkowania gruntów	0,14	0,14	0,15 (2015)	Utrzymanie poziomu	Wydział GK UMWS	◀	
Cel operacyjny: C.1. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska								
4	Zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych	99,7%	99,7%	99,6%	99,9%	GUS	▲	
5	Zanieczyszczenia gazowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych	30,5%	30,6%	27,1%	60,2	GUS	▼	
6	Jakość wód podziemnych (% udział punktów pomiarowych w poszczególnych klasach jakości w stosunku do ogólnej liczby punktów) sieć krajowa	I	0%	0%	3%	podniesienie jakości	WIOŚ	▲
		II	11%	11%	31%	podniesienie jakości	WIOŚ	▲
		III	54%	54%	39%	podniesienie jakości	WIOŚ	▼
		IV	33%	33%	22%	podniesienie jakości	WIOŚ	▼
		V	2%	2%	6%	podniesienie jakości	WIOŚ	▲
7	Jakość wód podziemnych (% udział punktów pomiarowych w poszczególnych klasach jakości w stosunku do ogólnej liczby punktów) sieć regionalna	I	0%	0%	0%	podniesienie jakości	WIOŚ	▶
		II	44%	44%	41%	podniesienie jakości	WIOŚ	▼
		III	45%	45%	51%	podniesienie jakości	WIOŚ	▲
		IV	8%	8%	7%	podniesienie jakości	WIOŚ	▼
		V	3%	3%	2%	podniesienie jakości	WIOŚ	▼
8	Jakość wód powierzchniowych (% JCWP dobrego i powyżej dobrego stanu ekologicznego, badanych w ramach danego typu monitoringu wód powierzchniowych)	44%	44%	27% (2015)	podniesienie jakości	GUS	▼	
9	Jakość wód powierzchniowych (% JCWP dobrego i powyżej dobrego potencjału ekologicznego, badanych w ramach danego typu monitoringu wód powierzchniowych)	14%	14%	18% (2015)	podniesienie jakości	GUS	▲	
10	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności (hm3/rok)	400,3	387,7	371,3	spadek	GUS	▲	

Lp.	Wskaźnik	Poziom bazowy 2011	Poziom 2013	Poziom aktualny 2016	Poziom docelowy 2020	Źródło	Ocena	
11	Energochłonność gospodarki (zużycie energii elektrycznej ogółem na 1 mln PKB w GWh)	0,14	0,126	0,12 (2015)	spadek	GUS	▲	
12	Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem (%)	22,1%	22,2%	22%	wzrost	GUS	▼	
13	Udział masy składowanych odpadów komunalnych w masie zebranych odpadów komunalnych (%)	85%	80,9%	64,1%	79%	GUS	▲	
14	Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi w ciągu roku (dam ³)	382 619,7	369 357,6	371 347,2	spadek	GUS	▲	
15	Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi w ciągu roku na km ² (dam ³)	31,0	29,9	30,1	spadek	GUS	▲	
16	Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na km ² (ton/km ²)	1,03	0,86	0,74	spadek	GUS	▲	
17	Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych na km ² (ton/km ²)	3 516,8	3 342,45	3 135,35	spadek	GUS	▲	
18	Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych (%)	10,2%	13,8%	34,7%	wzrost	GUS	▲	
Cel operacyjny: C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi								
19	Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1 000 mieszkańców ogółem	M. Górnośląska	101,2	106,1	108,1 (2015)	wzrost	GUS	▲
		M. Górnośląska i jej bezp. otoczenie funkcj.	99	103,8	105,9 (2015)	wzrost	GUS	▲
		A. Bielska	131,5	136,3	137,4 (2015)	wzrost	GUS	▲
		A. Bielska i jej bezp. otoczenie funkcj.	121,5	125,7	128,2 (2015)	wzrost	GUS	▲
		A. Częstochowska	111,1	115,5	117,2 (2015)	wzrost	GUS	▲
		A. Częstochowska i jej bezp. otoczenie funkcj.	99,8	103,6	105,1 (2015)	wzrost	GUS	▲
		A. Rybnicka	79,7	82,5	83,7 (2015)	wzrost	GUS	▲
		A. Rybnicka i jej bezp.	76,6	79,1	80,2 (2015)	wzrost	GUS	▲

Lp.	Wskaźnik	Poziom bazowy 2011	Poziom 2013	Poziom aktualny 2016	Poziom docelowy 2020	Źródło	Ocena	
	otoczenie funkcjonalne							
20	Czas przejazdu transportem kolejowym między stolicą województwa a miastem Częstochowa (godz.)	1,27	1,40	1,48	spadek	pkp.pl	▼	
21	Czas przejazdu transportem kolejowym między stolicą województwa a miastem Rybnik (godz.)	1,06	1,05	1,05	spadek	pkp.pl	▲	
22	Czas przejazdu transportem kolejowym między stolicą województwa a miastem Bielsko-Biała (godz.)	1,06	1,11	1,03	spadek	pkp.pl	▲	
23	Odsetek mieszkańców województwa śląskiego oceniających jakość transportu publicznego dość dobrze (%)	48%	48% (2012)	48,9%	wzrost	badanie ankietowe	▲	
24	Odsetek mieszkańców województwa śląskiego oceniających jakość transportu publicznego bardzo dobrze (%)	8,9%	8,9% (2012)	10,6%	wzrost	badanie ankietowe	▲	
25	Widzowie i słuchacze teatrów i instytucji muzycznych na 1 tys. mieszkańców – pozycja wśród województw	5	5 (2011)	7	miejsce w pierwszej piątce najlepszych województw	GUS	▼	
26	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)	M. Górnośląska	6%	7%	5,3 (2015)	spadek	GUS	▲
		M. Górnośląska i jej bezp. otoczenie funkcjonalne	5,9%	6,9%	5,2 (2015)	spadek	GUS	▲
		A. Bielska	5,3%	5,8%	4,2% (2015)	spadek	GUS	▲
		A. Bielska i jej bezp. otoczenie funkcjonalne	5,2%	5,7%	4,1 % (2015)	spadek	GUS	▲
		A. Częstochowska	9,1%	10,6%	6,5% (2015)	spadek	GUS	▲
		A. Częstochowska i jej bezp. otoczenie funkcjonalne	8,9%	10,6%	6,5% (2015)	spadek	GUS	▲
		A. Rybnicka	5,3%	5,9%	4,8% (2015)	spadek	GUS	▲

Lp.	Wskaźnik	Poziom bazowy 2011	Poziom 2013	Poziom aktualny 2016	Poziom docelowy 2020	Źródło	Ocena	
	A. Rybnicka i jej bezp. otoczenie funkcjonalne	5,0%	5,5%	4,4% (2015)	spadek	GUS	▲	
27	Liczba gospodarstw rolnych realizujących programy rolno-środowiskowe	1 800	1 595	1 331 (2015)	wzrost	UM WSL TW	▼	
28	Gęstość zaludnienia	M. Górnośląska	1 434,4	1 418	1 403 (2015)	wzrost	GUS	▼
		M. Górnośląska i jej bezp. otoczenie funkcjonalne	718,5	712	706 (2015)	wzrost	GUS	▼
		A. Bielska	1 145,9	1 144	1 139 (2015)	wzrost	GUS	▼
		A. Bielska i jej bezp. otoczenie funkcjonalne	630,5	633	635 (2015)	wzrost	GUS	▲
		A. Częstochowska	1 473,7	1 452	1 426 (2015)	wzrost	GUS	▼
		A. Częstochowska i jej bezp. otoczenie funkcjonalne	276,4	274	271 (2015)	wzrost	GUS	▼
		A. Rybnicka	1 023,1	1016	1 011 (2015)	wzrost	GUS	▼
	A. Rybnicka i jej bezp. otoczenie funkcjonalne	652,7	651	650 (2015)	wzrost	GUS	▼	
29	Przewozy pasażerów środkami komunikacji miejskiej (mln osób)	570,3	460,9	413,7	wzrost	GUS	▼	
Cel operacyjny: C.3. Wysoki poziom ładunku przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni								
30	Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1 000 ludności	2,1	2,25	2,42	5,2	GUS	▲	
31	Ocena stanu zagospodarowania centrum miasta/wsi przez mieszkańców (dobrze) (%)	31,5	31,5 (2012)	41,2	wzrost	badanie ankietowe	▲	
32	Powierzchnia gruntów zrehabilitowanych i zagospodarowanych (ha)	317	217	65	wzrost	GUS	▼	
33	Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji w powierzchni ogółem (%)	0,4	0,4	0,4	0,2	GUS	▶	

Lp.	Wskaźnik	Poziom bazowy 2011	Poziom 2013	Poziom aktualny 2016	Poziom docelowy 2020	Źródło	Ocena
34	Udział powierzchni objętej obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni geodezyjnej ogółem (%)	62,3%	65,3%	68,5%	wzrost	GUS	▲
35	Ocena stanu zagospodarowania centrum miasta/wsi przez mieszkańców (bardzo dobrze) (%)	16,7	16,7 (2012)	17	wzrost	badanie ankietowe	▲
36	Udział terenów zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej w miastach w powierzchni ogółem (%)	2,4%	2,3%	2,3%	5	GUS	▼

Ocena końcowa

Dla obszaru priorytetowego C przewidziano trzy wskaźniki oddziaływania oraz trzydzieści trzy wskaźniki rezultatu. Na podstawie analizy wskaźnikowej można stwierdzić, iż utrzymano atrakcyjność inwestycyjną województwa. Pozycja w rankingu prowadzonym przez IBnGR pozostała bez zmian. Zmniejszył się natomiast wskaźnik urbanizacji. W porównaniu z poziomem bazowym z 2011 roku, wynoszącym 77,7 proc. spadł on do poziomu 77 proc. Wskaźnik struktury użytkowania gruntów zwiększył się z poziomu 0,14 do poziomu 0,15. Poziomem docelowym miało być utrzymanie dotychczasowych proporcji. Wzrost tego wskaźnika pozostaje bez oceny, ponieważ trudno określić, czy zanotowany wzrost jest korzystny czy też niekorzystny dla rozwoju województwa śląskiego.

Przechodząc do analizy wskaźników rezultatu trzeba powiedzieć, że zidentyfikowano wiele obszarów, w których zanotowano zdecydowaną poprawę (np. spadek poziomu bezrobocia, zwiększenie się poziomu przedsiębiorczości, zmniejszenie energochłonności gospodarki, redukcja emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych, zmniejszenie zużycia wody itp.). Występują jednak obszary, w których sytuacja uległa pogorszeniu. Do niekorzystnych zjawisk należy zaliczyć: spadek gęstości zaludnienia, zmniejszenie się powierzchni gruntów zrekultowanych i zagospodarowanych, zmniejszenie się udziału terenów zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej w miastach, a także spadek udziału powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem.

Lp.	Wskaźnik	Poziom bazowy 2011	Poziom 2013	Poziom aktualny 2016	Poziom docelowy 2020	Źródło	Ocena
Obszar priorytetowy D – Relacje z otoczeniem							
1	Saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały (osoby)	- 3 652	-3 880	-3 428	dotądnie	GUS	▲
2	Saldo migracji zagranicznych na pobyt stały	- 2 020	-5 438	-1 128	dotądnie	GUS	▲
Cel operacyjny: D.1. Współpraca z partnerami w otoczeniu							
3	Liczba wystaw międzynarodowych w województwie – pozycja wśród województw	3	5	5	miejsce w 3-ce najlepszych województw	GUS	▼
4	Liczba wspólnych projektów realizowanych przez uczelnie wyższe z partnerami zagranicznymi/krajowymi	bd.	bd.	281 (2014)	wzrost	badanie ankietowe	◀
5	Liczba wystaw za granicą – pozycja wśród województw	3	3	7	miejsce w 4-ce najlepszych woj.	GUS	▼
6	Liczba organizacji, których członkiem jest Województwo	2	2	2	3	UM WSL GR	▶
7	Liczba inicjatyw o charakterze międzynarodowym realizowanych przez regionalne organizacje gospodarcze	bd.	7	6 (2015)	wzrost	RIG, IR	◀
Cel operacyjny: D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego							
8	Liczba turystów (krajowych i zagranicznych) korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych	1 800 000	1 861 147	2 409 144	wzrost	GUS	▲
9	Liczba imprez objęta honorowym patronatem Prezydenta RP w województwie	8	5	10	wzrost	www.prezydent.pl	▲
10	Liczba studentów zagranicznych	869	1279 (2014)	3611	wzrost	badanie ankietowe	▲
11	Liczba studentów z innych województw	22 742	19 139 (2014)	bd.	wzrost	badanie ankietowe	◀

12	Odsetek osób spoza województwa zadowolonych z pobytu na terenie województwa śląskiego (%)	69%	80%	93	wzrost	ŚOT	▲
13	Odsetek mieszkańców województwa śląskiego oceniających je pozytywnie (%)	76,1%	79,5% (2014)	89,3%	wzrost	badanie ankietowe	▲
14	Saldo migracji gminnych na pobyt stały na 1 000 osób	-1,2	-2	-1	dodatnie	GUS	▲
15	Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych	274 000	303 823	366 956	429 800	GUS	▲
16	Średnia ocena zadowolenia z pobytu na terenie województwa śląskiego wśród osób spoza województwa (pkt)	3,8	4,06	4,35 (2015)	wzrost	ŚOT	▲
Cel operacyjny: D.3. Region w sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych							
17	Liczba destynacji z lotniska Pyrzowice - linie pasażerskie regularne	29	36	46	wzrost	GTL	▲
18	Liczba destynacji z lotniska Pyrzowice - cargo	9	6	7	wzrost	GTL	▼
19	Ruch pasażerów w porcie lotniczym w Pyrzowicach (wyjazdy) (mln osób)	1 260 000	1 273 021	1 617 359	wzrost	GUS	▲
20	Lokata portu lotniczego w Pyrzowicach w ogólnym ruchu pasażerów w portach lotniczych w Polsce	3	4	4	miejsce w pierwszej trójce województw	GUS	▼
21	Ruch pasażerów w porcie lotniczym w Pyrzowicach (przyjazdy) (mln osób)	1 250 000	1 246 522	1 587 020	wzrost	GUS	▲
22	Przeładunek towarów w porcie lotniczym Pyrzowice (wyładunek) (ton)	6 601 t	6 048 t	7 515 t	wzrost	GUS	▲
23	Przeładunek towarów w porcie lotniczym Pyrzowice (załadunek) (ton)	4 568 t	3 291 t	7 341 t	wzrost	GUS	▲





24	Lokata portu lotniczego w Pyrzowicach w ogólnym przeładunku towarów w portach lotniczych w Polsce	3	2	2	miejsce w pierwszej trójce województw	GUS	▲
25	Przewóz ładunków transportem kolejowym (import-PKP CARGO) w tys. ton	20 759	21 001	19 472 (2015)	wzrost	PKP CARGO	▼
26	Przewóz ładunków transportem kolejowym (export-PKP CARGO) w tys. ton	22 427	46 322	42 753 (2015)	wzrost	PKP CARGO	▲
27	Przewóz ładunków transportem kolejowym (export+import - PKP LHS) w mln ton	10,1	10,1	bd.	wzrost	sprawozdanie LHS	◀
28	Długość dróg krajowych o twardej nawierzchni (km)	1 167,5 km	1 214,9 km	1 220,90 km	wzrost	GUS	▲
29	Gęstość dróg krajowych (km)	9,47	10	10	wzrost	GUS	▲
30	Przewóz ładunków transportem samochodowym (za granicę) (tys. ton)	8 113	8 923	9773	wzrost	GUS	◀
31	Przewóz ładunków transportem samochodowym (z za granicy) (tys. ton)	7 293	8 691	9752	wzrost	GUS	◀
32	Obrót ładunkami w Euroterminalu Sławków tys. ton	971,6	873	1 037 (2015)	wzrost	Euroterminal	▲
33	Obrót ładunkami w Euroterminalu Sławków UTI (TEU)	125 623	83 027	116 488 (2015)	wzrost	Euroterminal	▼

Ocena końcowa

Dla obszaru priorytetowego D przewidziano dwa wskaźniki oddziaływania oraz trzydzieści cztery wskaźniki rezultatu. Na podstawie analizy wskaźnikowej można stwierdzić, iż udało się poprawić wskaźniki salda migracji (wewnętrznych i zagranicznych) na pobyt stały. Trudno jednocześnie zakładać, iż możliwym jest osiągnięcie dodatniego salda migracji do 2020 roku.

Wynik monitoringu przeprowadzonego na trzydziestu czterech wskaźnikach rezultatu jest pozytywny, ponieważ zdecydowana większość wskaźników sugeruje poprawę sytuacji na analizowanym obszarze. Widać to wyraźnie na przykładzie wzrostu liczby turystów, zwiększenia ruchu pasażerskiego w porcie lotniczym Pyrzowicach, powiększenia krajowego potencjału dróg krajowych oraz zwiększenia przewozów ładunków transportem kolejowym na eksport. Polepszyła się również ocena pobytu na terenie województwa śląskiego przez osoby zewnętrzne. Również mieszkańcy regionu wyżej oceniają poziom życia w województwie. Spadek wskaźników zanotowano m.in. w odniesieniu do liczby destynacji z lotniska Pyrzowice (spadek z 9 w 2011 do 7 w 2016 roku) i przewozu ładunków transportem kolejowym na import. Należy dodać, iż w przypadku sześciu wskaźników trudno było sformułować ocenę z uwagi na występujące braki danych.

Na podstawie przeprowadzonej analizy wskaźnikowej ustalono, że poprawia się sytuacja społeczna, gospodarcza, infrastrukturalna i środowiskowa w województwie śląskim. W niektórych przypadkach (np. długość życia kobiet i mężczyzn, spadek liczby przestępstw) osiągnięto poziom docelowy trzy lata przed czasem. Także w zakresie poziomu bezrobocia odnotowano znaczną poprawę, dzięki czemu województwo śląskie jest dziś regionem o najniższej stopie bezrobocia w Polsce (po woj. wielkopolskim). Do sukcesów należy zaliczyć spadek umieralności niemowląt, wzrost liczby turystów odwiedzających region, poprawę jakości powietrza oraz wzrost poziomu przedsiębiorczości wśród mieszkańców.

Podsumowanie analizy wskaźnikowej				
Priorytety				
A. Nowoczesna gospodarka	29	6	0	1
B. Szanse rozwojowe mieszkańców	27	8	0	0
C. Przestrzeń	39	22	3	1
D. Relacje z otoczeniem	20	6	1	6

Pomimo faktu, iż nadal występują obszary, w których nie uzyskano zakładanych efektów (np. ujemny przyrost naturalny, negatywne procesy w zakresie ruchu naturalnego ludności), należy pozytywnie ocenić działania Samorządu Województwa Śląskiego w zakresie realizacji celów SRW. Należy stwierdzić, że środki finansowe przeznaczane na realizację celów SRW przyczyniły się do poprawy sytuacji w regionie w wielu analizowanych obszarach. Z pozytywną oceną działań Samorządu korespondują opinie przedstawione przez uczestników badania jakościowego.

Jedna z uczestniczek badania IDI stwierdziła:

Widać znaczący postęp, dla przykładu nie zajmujemy się rekultywacją, ale prowadzimy aktywnie bazę terenów przemysłowych. W zakresie obszarów chronionych powstał zespół ds. niskiej emisji, ochrony krajobrazu, plan niskiej emisji, plan gospodarki odpadami, nowy program ochrony środowiska przed hałasem. Jest zadawalający. Nie ma obszarów pozostających bez działania.

Inna uczestniczka zauważyła znaczną poprawę infrastruktury transportowej:

Jeżeli mówimy o wydawaniu środków na drogi wojewódzkie i na rozwój transportu publicznego to jak najbardziej to się przyczynia, bo jeżeli mówimy o poprawie powiązań transportowych przez modernizację infrastruktury transportowej to wszelkie środki wydane przez samorząd na budowę czy rozbudowę dróg wojewódzkich jak najbardziej pooprawiają powiązania transportowe.

Odnotowano także poprawę w zakresie gospodarowania odpadami:

kwestie środowiskowe w województwie cały czas są ważne, że jednak przynajmniej w tym zakresie, w jakim Marszałek może to podejmuje działania i właśnie poprzez wprowadzenie uchwały antysmogowej i poprzez działania różne interwencyjne, które podejmuje Urząd Marszałkowski w zakresie nielegalnego obrotu odpadami w tym różne inicjatywy związane ze zmianą prawodawstwa w tym zakresie.

Pozytywnie też oceniono działania samorządu w kontekście innowacyjności:

Jeżeli chodzi o skuteczność samorząd województwa śląskiego zawsze był chwalony jeżeli chodzi o obszary rozwoju innowacyjnego, bo każda strategia innowacji, która powstawała w Polsce to pierwsza strategia zawsze powstawała w województwie śląskim.

Przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego i jednostek mu podległych w wywiadach pogłębionych podnosili kwestię zmian na rynku pracy na przestrzeni ostatnich lat. Przeważały stanowiska, że w dużym stopniu diagnoza zapisana w Strategii Rozwoju Województwa uległa dezaktualizacji, a cele związane z rynkiem pracy zostały już w dużej mierze osiągnięte ze względu na znaczne zmniejszenie się stopy bezrobocia. Wskazywano w związku z tym na potrzebę aktualizacji Strategii w części dotyczącej rynku pracy.

Jak najbardziej świat się zmienia i tutaj strategia była przygotowana w 2010 roku, potem w 2013 była aktualizacja a teraz mamy 2017, sytuacja potrafiła zmienić przez te cztery lata patrząc z punktu widzenia chociażby politycznego, polityki państwa i kierunku w jakim teraz państwo zmierza, m.in. też w zakresie o którym mówimy tym społecznym ale również sytuacja, która niekoniecznie jest kwestią polityki po prostu sytuacja na rynku pracy, akurat jesteśmy w takiej sytuacji gdzie ten rynek pracy nam się bardzo zmienił i to teraz nie jest rynek gdzie są bezrobotni, raczej bezrobotnych nie ma, teraz pracodawca ma większy problem, także sytuacja się bardzo zmieniła w związku z tym ta strategia wydaje się też w pewnych elementach nie jest aktualna.

Należy zauważyć, że w końcu 2011 roku stopa bezrobocia w województwie śląskim wyniosła 10,1%, była zatem niższa od stopy krajowej, która wyniosła 12,5%. Województwo śląskie zajmowało trzecie miejsce wśród regionów z najniższą stopą bezrobocia. Jednocześnie występowało duże terytorialne zróżnicowanie stopy bezrobocia w województwie, która zawierała się w granicach od 4,3% (Katowice) do 19,1% (Bytom). W okresie sześciu lat bezrobocie udało się znacznie ograniczyć i według stanu na 30 września 2017 roku wysokość stopy bezrobocia w śląskim wynosiła 5,5%, w kraju natomiast 6,8%.

Badanie jakościowe pozwoliło również zidentyfikować bariery, które niejednokrotnie utrudniały bądź nadal utrudniają realizację celów SRW. Należą do nich:

- ✓ niewystarczająca pula środków finansowych do większego stymulowania procesów rozwojowych
- ✓ niestabilne otoczenie regulacyjne (np. zmiana przepisów dotyczących OZE)
- ✓ zmiana kompetencji w kwestii zarządzania pewnymi obszarami (np. w odniesieniu do gospodarowania wodami w kraju).

Ocena końcowa

Działania podejmowane przez samorząd województwa śląskiego zasługują na pozytywną ocenę w kontekście realizacji celów SRW. Środki finansowe wydawane z budżetu w dużym stopniu odpowiadają za realizację celów SRW.

Obszary wymagające koncentracji działań

Na podstawie analizy wskaźnikowej zidentyfikowano obszary, w których nie odnotowano podstępów lub uwidaczniają się w nich tendencje regresywne, w wyniku czego skala niektórych problemów w województwie śląskim pogłębia się. Za obszary wymagające koncentracji działań uznano te obszary, w który pogarsza się sytuacja lub odnotowany progres jest niewystarczający, a jednocześnie są one niezwykle istotne z punktu widzenia rozwoju regionu w wymiarze społecznym, gospodarczym itp.

Do obszarów wymagających koncentracji działań zaliczono:

- ✓ podniesienie poziomu zdrowia mieszkańców regionu, w szczególności obniżenie odsetka zgonów z powodu nowotworów i chorób układu krążenia.
- ✓ rozbudowę koszyka usług społecznych dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych z uwagi na zachodzące trendy demograficzne (starzenie się społeczeństwa) i brak efektywnych mechanizmów wsparcia dla ww. grup.
- ✓ Przeciwdziałanie procesom suburbanizacji i poprawianie ładu przestrzennego w regionie.
- ✓ Zahamowanie odpływu migracyjnego.
- ✓ Poprawę parametrów przyrostu naturalnego.
- ✓ Zwiększenie odsetka przedsiębiorstw prowadzących działalność eksportową.
- ✓ Podniesienie poziomu innowacyjności firm.
- ✓ Poprawę jakości powietrza.

Ocena spójności wydatków z celami operacyjnymi SRW

Oceny spójności wydatków z celami operacyjnymi SRW dokonano w ramach analizy Wieloletnich Prognoz Finansowych województwa oraz jednostek podległych, a także gmin będących obszarami funkcjonalnymi województwa śląskiego.

Analiza została przeprowadzona w oparciu o kategoryzację danych zawartych w Wieloletnich Prognozach Finansowych. Dane były kodowane na podstawie ich dopasowania do celów i obszarów strategii. Działania, które wpisywały się w obszary wynikające z strategii były kodowane z uwzględnieniem nazwy wydatku, kwoty, planowanym końcem realizacji, obszarem priorytetowym i celem strategicznym. Na podstawie tak zakodowanych danych zostały opracowane analizy, których celem było oszacowanie stopnia w jakim gminy realizują założenia strategii. Dane na temat aktywności gmin w zakresie pozyskiwania funduszy europejskich zostały opracowane na podstawie danych z bazy KSI SIMIK 07-13 dla perspektywy 2007-2013 oraz z dostępnej listy projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020 dostępnej na platformie www.funduszeuropejskie.gov.pl dla perspektywy 2014-2020.

W poniższej tabeli zamieszczono liczbę projektów przewidzianych w WPF w przekroju gmin województwa śląskiego, będących obszarami funkcjonalnymi województwa śląskiego.

Gmina	Priorytet A				Priorytet B			Priorytet C			Priorytet D		
	A.1	A.2	A.3	A.4	B.1	B.2	B.3	C.1	C.2	C.3	D.1	D.2	D.3
Będzin	-	-	-	-	-	5	-	2	-	-	3	-	-
Bielsko-Biała	-	-	-	-	1	3	-	2	2	1	6	-	-
Bieruń	-	-	-	-	-	4	1	5	-	-	2	-	-
Bytom	-	-	-	-	-	4	-	6	1	6	4	-	-
Chorzów	-	-	-	-	-	5	-	3	1	2	-	-	-
Cieszyn	-	-	-	-	-	3	-	4	3	2	-	-	-
Czechowice	-	-	-	-	-	1	-	8	-	1	1	-	-
Czeladź	-	-	-	-	-	-	-	5	-	3	-	-	-
Częstochowa	-	-	-	-	-	10	-	6	-	-	-	-	-
Dąbrowa Górnica	-	-	-	-	-	3	4	7	-	5	-	-	-
Gliwice	-	-	-	-	-	10	-	7	1	3	5	-	-
Jastrzębie Zdrój	-	-	1	-	-	2	-	2	-	1	4	2	1
Jaworzno	-	-	-	-	-	5	-	12	2	-	-	-	-
Katowice	-	-	-	-	-	9	-	2	6	-	-	1	-
Kłobuck	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-
Knurów	-	-	-	-	-	4	-	3	-	-	1	-	-
Koniecpol	-	-	-	-	-	3	-	2	1	1	1	-	-
Lubliniec	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-
Łaziska Górne	-	-	-	-	-	-	-	4	-	1	-	-	-

Gmina	Priorytet A				Priorytet B			Priorytet C			Priorytet D		
	A.1	A.2	A.3	A.4	B.1	B.2	B.3	C.1	C.2	C.3	D.1	D.2	D.3
Mikołów	-	-	-	-	-	4	1	12	-	-	-	-	-
Mysłowice	-	-	-	-	-	5	3	2	1	5	-	-	-
Myszków	1	-	-	-	-	-	-	7	-	2	-	-	-
Piekary Śląskie	-	-	-	-	1	4	-	5	1	1	-	-	-
Pszczyna	-	-	-	-	-	5	-	2	-	-	-	-	-
Racibórz	-	-	2	-	-	2	-	12	-	1	2	-	-
Radlin	-	-	-	-	-	7	-	2	-	1	-	-	-
Radzionków	-	-	-	-	-	2	-	7	-	-	-	-	-
Ruda Śląska	-	-	-	-	-	-	-	2	2	7	-	-	-
Rybnik	-	-	-	-	-	7	-	4	-	-	-	-	-
Rydułtowy	-	-	-	-	-	9	-	6	-	-	-	-	-
Siemianowice Śl.	-	-	-	-	-	5	2	-	-	2	-	-	-
Sosnowiec	-	-	-	-	-	3	-	3	-	1	-	-	-
Świętochłowice	-	-	-	-	-	8	-	6	-	-	-	-	-
Tarnowskie Góry	-	-	1	-	-	5	-	1	2	5	-	-	-
Tychy	-	-	-	-	-	10	-	6	-	2	-	-	-
Wodzisław Śl.	-	-	2	-	-	3	-	8	-	1	-	-	-
Wojkowice	-	-	-	-	-	1	-	5	1	-	-	-	-
Zabrze	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	3	-	-
Zawiercie	-	-	1	-	-	2	-	2	1	3	-	-	-
Żory	-	-	-	-	-	8	1	3	-	-	-	-	-
Żywiec	-	-	-	-	-	4	-	4	-	-	1	-	-
Razem	1	0	7	0	2	172	12	183	25	59	33	3	1

Analiza WPF gmin będących obszarami funkcjonalnymi województwa śląskiego wykazała, iż tylko część działań zaplanowanych w WPF jest spójna z celami zapisanymi w SRW. Z analizy 41 WPF gmin zidentyfikowano 498 działań spójnych z celami SRW.

Do priorytetu A przypisać można zaledwie 8 działań (1,6 proc. ogółu działań). W większości działania te polegają na uzbrojeniu terenów inwestycyjnych bądź doprowadzeniu do nich drogi. W obszarze priorytetowym B mieści się 186 działań (37,3 proc.), przy czym najwięcej jest związanych z celem operacyjnym B.2 –Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców. Do obszaru C dotyczącego zagadnień przestrzeni przyporządkowano najwięcej, bo aż 267 działań (ponad połowa wszystkich projektów zapisanych w WPF), przy czym zdecydowana większość mieści się w celu operacyjnym 1 – Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska (183 działania). Do ostatniego obszaru priorytetowego zaliczono tylko 37 działań.

Poniższa tabela prezentuje szacowane koszty przewidziane w WPF na realizację działań zbieżnych z celami SRW.

Lp.	Gmina	Priorytet A				Priorytet B			Priorytet C			Priorytet D		
		A.1	A.2	A.3	A.4	B.1	B.2	B.3	C.1	C.2	C.3	D.1	D.2	D.3
1	Będzin	-	-	-	-	-	1 388 470	-	1 000 850	-	-	241 885	-	-
2	Bielsko-Biała	-	-	-	-	174 000	1 006 265	-	260 273	15 604 103	7 617 000	2 361 692	-	-
3	Bieruń	-	-	-	-	-	2 423 997	379 800	6 513 500	-	-	232 356	-	-
4	Bytom	-	-	-	-	-	21 326 737	-	44 966 646	297 500 000	102 735 559	757 024	-	-
5	Chorzów	-	-	-	-	-	8 541 114	-	28 734 491	25 881 570	39 137 356	-	-	-
6	Cieszyn	-	-	-	-	-	3 270 562	-	7 032 099	18 827 842	2 838 300	-	-	-
7	Czechowice-Dziedzice	-	-	-	-	-	695 988	-	14 277 141	-	77 751	32 509	-	-
8	Czeladź	-	-	-	-	-	-	-	12 481 700	-	13 900 000	-	-	-
9	Częstochowa	-	-	-	-	-	8 722 388	-	73 121 800	-	-	-	-	-
10	Dąbrowa Górnicza	-	-	-	-	-	8 791 809	12 082 899	84 321 923	-	102 265 327	-	-	-
11	Gliwice	-	-	-	-	-	4 422 827	-	21 712 282	31 651 983	3 105 653	1 404 162	-	-
12	Jastrzębie Zdrój	-	-	943 500	-	-	707 288	-	1 606 624	-	200 000	482 500	1 849 396	121 595
13	Jaworzno	-	-	-	-	-	3 241 477	-	113 677 578	70 964 815	-	-	-	-
14	Katowice	-	-	-	-	-	35 006 588	-	3 645 679	259 861 404	-	-	385 661 320	-
15	Kłobuck	-	-	-	-	-	-	-	2 925 132	-	3 154 120	-	-	-
16	Knurów	-	-	-	-	-	5 142 148	-	25 772 048	-	-	55 997	-	-
17	Koniecpol	-	-	-	-	-	1 553 379	-	-	-	-	-	-	-
18	Lubliniec	-	-	-	-	-	18 251 521	-	57 050 410	1 548 040	3 185 000	87 080	-	-
19	Łaziska Górne	-	-	-	-	-	-	-	6 806 800	-	41 700	-	-	-
20	Mikołów	-	-	-	-	-	1 715 538	109 180	35 810 221	-	-	-	-	-
21	Mysłowice	-	-	-	-	-	10 659 908	958 880	797 751	3 508 594	16 497 071	-	-	-
22	Myszków	3 187 047	-	-	-	-	-	-	23 737 561	-	17 760 916	-	-	-
23	Piekary Śląskie	-	-	-	-	41 861 748	6 032 629	-	50 758 400	400 000	154 647	-	-	-
24	Pszczyna	-	-	-	-	-	4 536 728	-	4 053 616	-	-	-	-	-
25	Racibórz	-	-	3 850 000	-	-	2 465 630	-	17 959 488	-	10 000	201 289	-	-
26	Radlin	-	-	-	-	-	5 007 773	-	5 985 175	-	997 000	-	-	-
27	Radzionków	-	-	-	-	-	1 181 908	-	17 959 000	-	-	-	-	-
28	Ruda Śląska	-	-	-	-	-	-	-	2 630 750	124 629 888	43 033 385	-	-	-
29	Rybnik	-	-	-	-	-	2 618 006	-	39 285 853	-	-	-	-	-
30	Rydułtowy	-	-	-	-	-	2 766 190	-	18 501 707	-	-	-	-	-
31	Siemianowice Śl.	-	-	-	-	-	4 415 602	589 576	-	-	3 649 445	-	-	-
32	Sosnowiec	-	-	-	-	-	1 715 447	-	7 707 111	-	3 337 231	-	-	-
33	Świętochłowice	-	-	-	-	-	8 292 737	-	95 262 195	-	-	-	-	-
34	Tarnowskie Góry	-	-	4 557 740	-	-	3 885 380	-	96 000	170 000	8 393 072	-	-	-
35	Tychy	-	-	-	-	-	2 982 750	-	41 827 862	-	5 341 300	-	-	-
36	Wodzisław Śląski	-	-	3 727 000	-	-	166 320	-	15 463 632	-	4 980 678	-	-	-
37	Wojkowice	-	-	-	-	-	24 878	-	3 150 000	4 800 000	-	-	-	-
38	Zabrze	-	-	-	-	-	12 049 291	-	-	-	-	1 282 890	-	-
39	Zawiercie	-	-	8 785 693	-	-	4 350 492	-	17 133 117	1 197 281	6 765 622	-	-	-
40	Żory	-	-	-	-	-	13 256 599	434 000	20 544 790	-	-	-	-	-
41	Żywiec	-	-	-	-	-	10 289 530	-	9 745 573	-	-	84 504	-	-
	Razem	3 187 047	0	21 863 933	0	42 035 748	222 455 896	14 554 336	934 316 780	856 545 521	389 178 133	7 223 789	387 510 715	121 595

Analiza WPF pod kątem środków finansowych potrzebnych na wykonanie działań zbieżnych z celami SRW wykazała, że działania związane z realizacją priorytetu A pochłoną ponad 25 mln złotych. Na implementację działań spójnych z obszarem priorytetowym B potrzebna będzie kwota w wysokości prawie 280 mln złotych. Największe środki finansowe generować będzie realizacja działań przypisanych do obszaru priorytetowego C (prawie 2,2 mld złotych). Z celami ostatniego obszaru priorytetowego spójność wykazało tylko 37 działań, a ich wdrożenie pochłonie prawie 395 mln złotych, przy czym jedno działanie bardzo poważnie podniosło koszty w ramach priorytetu D. Tym działaniem jest inwestycja miasta Katowice, zakładająca budowę Międzynarodowego Centrum Kongresowego (wydatek na poziomie 386 mln złotych, koniec realizacji inwestycji przewidziano na 2016 rok).

W ramach przeprowadzonej ewaluacji analizą objęto także WPF województwa śląskiego i jednostek podległych.

Województwo	Priorytet A				Priorytet B			Priorytet C			Priorytet D		
	A.1	A.2	A.3	A.4	B.1	B.2	B.3	C.1	C.2	C.3	D.1	D.2	D.3
Woj. śląskie i jednostki podległe	3	6	4	1	21	19	9	16	26	11	3	7	0

W WPF najwięcej działań zaplanowano w obszarze priorytetowym B i C, odpowiednio 49 i 53. Do priorytetu A można przyporządkować 14 działań. Natomiast do priorytetu D tylko 10, przy czym nie wskazano w WPF działań, które mogłyby odnosić się do ostatniego celu operacyjnego (D.3 – Region w sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych).

Przeanalizowano także WPF województwa i jednostek podległych pod kątem wydatków związanych z realizacją poszczególnych działań.

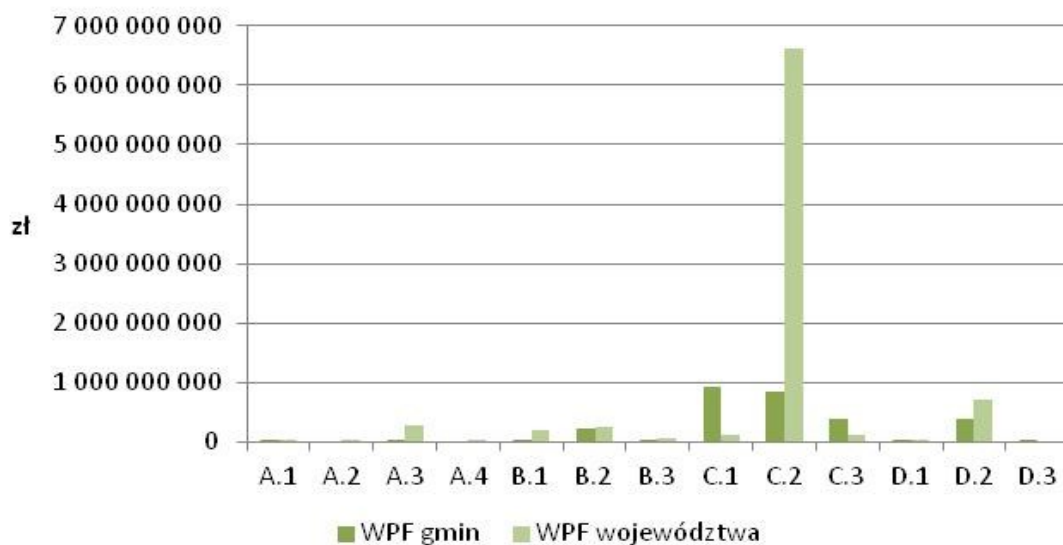
Priorytet A – Nowoczesna Gospodarka	308 561 091 zł
A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa	9 306 420 zł
A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy	5 904 574 zł
A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych	288 294 977 zł
A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały	5 055 120 zł
Priorytet B – Szanse rozwojowe mieszkańców	520 699 148 zł
B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa	195 470 518 zł

B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców	262 806 623 zł
B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców	62 422 007 zł
Priorytet C - Przestrzeń	6 856 174 720 zł
C.1. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska	104 332 167 zł
C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi	6 626 375 023 zł
C.3. Wysoki poziom ładunku przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni	125 467 530 zł
Priorytet D – Relacje z otoczeniem	721 093 584 zł
D.1. Współpraca z partnerami w otoczeniu	3 375 027 zł
D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego	717 718 557 zł
D.3. Region w sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych	0

W WPF województwa najwięcej środków finansowych zarezerwowano na realizację działań związanych z obszarem priorytetowym C (Przestrzeń). W ramach tego priorytetu największe koszty generować będzie wykonywanie zadań przypisanych do celu operacyjnego 2 - Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi. Szacunkowy koszt realizacji działań związanych z priorytetem D ma wynieść ponad 721 mln złotych, z czego prawie 651 mln złotych ma pochłonąć tylko jedna inwestycja, związana z dostosowaniem Stadionu Śląskiego do wymogów organizacji piłkarskich (FIFA, UEFA, PZPN). Na wykonanie 49 działań spójnych z priorytetem B zarezerwowano prawie 521 mln złotych. Najmniejsze wydatki są związane z priorytetem A (ponad 308 mln złotych).

Pomiędzy założeniami WPF gmin i województwa widać wiele zbieżności. W obu przewidziano najwięcej działań w obszarach priorytetowych B i C, a najmniej w obszarach A i D. Struktura zaplanowanych wydatków odpowiada ilości przypisanych zadań do poszczególnych priorytetów. Największe wydatki przewidziane są w obszarze C. Także zadania z obszaru D generują znaczne zapotrzebowanie na środki finansowe, przy czym ma to związek z zaplanowaniem dużych inwestycji w infrastrukturę wystawową (Centrum Kongresowe w Katowicach) i sportową (modernizacja Stadionu Śląskiego). Niezwykle ważny jest obszar priorytetowy B z uwagi na liczbę działań przewidzianych w WPF gmin i województwa. Analiza WPF wykazała, że zarówno na poziomie gmin, jak i województwa najmniej środków zarezerwowano na realizację działań przypisanych do priorytetu A Nowoczesna gospodarka.

Wykres 20. Zestawienie WPF w przekroju gmin i województwa śląskiego



Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy WPF

Ocena końcowa

Na podstawie analizy WPF gmin, województwa i jednostek podległych należy stwierdzić, że wydatki zaplanowane w ramach WPF są spójne z celami operacyjnymi SRW.

Rekomendacje

Zaleca się koncentrację działań na ośmiu obszarach problemowych. Działania te powinny skupiać się na:

- ✓ podniesieniu poziomu zdrowia mieszkańców regionu, w szczególności obniżeniu odsetka zgonów z powodu nowotworów i chorób układu krążenia,
- ✓ rozbudowie koszyka usług społecznych dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych z uwagi na zachodzące trendy demograficzne (starzenie się społeczeństwa) i brak efektywnych mechanizmów wsparcia dla ww. grup,
- ✓ przeciwdziałaniu procesom suburbanizacji i poprawianie ładu przestrzennego w regionie,
- ✓ zahamowaniu odpływu migracyjnego,
- ✓ poprawie parametrów przyrostu naturalnego,
- ✓ zwiększeniu odsetka przedsiębiorstw prowadzących działalność eksportową,
- ✓ podniesieniu poziomu innowacyjności firm,
- ✓ poprawie jakości powietrza.

VI. Terytorialny wymiar SRW

SRW, zgodnie z zaleceniami krajowej polityki rozwoju, pogłębia podejście terytorialne do zagadnienia rozwoju województwa. Strategia podtrzymuje podział województwa na 4 obszary polityki rozwoju, tzw. obszary funkcjonalne określone przez władze samorządowe województwa śląskiego w pierwszej Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego uchwalonej w dniu 25 września 2000 roku.

W układzie przestrzenno-funkcjonalnym województwo śląskie dzieli się na cztery subregiony: północny, południowy, centralny i zachodni. Każdy z tych obszarów funkcjonalnych zorganizowany jest wokół aglomeracji miejskiej o znaczeniu europejskim lub krajowym.

Obszar centralny ma największą powierzchnię, a w jego skład wchodzi Metropolia Górnośląska. Metropolia składa się z 23 miast, tworzących silne skupisko o bardzo dużym potencjale inwestycyjnym i rozwojowym. Charakteryzuje się ona zdywersyfikowaną strukturą gospodarczą oraz silnym ośrodkiem naukowym i badawczo-rozwojowym. Problemem tego obszaru jest obciążenie i zagęszczenie infrastruktury technicznej i transportowej, co w znacznym stopniu wpływa na jakość życia mieszkańców. Bezpośrednie otoczenie funkcjonalne metropolii tworzy obszar 29 gmin.

Drugim pod względem wielkości jest subregion południowy, którego centrum stanowi Aglomeracja Bielska. Aglomeracja Bielska to obszar organizacji usług publicznych o krajowym znaczeniu. Silnie rozwinął się w tym obszarze sektor gospodarczy, w tym samochodowy, lotniczy oraz turystyczny. Jest to także ważny ośrodek naukowy. Aglomerację Bielską tworzy Bielsko-Biała oraz Czechowice-Dziedzice. Natomiast bezpośrednie otoczenie funkcjonalne tworzy 8 gmin znajdujących się w sąsiedztwie wymienionych miast. Aglomeracja charakteryzuje się aktywnością mieszkańców oraz dynamicznym rozwojem usług związanych z sektorem kultury i turystyki. Wyzwaniem dla Aglomeracji na etapie aktualizacji Strategii był dalszy rozwój sektora badawczo-rozwojowego, kultury i turystyki.

Centrum obszaru zachodniego stanowi Aglomeracja Rybnicka. W skład Aglomeracji Rybnickiej wchodzi 6 miast, w tym Miasto: Rybnik, Radlin, Jastrzębie-Zdrój, Żory, Wodzisław Śląski oraz Rydułtowy. W skład bezpośredniego otoczenia funkcjonalnego wchodzi 8 gmin. Aglomeracja posiada rozwinięty sektor gospodarki, w tym związany z przemysłem wydobywczym. Ośrodek ma duże znaczenie w sferze gospodarczej.

W skład północnego obszaru funkcjonalnego wchodzi Aglomeracja Częstochowska. Aglomerację tą tworzy Miasto Częstochowa, a do bezpośredniego obszaru funkcjonalnego zalicza się 11 gmin. Obszar ten charakteryzuje się wysokim poziomem przedsiębiorczości mieszkańców. Aglomeracja posiada duży potencjał związany z rozwojem turystyki (w szczególności pielgrzymkowej), posiada także potencjał naukowy związany z występowaniem uczelni wyższych kształcących zarówno na kierunkach technicznych jak i humanistycznych.

SRW zawiera katalog potencjałów wyzwań oraz potencjałów jakie posiadają poszczególne subregiony.

W każdym subregionie do wyzwań zalicza się przeciwdziałanie procesowi depopulacji regionu. Realizacji tego celu ma służyć wykreowanie wizerunku województwa, jako miejsca atrakcyjnego do zamieszkania i przełamywanie negatywnych trendów demograficznych wpływających na depopulację obszaru, zwłaszcza tych na tle ekonomicznym. Należy zauważyć, że określone wyzwanie nadal nie traci na aktualności. Liczba mieszkańców województwa śląskiego w 2016 roku wyniosła 4 559 164 osób i w porównaniu do roku 2010 zmniejszyła się o 1,7%. Spośród czterech dużych miast: Częstochowy, Bielsko-Białej, Rybnika i Katowic, wchodzących w skład różnych subregionów województwa, najsilniej wyludniającym się rejonem była Częstochowa położona w subregionie północnym. W 2016 roku zamieszkiwało ją 226 225 mieszkańców, a ich liczba zmalała o 4,7% w odniesieniu do roku 2010. Następnym miastem były Katowice, gdzie w 2016 roku liczba mieszkańców wyniosła 298 111, a ich liczba zmniejszyła się w porównaniu z rokiem 2010 o 4,3%. W Bielsku-Białej, położonej w subregionie południowym, w 2016 roku zamieszkiwało 172 030 osób, co oznacza, że liczba mieszkańców zmalała w ciągu sześciu lat o 1,6%. W najmniejszym stopniu procesy depopulacji dotknęły Rybnik położony w subregionie zachodnim, który w 2016 roku zamieszkiwało 139 252 osób, a więc liczba mieszkańców zmalała w ciągu sześciu lat o 1,3%.

Do głównych potencjałów województwa śląskiego, a zwłaszcza subregionu centralnego i zachodniego, wyznaczonych w Strategii zalicza się wysoka atrakcyjność inwestycyjna. Potwierdzona jest ona obecnością inwestycji zagranicznych i wysokim miejscem w rankingach atrakcyjności inwestycyjnej województwa. W latach 2013-2015 województwo śląskie na tle innych województw utrzymywało bądź poprawiało swoją pozycję, jeśli chodzi o poszczególne czynniki atrakcyjności inwestycyjnej. Najbardziej zauważalny wzrost dotyczył aktywności regionu wobec inwestorów –

w 2014 roku województwo śląskie było pod tym względem szóste wśród województw, rok później siódme, a w zestawieniu z 2015 roku znalazło się już na drugiej pozycji⁴. Potencjał ten ocenić należy jako nadal aktualny, w 2015 roku w województwie śląskim 218 inwestorów zagranicznych zainwestowało więcej niż 1 mln USD. Na podstawie struktury branżowej inwestorów zagranicznych można wskazać na specjalizację w branży maszynowo-metalowej (50 inwestorów) oraz produkcji i sprzedaży środków transportu (33 inwestorów)⁵. Ta koncentracja obszarów działalności nie jest istotna z punktu widzenia inteligentnych specjalizacji określonych w Regionalnej Strategii Innowacji w perspektywie roku 2020. Pozostałe przedsiębiorstwa z analizowanej grupy charakteryzują się stosunkowo dużym rozproszeniem, ale wśród nich występują przedsiębiorstwa, które wpisują się w zidentyfikowane w regionie inteligentne specjalizacje, takie jak ICT oraz elektronika i elektryka, które wzmacniają regionalną specjalizację – technologie informacyjne i komunikacyjne.

Do nieaktualnych już zagrożeń w każdym z subregionów zaliczyć można natomiast te związane z aktywizacją osób bezrobotnych oraz rynkiem pracy. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie śląskim w 2013 roku wynosiła 11,3 proc., a w 2016 roku wyniosła już tylko 6,7 proc., co uplasowało województwo na wysokiej, drugiej pozycji w skali kraju (po woj. wielkopolskim). Potwierdzają to obserwacje uczestników badania jakościowego:

Na pewno duży problem jest z tymi obszarami rynku pracy bo tutaj te cele czy ta diagnoza która ma miejsce w strategii niestety już na ten moment się nie przekłada i są duże problemy z realizacją projektów bo nie ma już tym problemów.

Projekty związane z rynkiem pracy się realizują, ale skala tych problemów z rynku pracy jest niewspółmierna do tego, co jest dzisiaj, a to co zostało wcześniej zdiagnozowane i założone.

Tu trzeba uaktualnić zapisy dotyczące rynku pracy, który zmienił się radykalnie, strategia jest nakierowana na wsparcie gospodarki innowacyjnej, natomiast jest potrzeba wsparcia tradycyjnej gospodarki i myślę, że strategia wymaga tego uaktualnienia

⁴ Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2016, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2016.

⁵ Ibidem.

Do głównych potencjałów subregionu centralnego SRW zalicza poza wysoką atrakcyjnością inwestycyjną wysoki potencjał turystyki i rekreacji (obiekty przemysłowe, tereny atrakcyjne przyrodniczo, duża ilość produktów turystycznych), olbrzymi potencjał i chłonność rynku – prawie 4,6 mln ludzi, a także infrastrukturę transportową z lotniskiem zapewniającą wysoką dostępność komunikacyjną. W 2016 roku liczba obsługiwanych pasażerów przez porty lotnicze w całym kraju zwiększyła się o 12,5 % w porównaniu do roku poprzedniego, a swój znaczny udział w tym sukcesie miał zlokalizowany w subregionie centralnym województwa śląskiego Międzynarodowy Port Lotniczy „Katowice” w Pyrzowicach. Zalicza się on do kategorii dużych regionalnych portów lotniczych, należy do Transeuropejskiej Sieci Transportowej (TEN-T) i pełni ważną funkcję transportową w relacjach międzynarodowych (oraz potencjalnie krajowych) w zakresie przewozów pasażerskich i towarowych. Według danych GUS, port ten od 2010 roku do roku 2016 odnotowuje stabilny wzrost liczby pasażerów, za wyjątkiem roku 2013. W 2015 i 2016 rok port przekroczył próg 3 mln pasażerów – liczba ta wyniosła kolejno 3 069 279 mln i 3 221 261 mln, a w październiku 2017 roku liczba ta wyniosła już 3 446 654.

Na etapie aktualizacji strategii najważniejszym wyzwaniem dla polityki rozwoju Metropolii Górnośląskiej była jego metropolizacja, w tym wypromowanie Metropolii Górnośląskiej jako liczącego się w Polsce i Europie obszaru metropolitalnego.

Do głównych potencjałów subregionu południowego zaliczyć należy: położenie przygraniczne i rozwijającą się współpracę transgraniczną, silny sektor produkcji Automotive, lotniczej i szybowcowej, duże (70-100 ha) specjalistyczne gospodarstwa rolne z przemysłem agroturystycznym; turystykę opierającą się na dobrze rozwiniętej infrastrukturze turystycznej, tradycjach, wizerunku, a także górskie, turystyczne marki regionu. Subregion ten graniczy z Krajem Morawsko-Śląskim w Republice Czeskiej oraz Krajem Żylińskim w Republice Słowackiej. Dzięki bliskiemu sąsiedztwu Republiki Czeskiej i Słowackiej możliwy jest rozwój współpracy transgranicznej. Realizowana jest ona m.in. w ramach euroregionów, tj.: Euroregionu Silesia, Euroregionu Śląsk Cieszyński i Euroregionu Beskidy, jak również na obszarze Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej TRITIA z o.o. Współpraca zagraniczna opiera się na zasadach partnerstwa i polega głównie na pozyskiwaniu i wymianie doświadczeń, wiedzy oraz dobrych praktyk w dziedzinach określonych w zawartych porozumieniach międzyregionalnych.

W subregionie północnym aktualne pozostają wyzwania związane z rozwojem turystyki. Również kwestie związane ze specyfiką, gdzie nacisk powinien być kładziony na turystykę, gdzie w subre-

gionie centralnym jest na turystykę biznesową i kulturową, u nas ta turystyka przyrodnicza występuje i jest zdiagnozowana, nie ma wyznaczonych sposobów działania.

Do głównych potencjałów subregionu północnego należy zaliczyć: wysoki poziom wykształcenia technicznego; wykształcone kadry inżynierskie w dziedzinie energetyki i inżynierii środowiska, uczelnie działające w Częstochowie; rozwijającą się bazę turystyczną, Jasna Góra (centrum pielgrzymkowe o randze światowej) oraz inne sanktuaria maryjne (Żarki, Leśniów, Mrzygłód), niepowtarzalny krajobraz jurajski, rzeki (Warta, Liswarta, dobrze zachowane walory środowiskowe – tereny bogate w niezmienione i niezdegradowane walory przyrodnicze.

Do wciąż aktualnych wyzwań subregionu północnego zaliczyć można przewyższanie peryferyjnego położenia części obszarów wiejskich subregionu oraz przewyższanie procesu osłabiania pozycji i tempa rozwoju średnich i małych miast.

W subregionie północnym mamy do czynienia z dwoma czynnikami. Z jednej strony jest miasto Częstochowa i otaczający ją obszar 10 gmin, gdzie mamy do czynienia z procesem rozlewania się miasta (suburbanizacja). Z drugiej strony są obszary rolnicze, peryferyjne, gdzie procesy rozwojowe nie uwidaczniają się w dostatecznym stopniu. Zaniedbania odpowiedniej spójności komunikacyjnej przerzuca się na brak spójności społecznej i rozwojowej.

Do głównych potencjałów subregionu zachodniego zalicza się: przygraniczne położenie geograficzne, bliskość aglomeracji Ostrawsko-Karwińskiej, współpraca transgraniczna, wysoka jakość edukacji i dostęp do urozmaiconej oferty szkolnictwa wyższego.

Realizacja terytorialnego wymiaru celów, skuteczność oraz dynamika procesu wdrażania SRW

Analiza Wieloletnich Programów Finansowych gmin województwa śląskiego pokazuje, że najwięcej działań, których charakter wpisuje się w obszary priorytetowe określone w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020”, zaplanowano w ramach subregionu centralnego, a także Metropolii Górnośląskiej.

Tabela 2 Liczba działań oraz ich wartość, także w przeliczeniu na 1 mieszkańca w ramach WPF w aglomeracjach i metropoliach

Aglomeracja Metropolia	Łączna wartość działań (w zł)	Liczba działań	Wartość działań przypadająca na 1 mieszkańca (w zł)
Metropolia Górnośląska	2 342 259 143,10	294	1 101,00
Aglomeracja Bielska	42 106 620,90	26	126,37
Aglomeracja Częstochowska	81 394 188,00	16	207,90
Aglomeracja Rybnicka	139 645 626,98	75	208,43

Źródło: opracowanie własne na podstawie WPF

Tabela 3. Liczba działań oraz ich wartość, także w przeliczeniu na 1 mieszkańca w ramach WPF w subregionach

Subregion	Łączna wartość działań (w zł)	Liczba działań	Wartość działań przypadająca na 1 mieszkańca (w zł)
Subregion centralny	2 488 289 116,95	322	901,55
Subregion północny	133 712 342,75	33	254,45
Subregion południowy	94 195 032,05	47	141,59
Subregion Zachodni	164 132 034,44	94	277,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie WPF

W subregionie centralnym realizuje się obecnie 322 projekty o wartości przekraczającej 900 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W Metropolii Górnośląskiej realizuje się natomiast ponad 300 projektów, których wartość przekracza 1 100 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Wartości te wynikają z dużego potencjału innowacyjnego oraz finansowego.

W podobnym zakresie realizowane są działania w aglomeracji Częstochowskiej i Rybnickiej oraz w subregionie północnym i zachodnim. Kwoty zainwestowane w jednego mieszkańca aglomeracji wynoszą ponad 200 zł, gdzie w Aglomeracji Rybnickiej realizowanych jest 3 raz więcej działań. W analizowanych subregionach kwota wydana na 1 mieszkańca wynosi ponad 250 zł, a tendencja ilości działań jest analogiczna jak w przypadku aglomeracji. Najmniejsze kwoty zostały przeznaczone w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Aglomeracji Bielskiej (126 zł) oraz w subregionie południowym (ok 140 zł).

We wszystkich subregionach przeważają projekty zmierzające w kierunku realizacji priorytetu III „Przestrzeń”, któremu odpowiada cel strategiczny uczynienia województwa śląskiego regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni. W ramach tego obszaru działania nakierowane są w szczególności na rewitalizację powierzchni o charakterze zdegradowanym i przemysłowym, bardziej efektywnie zarządzanie gospodarką odpadami, a także na poprawę jakości powietrza. Dużą popularnością cieszą się także rozwiązania z zakresu zrównoważonego wykorzystania zasobów środowiska, np. termomodernizacje budynków w celu zmniejszenia zużycia energii. Drugim z kolei obszarem priorytetowym, w ramach którego przewidziano realizację największej liczby projektów, jest obszar II „Szanse rozwojowe mieszkańców”. Obszarowi temu odpowiada cel strategiczny uczynienia województwa śląskiego regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie. W gminach województwa przeważały działania nakierowane na podniesienie jakości kształcenia w szkołach, a także na rozwój usług publicznych zapobiegających ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. W najmniejszym stopniu w subregionach były realizowane działania z obszaru priorytetowego „Nowoczesna gospodarka” i „Relacje z otoczeniem”, którym odpowiadają takie cele strategiczne, jak promowanie w regionie rozwiązań z zakresu nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność, a także uczynienie z województwa śląskiego regionu otwartego będącego istotnym partnerem rozwoju Europy.

Dodatkowo tematyka realizowanych zadań jest spójna z wyzwaniami dla poszczególnych subregionów określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2020", zaplanowanymi do realizacji w ramach Wieloletnich Prognoz Finansowych gmin województwa śląskiego w subregionach województwa śląskiego, co pozwala na wystawienie pozytywnej oceny w zakresie realizacji wymiaru terytorialnego celów określonych w Strategii oraz samego podziału województwa śląskiego na obszary terytorialne. Wskazują na to także wyniki przeprowadzonych badań jakościowych. W indywidualnych wywiadach pogłębionych z przedstawicielami ZIT/RIT przeważało przekonanie, że koncepcja zrównoważonego rozwoju wszystkich subregionów województwa jest koncepcją w teorii słuszną. Dodawano jednak przy tym, że w praktyce jest trudna do realizacji. Warto przytoczyć jeden z głosów w tej sprawie:

„Rozwój subregionów pomimo środków dla tych subregionów nie jest równomierny, centralny jest najdynamiczniejszy, potem zachodni, południowy i północny. Te różnice wynikają z dostępu do zasobów ludzkich i kapitału. Jeśli porównamy kapitał ludzki subregionu centralnego z północnym to trudno oczekiwać, żeby subregion północny rozwijał się tak samo szybko. Drugi z kapitałów widzę to podobnie. Jeśli się jest inwestorem to woli się inwestować, gdzie jest dostęp do zasobu ludzkiego”.

Przedstawiciel jednego z Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej wyrażał podobne stanowisko:

„Ten nasz obszar środkowy, czyli Metropolia Górnośląska, jest najbogatszym obszarem, ale też dogania ją zarówno ten południowy subregion, jak i zachodni, natomiast najgorsza sytuacja wydaje mi się, że jest w subregionie północnym z miastem Częstochową, ale przede wszystkim takimi mniejszymi miastami jak Kłobuck, Zawiercie i inne.”

Powyższe zdania znajdują potwierdzenie w analizie Wieloletnich Programów Finansowych. Co zostało zauważone już wcześniej liczba realizowanych działań rozwojowych przeważa bowiem w subregionie centralnym.

Przedstawiciel ZIT/RIT subregionu północnego zwracał ponadto uwagę na nierównomierny rozwój obszarów znajdujących się w obrębie samych subregionów:

„W subregionie północnym mamy do czynienia z dwoma czynnikami z jednej strony jest miasto Częstochowa i otaczający obszar 10 gmin, gdzie mamy do czynienia z procesem rozlewania się miasta. Z drugiej strony są obszary rolnicze, peryferyjne, jak Koniecpol, gdzie procesy rozwojowe nie dochodzą. Zaniedbania odpowiedniej spójności komunikacyjnej przerzuca się na brak spójności społecznej i rozwojowej”.

Przedstawiciele Zintegrowanych i Regionalnych Inwestycji Terytorialnych zwracali uwagę na zróżnicowanie w rozwoju turystyki na obszarze poszczególnych subregionów. Kwestią wielokrotnie podnoszoną był niewystarczająco wykorzystany potencjał Jury Krakowsko-Częstochowskiej.

„Strategia dzieli region, nie zawsze te subregiony pokrywają się z naszymi destynacjami turystycznymi, ale w miarę się pokrywa. Jeśli chodzi o ruch turystyczny najslabiej wypada zachodni, nie ma tam atrakcji turystycznych. W centralnym regionie to funkcjonuje turystyka biznesowa i służbowa. Każdy z subregionów ma swój potencjał i może być skierowany do grup docelowych, na miarę jakimi atrakcjami dysponuje. Każdy powinien być rozwijane w miarę równomiernie. Jura i Beskidy mają szanse”.

W przypadku projektów realizowanych z funduszy europejskich dysproporcje w kwotach w przeliczeniu na 1 mieszkańca są znacznie mniejsze.

Tabela 4 Liczba projektów unijnych, ich wartość, także w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych subregionach województwa śląskiego.

Subregion	Liczba realizowanych projektów	Łączna wartość projektów (w zł)	Łączna wartość unijnego dofinansowania (w zł)	Wartość projektów na 1 mieszkańca	wartość unijnego dofinansowania na 1 mieszkańca
Subregion centralny	399	3 394 761 382,05	2 519 416 690,65	1 229,99	912,83
Subregion północny	71	704 467 874,79	550 394 910,65	1 340,58	1 047,39
Subregion południowy	54	676 225 351,00	540 487 467,46	1 016,47	812,43
Subregion zachodni	101	710 158 258,41	499 613 666,28	1 200,20	844,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wykorzystania środków z Programów Operacyjnych przez podmioty województwa śląskiego, stan na dzień 30.09.2017 r.

Tabela 5 Liczba projektów unijnych, ich wartość, także w przeliczeniu na 1 mieszkańca w aglomeracjach/metropoli województwa śląskiego

Aglomeracja Metropolia	Liczba realizowanych projektów	Łączna wartość projektów (w zł)	Łączna wartość unijnego dofinansowania (w zł)	Unijne dofinansowanie na 1 mieszkańca	wartość unijnego dofinansowania na 1 mieszkańca
M. Górnośląska	360	3 288 904 048,43	2 437 832 245,41	1 545,97	1 145,92
A. Bielska	25	550 008 369,50	444 439 666,00	1 650,69	1 333,85
A. Częstochowska	37	629 541 035,41	490 334 977,95	1 608,02	1 252,45
A. Rybnicka	85	673 426 974,81	473 967 912,89	1 005,11	707,41

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wykorzystania środków z Programów Operacyjnych przez podmioty województwa śląskiego, stan na dzień 30.09.2017 r.

Co ciekawe najwyższa wartość projektów przeliczeniu na 1 mieszkańca najwyższa jest w subregionie północnym (1340 zł) oraz w Aglomeracji Bielskiej (1650 zł). W przypadku subregionu cen-

tralnego w zachodniego kwoty te wynoszą kolejno około 1230 zł oraz 1200 zł, analogicznie jest w przypadku Aglomeracji Częstochowskiej (około 1 600 zł) oraz Metropolii Górnośląskiej (około 1550 zł), która znalazła się dopiero na trzecim miejscu w rankingu. Około 1000 zł wyniosła wartość zrealizowanych programów unijnych na mieszkańca Aglomeracji Rybnickiemu oraz subregionu północnego.

Realizacja Unijnych projektów pozytywnie wpłynęła na rozwój poszczególnych obszarów terytorialnych województwa śląskiego. Pozytywne wypowiedzi w tym zakresie padły podczas wywiadów z przedstawicielami ZIT/RIT subregionów:

„Dzięki środkom unijnym ten rozwój jest widoczny i w bazie noclegowej i infrastrukturze turystycznej. Rozwija się dynamicznie segment turystyki biznesowej, mamy wyremontowany Spodek i powstało Międzynarodowe Centrum Biznesowe, piękna sala koncertowa Polskiego Radia, na dobre koncerty wysprzedaje się bilety na kilka miesięcy wcześniej. Jeżeli jest dobra impreza to cena nie gra roli i chętnych nie brakuje. Turystyka ma się dobrze, jeśli chodzi o zaplecze, mamy Beskidy, parki krajobrazowe i Natura 2000, mamy dobrze zagospodarowane jezioro Żywieckie. I takim wielkim dobrodziejstwem były środki unijne, które zostały dobrze wykorzystane. Jeszcze Jura, jest jeszcze mało rozreklamowana, jest wielką atrakcją oraz turystyka industrialna kopalnia Guido i w Tarnowskich Górach kopalnia została wpisana na listę dziedzictwa UNESCO”.

Ocena instrumentów i rozwiązań

Założeniem wyodrębnienia na terenie województwa śląskiego 4 subregionów było to, aby mogły być realizowane dla tych jednostek specyficzne, właściwe im cele. Jednym z zadań wskazanego podziału było zwiększenie dynamiki rozwoju województwa śląskiego. Każdy subregion otrzymał swoją Strategię Regionalnych Inwestycji Terytorialnych – podstawowy dokument określający wspólne cele jednostek wchodzących w skład subregionu. Przedstawiciele Zintegrowanych i Regionalnych Inwestycji Terytorialnych w wywiadach pogłębionych zwracali uwagę na to, że Strategie te są odpowiednimi instrumentami służącymi realizacji wyznaczonych dla subregionów celów, lecz mankamentem jest to, że nie wszystkie cele wyznaczone w strategiach subregionów są ujęte w SRW.

Instrumentem uznanym za właściwy, który sprawdził się w perspektywie unijnej na lata 2007-2013, była możliwość zawierania przez poszczególne jednostki porozumień subregionalnych.

Wymagało to bowiem stworzenia i koordynacji planów inwestycyjnych oraz rozwojowych dużych miast i poszczególnych gmin. Zauważono przy tym, że ta sama metoda została przeniesiona do obecnego planowania, ale została zmodyfikowana poprzez Unię Europejską i nazwana zintegrowanymi inwestycjami terytorialnymi, lecz nie działa już ona tak sprawnie, jak wcześniej. Podkreślano również, że odpowiednimi instrumentami są dotacje bezzwrotne, które są najbardziej właściwe w przypadku mniejszych gmin.

Instrumenty służące realizacji wymiaru terytorialnego Strategii uznano za odpowiednie, kwestią podkreślaną wielokrotnie był jednak problem zróżnicowania pomiędzy małymi i dużymi gminami, a więc ich możliwości finansowe. Wskazywano na potrzebę wdrożenia mechanizmu dodatkowego wsparcia dla gmin najmniejszych wiejskich czy miejsko-wiejskich na peryferiach subregionów, aby przy ubieganiu się o możliwość realizacji projektu wspierać je we wniesieniu wkładu własnego. Przedstawiciele ZIT/RIT subregionu centralnego wyrazili następujące stanowiska:

„Tutaj mamy pewne zróżnicowanie pomiędzy małymi i dużymi gminami, więc struktura dochodów, możliwości finansowych jest nieporównywalna i może należałoby pomyśleć nad jakimś mechanizmem dodatkowego wsparcia dla gmin najmniejszych, wiejskich czy miejsko-wiejskich na obrzeżach, żeby wspierać je w uzyskaniu tego wkładu własnego, bo dla niektórych gmin te 15% to są duże pieniądze, widzimy też, że wielkie miasta realizują dziesiątki różnego rodzaju projektów, natomiast mniejsze gminy to jest czasami jeden czy dwa projekty na całą perspektywę, bo nie mają możliwości finansowych zrealizowania większych inwestycji i najczęściej też jest tak, że jednak te malutkie gminy realizują proste projekty typu gospodarka wodno-ściekowa, czy gospodarka odpadami a już nie za bardzo mają środki na ambitniejsze projekty”.

Zgodnie z zapisami Regionalnej Strategii Innowacji w perspektywie roku 2020 do inteligentnych specjalizacji regionu województwa zaliczyć należy: energetykę, medycynę oraz technologie informacyjne i komunikacyjne. Ochrona zdrowia jest tym obszarem, w którym we wszystkich subregionach możliwości rozwojowe są poważnie utrudnione. Mimo starań, żeby w subregionach zabezpieczone były podstawowe świadczenia podniesienie standardu napotyka na trudności ze względu na małą ilość środków finansowych. Problematyczny jest zwłaszcza rozwój infrastruktury w tych instytucjach. W związku ze starzeniem się społeczeństwa potrzeby związane z ochroną zdrowia będą natomiast jeszcze większe. Strategią rozwiązywania pojawiających się problemów jest restrukturyzacja poprzez łączenie szpitali, a także koncentrowanie się na świadczeniu danej usługi w danej placówce. Przedstawiciele Zintegrowanych i Regionalnych Inwestycji Terytorialnych wyrazili przekonanie, że specjalizacja szpitali jest tendencją, w którą subregiony muszą się włączyć.

Ocena podziału województwa śląskiego

Specyfika poszczególnych subregionów, w tym Aglomeracji/Metropolii różni się od siebie znacząco, a co za tym idzie każdy z obszarów terytorialnych zмага się i zmagać się będzie z różnymi problemami i wyzwaniem. Podział województwa na poszczególne terytoria pozwolił na określenie a następnie realizowanie zadań, które wspomogą lokalną gospodarkę, środowisko naukowe, turystykę itp.

Wspierane są różne typy obszarów – od miejskich do wiejskich, które wpisują się w obszary zrównoważonego rozwoju oraz spójność terytorialną. Analizując podział środków unijnych w poszczególnych subregionach i Aglomeracjach/Metropoliach w przeliczeniu na 1 mieszkańca zaobserwować można bardziej równomierne rozłożenie środków. Ze względu na różnorodność regionów taki podział wydaje się być trafny, a dalsze prowadzenie polityki rozwoju województwa w oparciu o takie zasady podziału – zasadne.

Respondenci biorący udział w badaniach jakościowych pozytywnie wypowiedzieli się, co do podziału województwa na obszary terytorialne:

Według mnie Strategia jest podzielona dobrze, te subregiony rzeczywiście tak funkcjonują jak ma to miejsce w podziale, czyli subregion centralny, południowy, północny oraz zachodni. Rzeczywiście te gminy też w tych obszarach w jakich są podzielone też ze sobą współpracują czy te większe miasta większe powiązania mają, także moim zdaniem ten podział jest właściwy.

Ocena końcowa

Analiza WPF i projektów unijnych wykazała, iż realizowany jest terytorialny wymiar celów SRW.

Rekomendacje

Pomimo faktu, iż środki unijne są dzielone równomiernie w przekroju subregionów to różnice w stopniu rozwoju poszczególnych subregionów są widoczne i nie ulegają zmniejszeniu. Wartym rozważenia jest pomysł, zakładający preferencyjne traktowanie tych subregionów, które charakteryzują się niższym stopniem rozwoju i mają większe problemy ze stymulowaniem procesów

rozwojowych w oparciu o własne potencjały. Warto też zwrócić uwagę na problemy mniejszych gmin, które samodzielnie nie są w stanie realizować projektów rozwojowych.

VII. Rekomendacje

Lp.	Treść wniosku (wraz ze wskazaniem strony stron w raporcie)	Treść rekomendacji (wraz ze wskazaniem strony w raporcie)	Adresat rekomendacji (instytucja odpowiedzialna za wdrożenie rekomendacji)	Propozycja sposobu wdrożenia (przedstawienie sposobu wdrożenia rekomendacji)
1	Analiza zapisów SRW w kontekście SOR wykazała, że obszar priorytetowy I należałoby uzupełnić o działania, którym przypisano w SOR ogromne znaczenie, a które jednocześnie odpowiadają potrzebom rozwojowym województwa śląskiego. (37-48)	Dostosowanie zapisów I obszaru priorytetowego do założeń SOR. Dodanie kierunków działań odnoszących się do reindustrializacji, a ponadto uwypuklenie takich kwestii jak: ekspansja zagraniczna przedsiębiorstw regionalnych oraz dostosowanie procesu kształcenia do potrzeb innowacyjnej gospodarki.	Sejmik Województwa Śląskiego	Aktualizacja kierunków działań przyjmowanych w I obszarze priorytetowym.
2	Zapisy II obszaru priorytetowego SRW nie do końca odpowiadają aktualnym uwarunkowaniom zewnętrznym i nie są dostatecznie spójne z kierunkami interwencji przewidzianymi w SOR. (48-60)	Zapisy SRW w odniesieniu do II obszaru priorytetowego należałoby uzupełnić o działania związane ze: wsparciem osób niesamodzielnych (w tym niepełnosprawnych) oraz integrowaniem cudzoziemców.	Sejmik Województwa Śląskiego	Aktualizacja kierunków działań przyjmowanych w II obszarze priorytetowym.
3	Zapisy III obszaru priorytetowego niezbyt jasno odnoszą się do kwestii poprawy jakości powietrza w województwie śląskim. (60-70)	Aktualizacja SRW w zakresie III obszaru priorytetowego powinna zakładać dodanie zapisu o poprawie jakości powietrza w regionie.	Sejmik Województwa Śląskiego	Aktualizacja kierunków działań przyjmowanych w III obszarze priorytetowym.

4	Zapisy IV obszaru priorytetowego poruszają kwestię rozbudowy i modernizacji dróg krajowych, w tym autostrad i dróg ekspresowych, ale nie zawarto zapisu odnoszącego się do dróg wojewódzkich, mimo iż drogi wojewódzkie mają znaczenie dla zwiększenia przepustowości i dostępności m.in. dróg znajdujących się w sieci TEN-T. (70-77)	Aktualizacja SRW w zakresie IV obszaru priorytetowego powinna zakładać dodanie zapisu o modernizacji i rozbudowie sieci dróg wojewódzkich.	Sejmik Województwa Śląskiego	Aktualizacja kierunków działań przyjmowanych w IV obszarze priorytetowym.
5	W związku z trwaniem prac nad przyjęciem kluczowych zmian legislacyjnych bardzo silnie oddziałujących na programowanie rozwoju regionalnego i proces realizacji celów rozwojowych zaleca się wstrzymanie prac nad aktualizacją SRW do momentu wprowadzenia w życie planowanych zmian legislacyjnych. Obecny stan zaawansowania prac nad zmianami aktów prawnych nie pozwala precyzyjnie określić kierunków zmian w zapisach SRW i sposobie realizacji Strategii. (77-79)	Aktualizacja SRW powinna być wstrzymana do czasu wprowadzenia w życie kluczowych zmian legislacyjnych, wpływających na programowanie rozwoju regionalnego.	Sejmik Województwa Śląskiego	Aktualizacja SRW powinna się opierać na rzetelnej analizie stanu prawnego, odnoszącego się do rozwoju regionalnego.

6	Część prognoz i trendów zawartych w SRW jest nieaktualna lub częściowo aktualna w kontekście nowych uwarunkowań zewnętrznych. (81-93)	Dostosowanie prognoz i trendów do aktualnych uwarunkowań zewnętrznych (społecznych, gospodarczych, infrastrukturalnych, środowiskowych, politycznych).	Sejmik Województwa Śląskiego	Usunięcie z SRW nieaktualnych trendów i prognoz oraz modyfikacja treści prognoz i trendów uznanych za częściowo aktualne.
7	Upływ 4 lat od czasu ostatniej aktualizacji SRW spowodował, że SRW nie zwraca uwagi na nowe uwarunkowania zewnętrzne, które mają związek z procesami zapoczątkowanymi po ostatniej aktualizacji. (106-107)	Zaleca się, aby w procesie aktualizacji SRW dodać pięć nowych trendów rozwojowych związanych z: kryzysem migracyjnym, Brexitem, podpisaniem Transatlantyckiego Partnerstwa w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP) oraz Kompleksowej Umowy Gospodarczo-Handlowej pomiędzy Unią Europejską a Kanadą (CETA), pogłębianiem integracji w ramach Unii Gospodarczej i Walutowej, osłabieniem dynamiki rozwoju gospodarki światowej.	Sejmik Województwa Śląskiego	Dodać do prognoz i trendów nowe trendy rozwojowe, wpływające na sytuację w kraju i regionie.
8	Obecna forma skatalogowania trendów i prognoz w SRW nie pozwala określić, na jakim poziomie (globalnym, europejskim, krajowym, regionalnym) zachodzą trendy oraz jaki wpływ (pozytywny bądź negatywny) wywierają na sytuację w regionie. (106-107)	Zaleca się skatalogowanie trendów i uwarunkowań w taki sposób, aby wyodrębnić poziom globalny, europejski, krajowy i regionalny oraz ich w ramach wskazać i opisać procesy, które wpływają pozytywnie lub negatywnie na szanse rozwojowe województwa śląskiego.	Sejmik Województwa Śląskiego	W nowy sposób skatalogować trendy i prognozy. Wyodrębnić 4 poziomy: globalny, europejski, krajowy i regionalny. Dodatkowo podzielić trendy na pozytywnie lub negatywnie wpływające na sytuację w regionie.

9	Część szans i zagrożeń zawartych w SRW jest nieaktualna lub częściowo aktualna w kontekście nowych uwarunkowań zewnętrznych. (111-118)	Dostosowanie szans i zagrożeń ujętych w analizie SWOT do aktualnych uwarunkowań zewnętrznych i obecnego stanu rozwoju województwa śląskiego w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i infrastrukturalnym.	Sejmik Województwa Śląskiego	Usunięcie z analizy SWOT nieaktualnych szans oraz zagrożeń oraz modyfikacja treści szans i zagrożeń uznanych za częściowo aktualne.
10	Upływ 4 lat od czasu ostatniej aktualizacji SRW spowodował, że analiza SWOT nie zwraca uwagi na nowe szanse i zagrożenia, które mogą wpływać na potencjał rozwojowy województwa śląskiego. (119-121)	Zaleca się dodanie nowych szans i zagrożeń, których nie ujęto w analizie SWOT, a które mogą istotnie wpływać na możliwości rozwojowe województwa śląskiego.	Sejmik Województwa Śląskiego	Analizę SWOT uzupełnić o nowe szanse i zagrożenia.

11	<p>Analiza wskaźnikowa wykazała, iż pomimo uruchomienia licznych działań przez Samorząd Województwa Śląskiego nie udało się osiągnąć poprawy we wszystkich obszarach. Występują obszary, w których pogłębiają się problemy lub osiągnięty postęp jest zbyt mały. (122-151).</p>	<p>Zaleca się koncentrację działań wokół ośmiu obszarów. Zaleca się intensyfikację działań, zakładających: podniesienie poziomu zdrowia mieszkańców regionu, w szczególności obniżenie odsetka zgonów z powodu nowotworów i chorób układu krążenia, rozbudowę koszyka usług społecznych dla osób w podeszłym wieku i osób niepełno-sprawnych z uwagi na zachodzące trendy demograficzne (starzenie się społeczeństwa) i brak efektywnych mechanizmów wsparcia dla ww. grup, przeciwdziałanie procesom suburbanizacji i poprawianie ładu przestrzennego w regionie, zahamowanie odpływu migracyjnego, poprawę parametrów przyrostu naturalnego, zwiększenie odsetka przedsiębiorstw prowadzących działalność eksportową, podniesienie poziomu innowacyjności firm, poprawę jakości powietrza.</p>	Sejmik Województwa Śląskiego	<p>Zaplanować w SRW działania zadedykowane wskazanym obszarom i potraktować priorytetowo poprawę sytuacji w wskazanych obszarach.</p>
----	---	--	------------------------------	---

12	<p>Analiza rozkładu środków unijnych w perspektywie 2014-2020 wykazała, że środki dzielone są równomiernie między subregiony województwa śląskiego. Nadal jednak widoczne są różnice w stopniu rozwoju poszczególnych subregionów.</p>	<p>Wartym rozważenia jest pomysł, zakładający preferencyjne traktowanie tych subregionów, które charakteryzują się niższym stopniem rozwoju i mają większe problemy ze stymulowaniem procesów rozwojowych w oparciu o własne potencjały. Warto też zwrócić uwagę na sytuację mniejszych gmin, które nie w stanie samodzielnie realizować projektów rozwojowych.</p>	<p>Sejmik Województwa Śląskiego</p>	<p>Opracowanie mechanizmu wspierania w większym stopniu mniej rozwiniętych subregionów w woj. śląskim lub obszarów peryferyjnych w ich ramach.</p>
----	--	---	-------------------------------------	--

Załączniki

Projekt scenariusza IDI z ekspertami zewnętrznymi

Dzień dobry,

Nazywam się ... i reprezentuję agencję badawczą Openfield, która na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego realizuje badanie pn. „Ewaluacja mid-term Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”. Ewaluacja ma na celu określenie postępów w realizacji zapisów dokumentu strategicznego oraz stopnia wypełnienia założonych celów. Badanie jest anonimowe, co oznacza, że odbiorcy wyników badania nie będą mieli możliwości powiązania udzielonych odpowiedzi z poszczególnymi uczestnikami. Dlatego proszę o szczerze i przemyślane wypowiedzi. Nasza dzisiejsza rozmowa zostanie zarejestrowana, byśmy nie pominęli żadnego ważnego szczegółu na etapie analizy.

- ✓ Jak ocenia Pan/Pani rozwój województwa na przestrzeni ostatnich czterech lat i jaki wpływ na ten rozwój ma Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego?
- ✓ Jak ocenia Pan/Pani aktualność Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego w kontekście występujących dziś trendów i uwarunkowań społecznych, gospodarczych i prawnych?
- ✓ Czy na terenie województwa pojawiły się nowe szanse, problemy, zagrożenia, których nie przewidziano w dokumencie strategicznym?
- ✓ Co należałoby zmienić Pana/Pani zdaniem w SRW, aby dostosować się do aktualnych uwarunkowań prawnych, społecznych i gospodarczych?
- ✓ Czy wskazane w Strategii obszary priorytetowe odpowiadają potrzebom województwa i czy realizacja celów w ramach tych obszarów rzeczywiście wzmacnia potencjał rozwoju województwa?
- ✓ Jak ocenia Pan/Pani postępy w realizacji Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego, szczególnie w obszarach priorytetowych, i czy uzyskane efekty są zadawalające? Co należałoby zmienić w strategii lub w sposobie jej realizacji, aby uzyskiwać lepsze efekty?
- ✓ Jak ocenia Pan/Pani skuteczność realizacji celów Strategii na poziomie subregionów? Czy w każdym subregionie w równym stopniu widać postępy w realizacji zapisów Strategii?
- ✓ Czy, a jeśli tak, to z jakich powodów Pana/Pani zdaniem wynikają problemy z realizacją celów SRW na poziomie subregionów?

Projekt scenariusza IDI z przedstawicielami UMWSL i jednostek podległych

Dzień dobry,

Nazywam się ... i reprezentuję agencję badawczą Openfield, która na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego realizuje badanie pn. „Ewaluacja mid-term Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”. Ewaluacja ma na celu określenie postępów w realizacji zapisów dokumentu strategicznego oraz stopnia wypełnienia założonych celów. Badanie jest anonimowe, co oznacza, że odbiorcy wyników badania nie będą mieli możliwości powiązania udzielonych odpowiedzi z poszczególnymi uczestnikami. Dlatego proszę o szczerze i przemyślane wypowiedzi. Nasza dzisiejsza rozmowa zostanie zarejestrowana, byśmy nie pominęli żadnego ważnego szczegółu na etapie analizy.

- ✓ Na podstawie wniosków z prawie czteroletniego okresu realizacji Strategii, jakie potrzeby Pan/Pani dostrzega w zakresie modyfikacji zapisów dokumentu strategicznego?
- ✓ Z perspektywy doświadczeń czterech ostatnich lat, które szanse i zagrożenia określone w SRW okazały się trafne i dlaczego?
- ✓ Jakie obserwują Państwo nowe szanse i zagrożenia nie ujęte w SRW? Czy należałoby uzupełnić dokument strategiczny o te elementy, szczególnie w odniesieniu do obszarów priorytetowych?
- ✓ W świetle obserwowanych procesów rozwojowych na poziomie regionalnym i wojewódzkim, jakie pojawiły się istotne obszary, które należy uwzględnić w zaktualizowanej Strategii.
- ✓ Czy, a jeśli tak, to w jaki sposób, wprowadzone zmiany legislacyjne wywołują potrzebę aktualizacji zapisów SRW bądź zmianę obszarów priorytetowych?
- ✓ Jak ocenia Pan/Pani postępy w realizacji Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego, szczególnie w obszarach priorytetowych, i czy uzyskane efekty są zadowalające? Co należałoby zmienić w strategii lub w sposobie jej realizacji, aby uzyskiwać lepsze efekty?
- ✓ Jak ocenia Pan/Pani kierunki inwestycji finansowanych z budżetu województwa i ich wpływu na realizację celów SRW, szczególnie w obszarach priorytetowych?
- ✓ Jak ocenia Pan/Pani skuteczność działań Samorządu Województwa w zakresie realizacji celów Strategii? Które cele są bardzo dobrze realizowane, a które nie są realizowane lub niedostatecznie realizowane?
- ✓ W jakim stopniu Pana/Pani zdaniem środki finansowe wydawane z budżetu województwa przyczyniają się do realizacji SRW? W jaki sposób można inaczej lokować środki, aby uzyskiwać większą skuteczność w realizacji SRW?

- ✓ Z jakich powodów pewne cele nie są realizowane lub niedostatecznie realizowane? Co można zrobić, aby poprawić skuteczność w realizowaniu tych celów?
- ✓ Jak ocenia Pan/Pani skuteczność realizacji celów Strategii na poziomie subregionów? Czy w każdym subregionie w równym stopniu widać postępy w realizacji zapisów Strategii? Z czego wynikają różnice?
- ✓ Z jakich Pana/Pani zdaniem powodów wynikają problemy z realizacją celów SRW na poziomie subregionów? Czy instrumenty i rozwiązania w zakresie realizacji wymiaru terytorialnego są odpowiednie? Co można zrobić, aby poprawić skuteczność realizacji celów SRW na poziomie subregionów?

Projekt scenariusza IDI z przedstawicielami ZIT/RIT

Dzień dobry,

Nazywam się ... i reprezentuję agencję badawczą Openfield, która na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego realizuje badanie pn. „Ewaluacja mid-term Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”. Ewaluacja ma na celu określenie postępów w realizacji zapisów dokumentu strategicznego oraz stopnia wypełnienia założonych celów. Badanie jest anonimowe, co oznacza, że odbiorcy wyników badania nie będą mieli możliwości powiązania udzielonych odpowiedzi z poszczególnymi uczestnikami. Dlatego proszę o szczerze i przemyślane wypowiedzi. Nasza dzisiejsza rozmowa zostanie zarejestrowana, byśmy nie pominęli żadnego ważnego szczegółu na etapie analizy.

- ✓ Jak ocenia Pan/Pani Strategię pod kątem uwzględniania specyfiki subregionów województwa śląskiego?
- ✓ Jak ocenia Pan/Pani Strategię pod kątem określenia celów odnoszących się do obszarów funkcjonalnych (subregionów)?
- ✓ Z perspektywy doświadczeń czterech ostatnich lat, jak Pan/Pani ocenia realizację wymiaru terytorialnego celów?
- ✓ W jakim stopniu Strategia przyczyniła się do rozwoju Państwa subregionu?
- ✓ Jak ocenia Pan/Pani skuteczność realizacji celów Strategii na poziomie subregionów? Czy w każdym subregionie w równym stopniu widać postępy w realizacji zapisów Strategii? Jeśli nie, to na którym obszarze funkcjonalnym następuje największy postęp we wdrażaniu Strategii i jakie czynniki sprzyjają temu postępowi?
- ✓ Z jakich powodów Pana/Pani zdaniem wynikają problemy z realizacją celów SRW na poziomie subregionów?

- ✓ Jak ocenia Pan/Pani instrumenty i rozwiązania stosowane w zakresie realizacji wymiaru terytorialnego Strategii? Czy są one odpowiednie?
- ✓ Jak ocenia Pan/Pani aktualność Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego w kontekście występujących dziś trendów i uwarunkowań społeczno-gospodarczych na poziomie subregionalnym?
- ✓ Czy na terenie subregionu, który reprezentuje Pana/Pani instytucja, pojawiły się nowe problemy, wyzwania, zagrożenia, których nie przewidziano w dokumencie strategicznym?
- ✓ Co należałoby zmienić Pana/Pani zdaniem w SRW, aby dostosować się do aktualnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych na poziomie subregionalnym?
- ✓ Jakie rozwiązania należałoby wprowadzić do Strategii, aby rozwój był bardziej zrównoważony i żeby postępy w realizacji celów były podobne w każdym subregionie?

Projekt scenariusza panelu eksperckiego

- ✓ Jakie obserwują Państwo trendy społeczno-gospodarcze i czy aktualne trendy są zbieżne z SRW czy raczej się rozmiągają?
- ✓ Jakie szanse i zagrożenia ujęte w Analizie SWOT w SRW okazały się trafne?
- ✓ W ramach obszarów priorytetowych jakie występują nowe szanse i zagrożenia, nie ujęte wcześniej w Strategii?
- ✓ Jakie występują nowe szanse i zagrożenia poza obszarami priorytetowymi, które należy ująć w dokumencie strategicznym?
- ✓ Na jakie uwarunkowania (społeczne, gospodarcze, prawne) należy zwrócić uwagę przy ewentualnej aktualizacji Strategii?
- ✓ Jakie obszary priorytetowe są szczególnie odzwierciedlone w Strategii, a jakie należy bardziej uwzględnić?
- ✓ Co należałoby zmienić w Strategii lub w sposobie jej realizacji, aby uzyskiwać lepsze efekty w realizacji celów przewidzianych w SRW?
- ✓ Jak oceniają Państwo kierunki inwestycji finansowanych z budżetu województwa i ich wpływu na realizację celów SRW, szczególnie w obszarach priorytetowych?
- ✓ Jak oceniają Państwo skuteczność działań Samorządu Województwa w zakresie realizacji celów Strategii? Które cele są bardzo dobrze realizowane, a które nie są realizowane lub niedostatecznie realizowane?
- ✓ Co należałoby zmienić w Strategii, aby zwiększyć spójność między kierunkami inwestycji finansowanych z budżetu województwa a realizacją celów SRW?
- ✓ Co należałoby zmienić, aby poprawić skuteczność celów realizowanych w obszarach funkcjonalnych (subregionach)?

